

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Proměny irské národní identity

Michaela Dražková

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Michaela Dražková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Proměny irské národní identity

Název anglicky

Transformation of Irish national identity

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky:

Jaká kulturní specifika se nejvíce podílejí na vytváření irské národní identity?

- Je v Irsku patrný vliv historie na současné vnímání irské identity?
- Jaká je úloha irské gaelštiny v 21. století?
- Jakou roli hraje náboženství a mytologie v životě irského obyvatelstva?
- Jaké jsou typické irské tradice a zvyklosti?
- Ovlivňují kulturní specifika irskou ekonomiku?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žije irská populace. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (hlavně statistické) údaje.

Předpokládaný harmonogram:

prosinec až květen (1. ročník) – zpracování tématické literatury

květen až srpen (1. ročník) – příprava terénního výzkumu

září až prosinec (2. ročník) – terénní výzkumu v příslušné lokalitě

listopad až leden (2. ročník) – zpracovávání výsledků terénního výzkumu

leden (2. ročník) – předložení první verze práce

březen – odevzdání finální verze práce

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Irská národní identita, irská gaelština, kulturní specifika, tradice, katolicismus, irská ekonomika

Doporučené zdroje informací

- BLÁHA, V. – GELLNER, E. A. – MARKUS, J. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1.
- FRANK, Jan. *Irsko*. Praha: Libri, 2006. *Stručná historie států*. ISBN 80-7277-294-5.
- HROCH, M. *Národy nejsou dílem náhody : příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-010-0.
- KOKAISL, Petr; ŠTOLFOVÁ, Andrea; FAJRLÍKOVÁ, Pavla; CEJPOVÁ, Irena; ZYCHOVÁ, Jana a kol. *Po stopách keltojazyčných obyvatel Evropy: Irsko, Skotsko, Wales, Cornwall, ostrov Man a Bretaň*. Praha: Nostalgie, 2016. 255 s. *Edice Pestrá Evropa*. ISBN 978-80-906207-3-5
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin : možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.
- WATSON, Iarfhlaith. *The Irish Language and Television: National Identity, Preservation, Restoration and Minority Rights*. *The British Journal of Sociology*, Vol. 47, No. 2 (Jun., 1996), s. 255-274
- ZUELOW, Eric. *Making Ireland Irish: tourism and national identity since the Irish Civil War*. Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press, 2009. *Irish studies (Syracuse, N.Y.)*. ISBN 978-0-8156-3225-2.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 5. 2. 2018

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 2. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 09. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Proměny irské národní identity“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 11. 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c., za skvělé vedení, motivaci a cenné rady při zpracování práce. Má poděkování patří celé mé rodině a partnerovi Martinu Tužilovi za neskutečně velkou podporu a pomoc. Velké díky míří též k mým informátorům, kteří mi věnovali svůj čas, dobrou náladu a poskytli odpovědi na veškeré otázky.

Proměny irské národní identity

Souhrn

Diplomová práce se zabývá transformací irské národní identity. Irové ušli za krátký čas velmi dlouhou cestu od uzavřeného rurálního společenství k otevřenému multikulturnímu a multietnickému národu. Hlavní zřetel je kladen na faktory, které přímo ovlivňují irskou identitu a způsobují její proměnu. Mezi takové můžeme zařadit historické milníky či události náboženství a migrace, tedy faktory, které v průběhu času nejvýznamněji formovaly irský národ. Jako další lze uvést současné reformy, jazyk a tradice. Práce si tedy klade za cíl najít odpověď na hlavní výzkumnou otázku, a to jaká kulturní specifika se nejvíce podílejí na vytváření irské národní identity. První část práce představuje teoretické zázemí konceptů a pojmů spojených s problematikou národa, identity, etnicity a kulturních atributů. Empirická část obsahuje interpretaci dat získaných prostřednictvím kvalitativního výzkumu, který se uskutečnil v roce 2018 v Irské republice. Stěžejní informace byly získány v rámci polostrukturovaných rozhovorů se zástupci irských obyvatel, kteří hodnotili jednotlivé aspekty irské identity.

Klíčová slova: irská národní identita, historické milníky, irská gaelština, kulturní specifika, tradice, náboženství, migrace, kvalitativní výzkum

Transformation of Irish national identity

Summary

This MA thesis is aimed at transformation of Irish national identity. In a short period of time Irish society experienced a huge change undergoing a transition from close rural society to open multicultural and multi-ethnic nation. The main consideration is being given to the factors that directly affect Irish identity and subsequently cause its transformation. As the ones that significantly shaped Irish nation we may classify historical milestones and events, religion and migration. Others on the list are current reforms, language and traditions. The objective of this thesis is to find the answer to the main research question that is what cultural specifics may be considered as the crucial ones having an impact on Irish identity. The first part of the thesis presents theoretical frame of concepts and terms related to the issues of nation, identity, ethnicity and cultural attributes. The empirical part contains an interpretation of data collected during qualitative research that was conducted in 2018 in the Republic of Ireland. Pivotal pieces of information were provided by semi-structured interviews with Irish representatives who made their own assessments about individual aspects of Irish identity.

Key words: Irish national identity, historical milestones, Irish Gaelic, cultural specifics, traditions, religion, migration, qualitative research

OBSAH

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	10
1.1. Úvod	10
1.2. Cíl práce	11
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	12
3. METODOLOGIE	16
4. TEORETICKÁ ČÁST	20
4.1. Národ	20
4.2. Nacionalismus	24
4.2.1. Dichotomie nacionalismu	26
4.3. Paradigmata národa a nacionalismu	28
4.3.1. Primordialismus	28
4.3.2. Modernismus	28
4.3.2.1 Konstruktivismus	29
4.3.2.2 Instrumentalismus	29
4.4. Národní mýtus a vliv na formování identity	30
4.5. Identita	31
4.5.1. Národní identita	33
4.6. Etnicita jako druh kolektivní identity	34
4.6.1. Etnická skupina a etnikum	35
4.6.2. Etnická identita	36
4.7. Stereotypizace	37
4.8. Kultura a kulturní specifika	38
4.8.1. Jazyk	40
5. PRAKTICKÁ ČÁST	42
5.1. Úvod k praktické části aneb představení Irů	42
5.1.1. Demografické údaje	44
5.2. Historie	48
5.2.1. Prehistorie	48
5.2.2. Keltové	51
5.2.2.1 Vyjádření informátorů	53

5.2.3.	Příchod křesťanství a sv. Patrik	55
5.2.4.	Vikingové	58
5.2.5.	Normané	62
5.2.6.	Britská nadvláda	64
5.2.7.	Bramborový hladomor	68
5.2.8.	Současné události	72
5.2.8.1	Připojení k EU a hrozící brexit	72
5.2.8.2	Mary Robinson jako prezidentka	73
5.2.8.3	Leo Varadkar jako předseda vlády	74
5.2.8.4	Referenda	74
5.3.	Irština	76
5.4.	Náboženství aneb vliv římskokatolické církve	80
5.5.	Tradice a zvyklosti	85
5.5.1.	Symboly	86
5.5.2.	Tradiční svátky a oslavy	87
5.5.3.	Tradiční aktivity	93
5.6.	Migrace jako socio-kulturní fenomén	95
6.	ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	100
7.	ZÁVĚR	105
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	107
8.1.	Literární zdroje	107
8.2.	Internetové zdroje	111
8.3.	Zdroje použitých obrázků	117
8.4.	Další zdroje	117
9.	PŘÍLOHY	118
10.	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ	127
10.1.	Seznam tabulek	127
10.2.	Seznam obrázků	127
10.3.	Seznam grafů	127

1. Úvod a cíl práce

1.1. Úvod

Irská republika je relativně malý ostrovní stát, jehož břehy ze západu omývá Atlantský oceán, z jihu Keltské moře a z východu Irské moře. Ještě několik generací zpět bylo Irsko uzavřeným rurálním společenstvím, které za pár dekád podstoupilo značnou transformaci k liberálnímu, kosmopolitnímu, otevřenému, multietnickému a multikulturnímu národu. Diplomová práce se zabývá tímto procesem, tedy proměnou irské národní identity. Práce je blíže zaměřena na kulturní specifika, která se na této proměně podílela. Problematika identity a etnicity je v současné době značně probíraným tématem. Vzhledem ke globalizaci dochází k výraznému kontaktu, prolínání a působení odlišných kultur. Tento fenomén tu ovšem byl odjakživa již při nájezdech různých kmenů a dobývání nových území. Dříve byla velmi silná potřeba identifikace. Rozlišování „my“ versus „oni“, kdy „ti druzí“ byli viděni jako barbaři a následně znevýhodňováni či utiskováni. Tato dichotomie postihla i Irsko, a to za doby britské nadvlády. Irové byli hodnoceni jako národ chudých zemědělců. Je tedy až pozoruhodné, jaké markantní změny irské identity v průběhu času nastaly.

Diplomová práce je členěna do několika částí. V úvodní části práce bude představen cíl práce, následující část popisuje metody a techniky sběru a interpretace dat, pro jejichž získání byl provedený výzkum v Irské republice. Další část poskytuje teoretický rámec konceptů a pojmů souvisejících s problematikou národa, identity, etnicity a kulturních specifíků. Detailněji budou prozkoumány teoretické přístupy nacionalismu (občanské a herderovské pojetí), primordialistické a modernistické paradigma národa, dále též národní mýtus a jeho vliv na konstrukci identity a v neposlední řadě stereotypizace. Pozornost bude věnována vysvětlení pojmu kultura a procesů s ní spojených, konkrétně enkulturace a akulturace. Na závěr bude blíže rozebrán jazyk jako kulturní specifikum. Praktická část práce navazuje na teoretický rámec a poskytuje analýzu a interpretaci dat získaných při terénním výzkumu a v rámci polostrukturovaných rozhovorů s vybranými informátory irské národnosti. Zde budou vymezena jednotlivá kulturní specifika identity jako historie, jazyk, náboženství, tradice a zvyklosti a migrace jako socio-kulturní fenomén. Specifika budou hodnocena z pohledu informátorů a vhodných faktických

zdrojů. Závěr práce nabídne přehled kulturních specifíků, které mají vliv na utváření irské národní identity.

1.2. Cíl práce

Diplomová práce se zabývá transformací irské národní identity. Hlavní zřetel je kladen na faktory, které přímo ovlivňují irskou identitu a způsobují její proměnu. Práce si stanovuje za cíl poskytnout na základě terénního výzkumu a relevantní literatury odpověď na výzkumnou otázku *Jaká kulturní specifika se nejvýrazněji podílejí na proměně irské národní identity.*

Ke zjištění hlavního cíle práce budou nápomocny tyto okruhy výzkumných podotázek

- Je v Irsku patrný vliv historie na současné vnímání irské identity?
- Jaká je úloha irštiny ve 21. století?
- Jakou roli hraje náboženství v životech irských obyvatel?
- Jaké jsou typické irské tradice a zvyklosti a jakou hrají úlohu v životech Irů?
- Ovlivňuje migrace irskou národní identitu?

2. Literární rešerše

Robert F. Murphy (2004, s. 32) ve svém díle *Úvod do kulturní a sociální antropologie* vysvětluje pojem kultura jako systém symbolů, který nám umožňuje třídít a klasifikovat svět. Uvádí, že kultury se nezakládají na absolutnu, protože *různé kultury si vytvářejí různou skutečnost, jsou výsledkem lidské činnosti a myšlení*, tedy vytvořené člověkem. Kultury a její symboly jsou umělé, vymyšlené lidmi a měnitelné. Murphy se rovněž zabývá jazykem a uvádí, že *jazyk je centrální součástí kultury. Jazyk je hlavním médiem, jehož prostřednictvím sobě navzájem a potom také budoucím generacím předáváme zprávy, dotazy, znalosti a hodnoty*. Dále ve svém díle píše, že *jazyk je hlavním prostředkem sociálního života, neboť zprostředkovává sociální interakci*. Dle Murphyho (2004, s. 38) je jazyk nezbytnou součástí společnosti a je podstatný pro vývoj kultury. Důležitost jazyka prezentuje následujícím tvrzením, a to, že *jazyk slouží také k označení toho, kdo jsme, neboť to, jakým jazykem, a často i jakým způsobem, mluvíme, je prvotním znakem naší sociální identity*.

Publikace *The Anthropology of Ireland* od autorů Thomase M. Wilsona a Hastingsse Donnana představuje antropologický průzkum ostrova jako celku. Především, že Irsko právě podstupuje sérii mnoha změn. Transformují se představy o náboženství, politice, sexuální oblasti a mnoho dalšího, což by se před několika generacemi zdálo nemyslitelné. Kniha tedy poskytuje čtenáři odpovědi na otázky typu jaké je Irsko, jaká etnika tam žijí, jaké jsou jejich identity, jestli vstup do EU ovlivnil životy místních obyvatel a jak dalece se z Irska stává globální stát. Autoři podotýkají, že procesy jako globalizace, ekonomika keltského tygra, postupná sekularizace a europeizace jsou stěžejní faktory, které zapříčinily proměnu irské společnosti. Nová společnost je liberálnější, kosmopolitní, rozmanitá a otevřená různorodým identitám.

Publikací, které by se komplexně věnovaly irské kultuře jako celku, moc není. Díla se zabývají spíše konkrétními aspekty irské kultury. Kniha *A treasury of Irish folklore* se formou příběhů dotýká mnoha aspektů irské kultury, které se podílejí na vytváření irské národní identity. Můžeme zde najít část historie, symboly irské kultury (harfu, trojlístek, brambory), nadpřirozené bytosti – vílu smrti Banshee a skřítko Leprikona. Dále též pořekadla, modlitby, mudrosloví, balady a písně – kniha obsahuje i zpěvník s notami,

lidové pověsti nebo kapitoly Tvář země. V této kapitole nalezneme popis irské krajiny, a to jak přírodních úkazů (oblast Killarney, kde je dnes národní park), tak i těch vytvořených lidmi (například hrady). Toto dílo vykresluje Irsko v jeho surové a ryzí podobě a představuje všechny podstatné střípky, které dohromady ovlivnily a utvořily irskou kulturu a irský národ do podoby, kterou známe dnes. Jedinečný obsah nalezneme v publikaci *Irsko: Místa a historie*. Autorka v knize prezentuje jak historická fakta, tak se důkladně věnuje lidem a nehmotné kultuře. Jsou zde vyzdvíženy charakterové rysy obyvatelstva (pohostinnost, slušnost, vlídnost, přátelskost či soudržnost), které se utvořily v průběhu dějin, obliba sportu, kdy k nejoblíbenějším se řadí gaelský fotbal, irský pozemní hokej nebo dostihy, a k Irům nepochybně patřící hospodská kultura.

Jako příklad publikací, které se zabývají historií Irska je možné uvést *Dějiny Irska* od T.W. Moodyho a F. X. Martina. Tito autoři v knize detailně představují všechny části irské historie od prehistorické podoby Irska až po současnost, a to konkrétně do roku 1994. Další, který se věnuje této tématice, je český autor Jan Frank. Ve svém díle *Irsko* představuje všechny důležité milníky irské historie a v poslední kapitole se věnuje česko-irským vztahům. Kniha *Ancient Ireland* se věnuje irským dějinám od příchodu prvních obyvatel do konce 17. století. Autor neuvádí jen historická fakta jako taková, ale značnou část knihy tvoří informace o hmotné a nehmotné kultuře irského národa. Každá kapitola je tak doplněna o nějaký artefakt, stavbu či popis stylu života v jednotlivých obdobích. Z prehistorické doby jsou v knize vyobrazeny megalitické stavby i s místem naleziště, období keltů je doplněno o fotografie kamenných kruhů a o popis každodenního života včetně náboženského atp., a to až do období Williama Oranžského a jeho revoluce. Samostatná kapitola je věnována hradům a pevnostem. V podobném duchu jako předchozí dílo je napsaná publikace s názvem *Irsko: Místa a historie*. Autorka se zabývá historií, materiálními kulturními památkami a dědictvím – hrady, pevnostmi, kláštery – dále barvitě popisuje rozmanitou irskou přírodu, významná města a sídla a několik kapitol je věnováno lidem a nehmotné kultuře (jak již bylo popsáno výše).

Monografie *Po stopách keltojazyčných obyvatel Evropy* se zaměřuje na používání keltských jazyků jako jednoho z prvků etnické identity. V rámci této publikace je prezentována keltská kultura, náboženství, historie a keltské jazyky, mezi které patří irská gaelština neboli irština. Autoři se v rámci výzkumu v Irské republice a Severním Irsku zaměřili na ukazatele určující irskou identitu. Věnují se tématům jako náboženství, jazyk,

školství, média a kuchyně. Autoři dospěli k závěrům, že římskokatolické náboženství je významným prvkem irské etnické identity, nicméně jeho role pomalu slábne. Ohledně jazyka je situace taková, že *irštinou se v současnosti mluví v Irské republice a Severním Irsku jako menšinovým jazykem (vedle angličtiny). V Irsku však irština získala status národního a úředního jazyka a angličtina je až druhým oficiálním jazykem. Všechny oficiální dokumenty jsou tedy vydávány v irštině i v angličtině* (Kokaisl a kol., 2016, s. 43). Závěr z výzkumu říká, že irský jazyk se čím dál více považuje za důležitou součást irské národní identity. Identifikace Irů s Keltů probíhala v době národního obrození, kdy se chtěli vymezit proti britskému vlivu. V současnosti není vztah Irů ke keltskému dědictví nijak zvlášť výrazný, ale keltská historie a vliv je nedílnou součástí Irska a jeho vývoje.

Irové byli původně pohané a v keltské společnosti se praktikoval druidismus. Přibližně od poloviny 4. století n.l. se do Irska dostává křesťanství, které vyznávají britští otroci zajatí při loupežných plavbách. Dochází k postupnému prolínání pohanství a křesťanství a vzniká tak keltské křesťanství. Na jeho počátky v Irsku se zaměřuje publikace *Keltská církev prvního tisíciletí a její spiritualita*. Současnou problematikou vztahu církve a státu a prezentací změn v jednotlivých státech kolem přelomu nového tisíciletí se zabývá publikace *Stát a církev v zemích EU*. V souvislosti s Irskem se autor zabývá historií tohoto vztahu a postavením církve v rámci státu (k odluce církve a státu došlo v roce 1871) (Casey, 2002, s. 168), rozebírá též sféru vlivu církve a její zasahování do oblastí společenského života – školství (stát je hlavní zajistitel bezplatného vzdělání, nicméně základní a střední vzdělávání má převážně konfesní charakter), hromadné sdělovací prostředky, institut manželství a rodinné právo (civilní sňatek je přípustný od roku 1844; náboženská výchova potomků je dle irského práva založená na společném rozhodnutí rodičů). Publikace se věnuje i financování církve a výslovně uvádí, že *stát se zaručuje, že nebude podporovat žádné jednotlivé náboženství* (Casey, 2002, s. 181), tudíž si církve a náboženské skupiny musí zajistit vlastní financování s výjimkou oblasti výchovy.

Původem, historií a podobou irských tanců se zabývá publikace *Further Aspects of the History of Irish Dancing in Ireland, Scotland, Canada, America, New Zealand and Australia*. Najdeme v ní základní rozdělení irských tanců na stepové (převážně tance soutěžního charakteru), setové (charakteristické složení tanečnicků – 4 páry uspořádané do čtverce) a Céilí tance (neformální společenské tance, které se původně tančily

v komunitách a mnohdy venku na návsi). Rytmicky se irské tance rozdělují na Reel, Hornpipe, Jig (Slip Jig/Hop Jig, Single Jig, Light Jig a Heavy Jig) a Fling.

Webový portál *Central Statistics Office* shromažďuje všechna důležitá ekonomická, demografická, společenská data a data o životním prostředí či obchodu. Na portálu jsou dostupné údaje z posledního sčítání lidí, které proběhlo v roce 2016. Kniha *Irish Tourism: Image, Culture and Identity*, vydaná autory Michaellem Croninem a Barbarou O'Connor, je složená z esejů zaměřených na aktuální témata z oblasti turismu. Důkladně jsou zde prozkoumány vztahy na lokální a globální úrovni v prostředí turismu, politika turismu a jeho dopad na malou zemi, vytváření turistických produktů a představ a v neposlední řadě způsob předání a prezentace „brand Ireland“. Autoři (2003, s. 1) se o turismu vyjadřují následovně *turismus byl a bude hlavní formující silou v irské společnosti. Cestovní ruch představuje jistý úhel pohledu, skrze který můžeme vidět další odehrávající se sociální, kulturní či politické scénáře*¹. Kapitola pojednávající o představách turistů nesmí opomenout již výše zmíněnou hospodskou kulturu. *V myslích turistů jsou představy o irské kultuře a společenském životě Irů nerozlučně spojené s hospodami a alkoholem. Jak hospody, tak produkce alkoholu jsou důležité části irské ekonomické aktivity a tento materiální rozměr není vůbec zanedbatelný ve vztahu k propagaci cestovního ruchu* (Cronin a O'Connor, 2003, s. 84).² Migrací a přistěhovaleckou politikou se ve své stati *Who is Irish Today? Citizenship and Nationality Issues in 21st Century Ireland* zabývá Julien Guillaumond. Autor rozebírá skutečnost, že Irové dlouhou dobu byli migrantským národem bez vlastních zkušeností s imigrací. Během přibližně 20 let se museli vyrovnat s velkými ekonomickými a sociálními změnami, které přinesla imigrace do jejich země. Autor posuzuje varianty státní příslušnosti a národnosti ve vztahu k ekonomickým a demografickým změnám.

¹„Tourism has been and continues to be a major shaping force in Irish society. Tourism is a prism through which we can see other social, cultural and political scenerios being played out.“ - Překlad Michaela Dražková

²„Images of Irish culture and the social lives of Irish people being inextricably bound up with pubs and alcohol in the minds of many tourists. Both pubs and Irish alcohol production are important areas of economic activity and this material dimension is far from negligible in their relationship to tourist promotion.“ - Překlad Michaela Dražková

3. Metodologie

Diplomová práce je zaměřena na výzkum irské národní identity a vlivů, které zapříčinily její transformaci. K výzkumu identitárních prvků, atributů a konstrukcí se jako optimální ukázala kvalitativní forma bádání. Výhodou kvalitativně orientovaného výzkumu je, že poskytuje detailní a hlubší vhled do fenoménů a dané problematiky. K tomu je ovšem nutná redukce počtu jedinců, tudíž je následná generalizace zkoumaného jevu prakticky nemožná, a to se může projevit negativním dopadem na výsledek. Data získaná touto formou výzkumu podléhají mnohem menší transformaci a kontaminaci, protože nejsou sešněrovaná předem připravenými kategoriemi a hypotézami (Disman, 2002, s. 286-298). Pro naplnění cíle této práce je stěžejní porozumět vazbám a komplexním jevům, které provázejí změnu irské identity, takže se kvalitativní přístup jeví jako vhodnější.

Součástí kvalitativního přístupu je výzkum v terénu, který snáze zprostředkovává emickou perspektivu³, tedy pohled zevnitř. Terénní výzkum probíhal po dobu čtyř měsíců, konkrétně od září do prosince 2018, v Irské republice, především v oblasti jižního Irsku, konkrétně ve městě Waterford. Výzkum byl proveden jako součást studijního pobytu programu Erasmus plus, a tím byl umožněn snadnější vstup do terénu. Autorka práce se zapojila do aktivního života v irské společnosti, a to nejen skrze studium, ale i volnočasové aktivity. Už jen samotný život na daném místě a hovoření jedním z úředních jazyků, a to anglicky, poskytl částečný vhled do života irského obyvatelstva, jejich kultury, chování, jednání a smýšlení. I přesto, že je autorka práce zvyklá používat anglický jazyk, je značně odlišné v něm komunikovat při volnočasových aktivitách a ve chvílích, kdy je potřeba v daném jazyce i myslet, aby nedošlo k nějakému komunikačnímu šumu či nedorozumění. Do způsobu komunikace a užití jazyka je promítnuta irská identita a není vůbec jednoduché zapadnout do irského kolektivu a orientovat se v jejich způsobu života a vyjadřování.

Autorka práce na univerzitě studovala 6 předmětů, tudíž lekce, probíraná témata a rozhovory s irskými studenty poskytly informace o určitých vzorcích a aspektech

³ Ve společenských vědách nalezneme dva přístupy zkoumání, a to etický a emický. Etický přístup reprezentuje vnější aspekt zkoumané reality a cílem je vybudování univerzální typologie kultur, zatímco emický přístup se zabývá vnitřními aspekty sociokulturního systému. Vychází z představ, vlastního chápání a rozlišování reality aktérů a je závislý na kontextu dané kultury (Soukup, 2017).

chování irských mladistvých. Autorka též navštěvovala přednášky s názvem „Understanding the Irish“, které se zabývaly poznáním Irů. Mezi hlavní okruhy výuky patřila irská identita, co mělo v průběhu historie vliv na současnou podobu jejich identity, jak se utvářela a čím je specifická v 21. století. Dále se autorka věnovala studiu historie v rámci předmětu „Irish History and Heritage“ a irské ekonomice z pohledu turismu v předmětu „Tourism Studies“. Tyto předměty byly vybrány záměrně vzhledem k zaměření práce a poskytly tak mnoho stěžejních informací pro zodpovězení výzkumné otázky a podotázek.

Paralelně s technikou zúčastněného pozorování bylo provedeno 9 hloubkových rozhovorů s informátory, které se odehrávaly v anglickém jazyce. Pro účel práce byly rozhovory přeloženy. V rámci zachování autenticity výpovědí není překlad jednotlivých výpovědí doslovný, a to z důvodu odlišných lingvistických vzorců a způsobů vyjadřování. Nejprve byly vymezeny tematické okruhy reflektující kulturní specifika, která se podílejí na utváření národní identity. Dále byla provedena systematizace a redukce získaných informací. Následně byly analyzovány teoretické a konceptuální spojitosti, ve kterých byly identifikovány vzájemné vztahy nebo nespojitě nálezy mezi jednotlivými prvky rozhovorů. Na závěr byly akcentovány jednotlivé podobnosti a rozpory na základě provedené komparace výpovědí informátorů.

Rozhovory byly řízené a polostrukturované, tedy takové, že tazatelka měla připravené specifické okruhy otázek⁴ a podotázek, které informátorům pokládala, ale zároveň byl prostor pro volné rozpovídání se informátorů k tématu. Podotázky byly informátorům pokládány až ve chvíli, kdy je samotné nenapadlo, jak se k tématům vyjádřit. Výhodou tohoto typu interview je možnost zaměňování pořadí okruhů otázek dle potřeby a volné kladení otázek doplňujících, a to tak, aby došlo k úplné saturaci daného tématu (Miovský, 2006, s. 159-160). Domluva schůzky pro rozhovor byla u šesti případů osobní, další konzultace možného termínu probíhala přes email nebo SMS zprávy, jeden rozhovor byl zcela nahodilý, a to se zaměstnankyní waterfordského muzea „Medieval Museum, Treasures of Medieval Waterford“, jeden rozhovor byl ujednáno pouze prostřednictvím emailové komunikace, bez jakéhokoliv předchozího osobního seznámení a jeden rozhovor byl dohodnut přes už vytěženého informátora. Rozhovory byly vedeny osobně

⁴ Okruhy otázek jsou specifikované v úvodní části práce.

a zaznamenány na nahrávací zařízení, v tomto případě mobilní telefon⁵. Délka rozhovoru se pohybovala od jedné do tří hodin.

Vhodný vzorek dotazovaných byl určen pomocí metody příležitostného výběru v kombinaci se záměrným stratifikovaným výběrem, a to podle věkové linie a genderové vyváženosti. Zbylí dotazovaní byli zvoleni na základě metody „sněhové koule“, kdy jednotliví účastníci z první vlny nominovali někoho dalšího (Miovský, 2006, s. 131-137). Informátoři byli tedy vybíráni z nejbližšího okolí tazatelky, a to z řad studentů, kantorů a dalších osob navštěvující Waterford Institute of Technology a v souvislosti se získáním adekvátních údajů ve vztahu ke konkrétní tématice v rámci diplomové práce. Vzorek dotazovaných byl zvolen na základě požadavku na vícegenerační zastoupení, genderovou vyváženost a nutnost irské identity. Finální počet informátorů se skládal z relativně genderově vyváženého poměru pěti žen a čtyř mužů od 20 do 81 let. Pracovní rozdělení věkového rozmezí bylo stanoveno následovně, do 33 let lze hovořit o mladé generaci, kterou zastupuje jeden muž ve věku 20 let a jedna žena ve věku 25 let. Střední generace zahrnuje největší počet osob, a to konkrétně pět ve věku od 41 do 49 let. Do starší věkové generace řadíme zúčastněné starší 60 let, tedy jednu ženu ve věku 60 let a jednoho muže ve věku 81 let.

Interview probíhala na předem smluveném místě s dotazovanými, převážně v areálu univerzity. Zástupci střední a starší generace nebyli nijak negativně ovlivněni prostředím, někteří ze zástupců mladší generace odpovídali a reagovali jak při zkoušce z dané tematiky. Jeden rozhovor probíhal v domácím prostředí dotazované a celý průběh byl tak více přirozený a uvolněný, i když občas došlo k narušení rozhovoru členy rodiny. Interview vedené v muzeu bylo kratší, více stručné a formálnější, a to i z důvodu nedostatku času dotazované vzhledem k předvánočnímu shonu v muzeu. Informátoři vždy na začátku setkání působili nervózně, ale po několika málo minutách a úvodní identifikaci nervozita částečně opadla. Žádost o interview přijali všichni oslovení až na jednoho, který zprvu možnost interview potvrdil, ale při domluvě konkrétního data a místa setkání zrušil. Tato ztráta je pro výzkum značná, protože dotyčný byl zástupce mladé generace, byl

⁵ V současné době je mobilní telefon běžnou součástí života a informátoři mu nevěnovali sebemenší pozornost, tudíž nebyli při rozhovoru kvůli němu nervózní a nebrali ho jako rušivý element. Spíš naopak, konverzace tak byla přirozená, jako kdyby žádné nahrávání neprobíhalo.

vychovávaný v irsky mluvící rodině a navštěvoval školy, kde se jako hlavní jazyk užívala irština, mohl tedy poskytnout cenné informace o vnímání irského jazyka mladou generací.

Výzkum a následné vyhodnocení získaných dat bylo uskutečněno v souladu s etickou směrnicí České asociace pro sociální antropologii. Všichni zúčastnění byli nejprve obeznámeni a srozuměni s pořízením nahrávky rozhovoru, se kterou bez výhrad souhlasili. Následně byli ujištěni, že pořízený záznam bude uchován v soukromém archivu badatelky a data budou použita pouze k účelům této diplomové práce. Informátoři si přáli zůstat v anonymitě, čemuž bylo bez výhrad vyhověno, a pro účel práce jim byla přiřazena typická irská jména. Podrobný seznam dotazovaných je uveden níže v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Seznam informátorů

Seznam informátorů			
Jméno	Pohlaví	Profese	Věk
Aine	Žena	Lektorka francouzštiny a mezikulturní komunikace	60 let
Emma	Žena	Studentka celoživotního vzdělávání	41 let
Gavin	Muž	Student	20 let
Séamus	Muž	Lektor irštiny a historie	47 let
Noeleen	Žena	Lektorka němčiny	48 let
Tom	Muž	Penzista, student	81 let
Gill	Žena	Pracovnice podpory vzdělávání	45 let
Padraig	Muž	Specialista na irskou ekonomiku	49 let
Kayleigh	Žena	Provozní muzea ve Waterfordu	25 let

Zdroj: Vlastní zpracování

4. Teoretická část

Hlavní cíl této kapitoly je představit přehled teorií a pojmů souvisejících s problematikou diplomové práce. Jedná se vymezení pojmů jako národ, národní identita, nacionalismus, etnicita a etnická identita. Blíže budou rozebrány teoretické přístupy nacionalismu (herderovské a občanské pojetí), primordialistické a modernistické paradigma národa, mýtus o vzniku národa a stereotypizace. Poslední kapitola této části se bude věnovat kultuře jako takové a jejím specifickým aspektům, konkrétně jazyku. Informace obsažené v této kapitole jsou podstatné ke správnému uchopení následující empirické části, která poskytne detailní vhled do irské identity.

4.1. Národ

Abychom mohli postoupit k charakteristice pojmu národ, je třeba si nejprve vymežit, na jakém principu vznikají skupiny, ať už malé nebo velké. Ernest Gellner (1993, s. 64) definuje jisté hnací síly, které jsou rozhodující pro vytvoření skupin. Hovoří o vůli, dobrovolné věrnosti skupině a identifikaci s ní, loajalitě a solidaritě na jedné straně; a o nátlaku, donucení a strachu na straně druhé. Je možné založit obce výhradně na jedné či druhé hnací síle, ale takových je málo a skupiny většinou vznikají kombinací prvků výše zmíněných hnacích sil.

Ernest Renan (2003, s. 24-27) ve své stati *Co je to národ* popisuje historický diskurz vzniku států a národů a říká, že charakteristickými vlastnostmi pro vznik prvních států je splynutí obyvatelstva, které tvoří stát. Prvopočátky vzniku národa přisuzuje faktu zapomnění či historickému omylu, protože vznik národa jde téměř vždy ruku v ruce s násilím, které se pak stává minulostí a na světlo vyniknou spíše dosažená pozitiva.

Na vysvětlení samotného pojmu národ se zaměřil český historik Miroslav Hroch (2003, s. 11) a uvádí, že najít jednu definici, která by vystihovala, co je národ, prakticky není možné. Od meziválečného období byl kladen důraz na to, aby badatelé přicházeli s originálními interpretacemi, a proto lze na vědeckém poli nalézt velké množství definic tohoto pojmu. V první řadě se liší se i pojetí termínu „národ“ v jednotlivých evropských jazycích a vzhledem k odlišným politickým a kulturním podmínkám v jednotlivých zemích se tak pojmu dostalo i odlišných konotací. V anglickém jazyce tento termín označoval

všechny obyvatele, kteří žijí pod stejnou nadvládou (resp. panovníkem) a řídí se stejnými zákon (Hroch, 2009, s. 16). Ve francouzském jazyce byl tento termín „la nation“ charakterizován obdobně s tím rozdílem, že pozdější interpretace připojily též význam jazyka (Tamtéž, s. 16). Od poloviny 19. století se k výše zmíněným ještě přidala *pospolitost tradic, resp. zvyklostí* (Hroch, 2003, s. 12). Německý jazyk podal charakteristiku z trochu jiného úhlu pohledu a pojem „Nation“ spojoval s kulturou, jazykem a společnou minulostí či původem (Hroch, 2009, s. 16). Do té doby autoři užívali termínu „Volk“ a v 19. století lze pozorovat kolísání v chápání a užívání těchto termínů. Pro některé badatele byly oba pojmy totožné, ale jiní je odlišovali. Výraz „Nation“ představoval uskupení lidí spojené etnicitou a původem, zatímco výraz „Volk“ zahrnoval *příslušníky různých etnik na území státu nebo prostě jen obyvatele státu* (Hroch, 2003, s. 12). Později dostal druhý termín silné emocionální zabarvení, a to za období nacionalismu druhé říše, kdy se „Volk“ spojoval s výrazem lid a akcentoval se společný pokrevní původ lidí hovořící stejným jazykem (Tamtéž, s. 12). Termínem národ se v polovině 17. století zabýval i český učenec Jan Amos Komenský a prezentoval vysvětlení latinského pojmu „gens seu natio“, které zní následovně *soubor lidí, kteří žijí na společném území, mají společné dějiny a společný jazyk a jsou spjati láskou ke společné vlasti* (Hroch, 2009, s. 16). Dalo by se říct, že Komenský představil relativně moderní význam tohoto pojmu.

Z jiného úhlu pohledu se na národ dívá Ernest Gellner (1993, s. 18), který nejprve konstatuje, že potřeba mít národnost není všeobecnou vrozenou vlastností lidstva. Následně představuje dvě, dle jeho slov provizorní a dočasné definice národa, a to kulturní a voluntaristickou, jenž se ve svém důsledku vzájemně propojují. Kulturní definice prezentuje, že *dva lidé patří ke stejnému národu, když a jedině když sdílejí stejnou kulturu, při čemž kultura znamená soubor myšlenek a znaků a představ a způsobů chování a dorozumívání*. Zde vidíme i částečné vysvětlení pojmu kultura, přičemž je lepší pozorovat, co kultura dělá, než se snažit najít její nejvhodnější definici. Voluntaristické pojetí říká, že *dva lidé patří ke stejnému národu, když a jedině když uznají jeden druhého za náležejícího ke stejnému národu. Jinými slovy, národy jsou plody lidských přesvědčení, loajality a solidarity. Pouhá kategorie osob (např. mluvčí daného jazyka) se stává národem, jestliže a když členové této kategorie závazně uznají určitá vzájemná práva a povinnosti vůči sobě na základě svého společného členství. Je to jejich vzájemné uznání*

jako společníků tohoto druhu, které je mění na národ, a nikoli ostatní sdílené vlastnosti, ať jsou jakékoliv, které oddělují tuto kategorii od nečlenů (Tamtéž, s. 18). Problematické na tomto vysvětlení můžeme vidět to, že kulturní hranice většinou bývají mlhavé a neostré a kulturní projevy jsou natolik četné, že se mnohdy neshodují ani s hranicemi politických jednotek, ani s hranicemi jednotek, které byly ustanovené na základě svobodné vůle a souhlasu. Tomuto tématu se později věnuje i Luďa Klusáková, která se zaměřuje na vztah a vzájemný vliv hranic, ať už symbolických, kulturních či teritoriálních, a identity.

Výše zmíněné atributy, které vymezují podstatu národa, propojuje český sociolog Miloslav Petruska (1996, s. 668-669) a prezentuje národ jako *osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území*. Národ podle něj můžeme vymezit dle 3 hledisky, a to kulturním, politickým a psychologickým. V rámci kulturního hlediska se národy nejčastěji identifikují skrze společný jazyk, společné náboženství nebo společnou dějinnou zkušenost. Politický aspekt se vyznačuje potřebou vlastního státu nebo federativního či autonomního statutu v rámci státu. Psychologické kritérium národa spočívá v *subjektivním vědomí jednotlivců o jejich příslušnosti k danému národu*. Toto kritérium je bráno jako rozhodující, ale intenzita národního uvědomění se liší, a to v různých historických obdobích a samozřejmě i ve vztahu k jednotlivcům. Silné národní vědomí, které je i podpořeno odpovídajícím chováním označujeme jako vlastenectví (Tamtéž, s. 166-168).

Nejpřiměřenější a nejspíše i jedinou přiměřenou jednotkou, ve které lze uplatňovat politické právo se za posledních 200 let považuje právě národ. Představu Miloslava Petruska sdílí a dále rozvíjí britský politolog Andrew Heywood (2004, s. 127-128), který, stejně jako předešlí výše zmínění autoři, poukazuje na fakt, že je značně obtížné přesně a jednotně vymezit pojem národ. Za prvé z toho důvodu, že je to na jednu stranu pojem tak automaticky používaný, až se nepoužívá správně a bývají jím nahrazovány slova jako stát, rasa, etnická skupina apod. v domnění, že jde o synonyma. Za druhé jde o to, že národ je směsicí objektivních a subjektivních rysů a dále kulturních, politických a psychologických faktorů. Objektivně jsou národy brány jako kulturní entity, tedy *skupiny lidí, kteří hovoří stejným jazykem, vyznávají stejné náboženství, jsou spjati stejnou minulostí atd. Takové faktory nepochybně formují nacionalistickou politiku*. Vzhledem k tomu, že většina národů vykazuje určitou míru etnické i rasové rozmanitosti, není možné pohlížet na národ pouze skrze objektivní faktory. Jako příklad můžeme ilustrovat jazykovou situaci ve Švýcarsku,

kde se hovoří třemi jazyky a lidé se považují za Švýcary a jejich národ je bez větších problémů naprosto životaschopný a trvalý.

Ernest Renan (2003, s. 28-31) se ve své přednášce již z roku 1882 zabývá obdobnou problematikou. Nedefinuje faktory jako rasa, jazyk a náboženství jako objektivní, ale zabývá se jimi postupně ve snaze určit kritéria pro vznik národního práva. Říká, že toto právo nelze založit na dynastickém principu nárokování si území z hlediska historie, protože každá velká dynastie vytvořila svůj národ na jiném principu. Renan poukazuje na fakt, že definovat národ na základě jedné společné rasy, která je pro mnohé faktorem neměnným, trvalým a zakládajícím legitimitu, je omezené a nebezpečné. Jako příklad lze ilustrovat Římskou říši, která byla komplexní jednotkou naprosto odlišných měst a hlavní roli pro sjednocení hrálo křesťanství. Karel Veliký si svou říši poskládal z mnoha ras. Když se podíváme na jednotlivé státy, nestane se, že by se skládaly z jedné rasy či etnika. Rasa, která se tedy jevila jako zásadní, tak ztrácí na významu a Renan dokonce říká, že *čistá rasa neexistuje a že stavět politiku na etnografické analýze znamená opírat se o chiméry*. Obdobně uvažuje i o jazyku, a to *jazyk ke sjednocení zve, nenutí k němu* (Tamtéž, s. 31). Je mnoho států, které užívají stejný jazyk, a i přesto jsou odlišné a existují státy, ve kterém se hovoří více jazyky najednou, a i přesto se považují za jeden národ. V tomto případě existuje totiž něco, co převažuje jazyk, a to vůle. Tou se zabýval i Ernest Gellner, jak bylo představeno výše, a představuje voluntaristickou definici národa. Společně s vůlí jde ruku v ruce i fakt, že člověk je bytost myslící a morální a teprve poté zakotví v nějakém jazyce, je příslušníkem rasy či určité kultury. Člověk je totiž v první řadě příslušníkem kultury lidské. Náboženství také nevidí jako jednoznačný základ pro vybudování národa a podobné je to i se společnými zájmy lidí, i když je to faktor velmi důležitý. Geografické určení národa spíše považuje za ospravedlnění si jakéhokoliv násilí za účelem rozšíření území (Renan, 2003, s. 31-33).

Stanovili jsme, že národ nelze založit pouze na objektivních faktorech, je proto nutné přistoupit k faktorům subjektivním, Ty národ určují jako psychopolitický výtvar, který je definován těmi, jenž do něj patří, jinými slovy těmi, kteří se považují za členy národa. Tato skutečnost pak národ odlišuje od jiných skupin. K lepšímu pochopení rozebereme termín „psychopolitický výtvar“, protože výše bylo uvedeno, že národ je směsice i politických a psychologických faktorů. Čistě politicky je za národ bráno seskupení lidí, kteří se považují za přirozené politické společenství a mají touhu získat, vytvořit nebo uchovat

státnost. Z psychologického pohledu je národ brán jako *skupina lidí, která se od jiných liší sdílenou loajalitou či citovými pouty v podobě patriotismu. Taková citová vazba však není nutnou podmínkou (..) i ti, u nichž se národní hrdost neprojevuje, mohou uznávat, že „patří“ k národu* (Heywood, 2004, s. 127-128). Podobně se vyjadřuje i Ernest Gellner a Ernest Renan (2003, s. 33-35) přímo říká, že *národ je duše, duchovní princip. Je zde spojeno společné vlastnictví bohatých vzpomínek a zároveň nynější souhlas, přání žít pospolu, vůle navázat na společně přijaté dědictví a přání lidí pokračovat ve společném životě. Toto tvoří kapitál, ze kterého se postaví idea národa.*

Shrnutí toho, co je národ a jisté společné jádro věci můžeme najít u Filipa Tesaře (2007, s. 56), který předkládá, že národ je *politicky organizované společenství, jehož příslušníkům je společný vysoký stupeň vědomí vzájemné sounáležitosti. Příslušníci národa si uvědomují svou odlišnost od ostatních národů i bez přímé osobní zkušenosti, aniž by s nimi přicházeli do styku.* Jak jsme již viděli, různí autoři k této podstatě přidávají další faktory, jako sdílená kultura či kulturní symboly, území či hranice (etnické, teritoriální), jazyk, náboženství apod. Co ale můžeme najít téměř u všech je důraz na historii, jakožto společný smysl dějin a společný původ, které vytvářejí jisté pouto s ostatními a dají se označit za hlavní indikátor národa.

Úplně odlišný pohled na vznik a podstatu národa mají autoři jako Elie Kedourie, K. Minogue a později Walker Connor, kteří považují národ za umělý evropský vynález, tedy za konstrukt (Hroch, 2009, s. 16). Stejně výsledky prezentuje i Eric Hobsbawn. Zabýval se problematikou vzniku národů z pohledu tradic. Národ vidí jako vynalezenou tradici. Tvrdí, že moderní národy se nevyvinuly z dávno existujících etnických společností a víra v dějinnou kontinuitu a kulturní čistotu je jen mýtus. Takové ty zakořeněné a čisté národní tradice vznikly nebo byly upravovány v době národních obrození nebo i později, a to proto, aby se daný národ odlišil od ostatních (Heywood, 2004, s. 131).

4.2. Nacionalismus

K existenci národa neoddělitelně patří existence nacionalismu. Je to novotvar, který se utváří právě ve vztahu s vnímáním národa danou společností. S tímto pojmem se můžeme setkat už od přelomu 18. a 19. století, nicméně až od 20. století se stal nástrojem vědecké analýzy. Hroch (2003, s. 13) vysvětluje, že zatímco národ se vztahuje k sociální realitě, tak

nacionalismus označuje *politický či myšlenkový postoj, názor a je obvykle vztahován k určitému smyslu hodnot*. Stejně tak jako pojem národ je i nacionalismus interpretován v závislosti na jazykovém kontextu. Z toho vyplývá, že například v anglickém jazyce bude nacionalismus souviset se státem a státností. Podle Petruska (1996, s. 669) můžeme o nacionalismu hovořit tehdy, kdy je *intenzita národního uvědomění natolik vyhraněná, že se střetává se zájmy, popřípadě existencí jiných, většinou sousedních národů*.

Autoři zabývající se nacionalismem se ve svém výzkumu a prezentaci výsledků rozdělují na dva tábory, kdy jeden říká, že nacionalismus je tvořen národem a druhý zase naopak, že nacionalismus vytváří národ.

Eugen Lemberg se pokusil o to, aby byl termín nacionalismus zaveden jako neutrální prostředek vědecké analýzy. Lemberg předkládá, že žádná skupina objektivních rysů není aplikovatelná na všechny národy a odmítá představu, že národ je tvořen nacionalismem. Představuje definici nacionalismu jako *intenzivní, resp. bezvýhradnou oddanost nadosobnímu celku*, kterým může být jak stát, tak kmen či etnická skupina (Hroch, 2003, s. 16). Karl W. Dutsch zdůrazňuje podstatu komunikace jako základního stavebního prvku národa, protože jedinci jsou schopni snáze vzájemně komunikovat a vyjadřovat se komplexněji než ve vztahu k příslušníkům jiných skupin, takže díky této pospolitosti vytvářejí sdílenou národní kulturu a národní uvědomění, tedy nacionalismus. Jak již bylo zmíněno, Eric Hobsbawm považuje národy za „vynalezené tradice“ a absolutně se neztotožňuje s představou, že by moderní národy vznikly na základě přetrvávajících etnických společenství. Dějinná kontinuita a kulturní čistota je podle něj mýtus, který byl vytvořen právě nacionalismem, tudíž národy vytvářejí nacionalismus a rozhodně ne naopak (Heywood, 2004, s. 131).

Oproti výše zmíněným zastává Ernest Gellner názor, že národ je tvořen nacionalismem. Ve svém tvrzení vychází z premisy, že *evropské národy a nacionalismus jsou fenomény moderní doby, tj. především 19. a 20. století* a objevují se jako produkt hospodářského a politického vývoje (Bahenský, 2010). Národy se dle něj nedají považovat za všeobecnou nutnost, ale spíše za nahodilost, protože *neexistují ve všech dobách a za všech okolností* (Gellner, 1993, s. 17). Prvopočátky nacionalismu, ovšem ne ještě jako předmětu vědecké analýzy, vznikají na přelomu 18. a 19. století, kdy se společnost transformuje z agrární na průmyslovou a dochází k migraci lidí z venkova do měst a průmyslových oblastí.

Vzhledem k anonymitě nového prostředí, mají lidé sklony k vyhledávání podobných vzorců, které jsou jim blízké. Vyskytla se tedy potřeba sdíleného komunikačního kódu a nového životního rámce, který by lidem dal pocit bezpečí a sounáležitosti. Tyto okolnosti vedly k vytvoření nové formy kolektivní identity podpořené představou národních pospolitostí s prastarými kořeny, jež nabízí právě nacionalismus (Bahenský, 2010). Nacionalismus ovšem na obyvatelích nevynucuje stejnorodost, nýbrž je zde zřejmá objektivní potřeba stejnorodosti, která se následně zrcadlí v nacionalismu (Gellner, 1993, s. 58). Gellner dochází k závěru, že v rámci nacionalismu dochází ke vzniku nadlokální národní kultury, která je všem členům předkládána jako ta původní, a ke kodifikaci společného jazyka. Na tomto základě se následně formuje národní stát, který politicky zaštiťuje nově vzniklou národní identitu (Hirt, 2007b).

4.2.1. Dichotomie nacionalismu

Nacionalismem se zabývá velké množství autorů, někteří si přitakávají a jiní odporují a přichází s vlastními interpretacemi. Hans Kohn zdůrazňuje dvojí podobu nacionalismu, a to západní (anglický, francouzský) demokratický a liberální, do jehož opozice staví nezápadní (německý) nacionalismus charakteristický stejným jazykem a kulturou, jenž se jeví jako autoritativní až rasistický (Hroch, 2003, s.16). I když byla Kohnova dichotomie badateli odmítána, v budoucnu se přesto objevují 2 protipóly nacionalismu, jejichž podstatou je právě toto rozdělení.

- Německý čili kulturní (Herderovský)
 - o Johan Gottfried Herder v 18. století viděl národ jako přirozenou či organickou jednotku, jejíž kořeny sahají do dávné minulosti a budou tedy existovat tak dlouho, jak lidská společnost sama. Charakter každé národní entity spojoval s prostředím, ve kterém žije, a to jak z hlediska klimatického, tak kulturního. Klima má totiž vliv na to, jak lidé formují svůj životní styl, pracovní návyky a postoje. Každá společnost se projevuje skrze „Volkgeist“ tedy ducha národa, který se vyskytuje v písních, mýtech, pověstech apod., tudíž Herder zdůrazňoval důležitost jazyka, protože ten je ztělesněním národních tradic a kolektivní paměti národa, proto kulturní nacionalismus (Heywood, 2004, s. 128-130).

- Tento fenomén vědomí národní příslušnosti je považován za objektivní a nezpochybnitelnou kategorii, která *existuje prakticky nezávisle na vůli osob* (Šatava, 2009, s. 14).
- Ve 21. století, tedy v současném multikulturním světě se tento model samostatně používat nedá (Kreisslová, 2019).
- Francouzský (Občanský/politický)
 - Obdobnou tematikou, i když ne přímo otázkou národa, se zabýval francouzský filozof a sociální kritik Jean Jacques Rousseau. Ten předložil kritiku monarchistické moci a řekl, že by vláda měla brát v potaz obecnou vůli lidu a klást důraz na jeho suverenitu. Za francouzské revoluce se to projevilo tak, že Francouzi se považovali za občany, kteří disponují nezadatelnými a nezcizitelnými právy a svobodami a nejsou jen poddaní koruny. Toto tvrzení položilo základ občanskému nacionalismu, který říká, že národ je skupina lidí spojená společným občanstvím a rozvinula se představa národa jako lidu, který vládne sám sobě dle principů rovnosti, svobody a bratrství (Heywood, 2004, s. 130-132).
 - Národ je možné zformovat na základě politického nacionalismu, není třeba aby tomu předcházela existence kulturní identity. Tyto národy jsou založené na dobrovolném přijetí společných cílů a principů. Součástí národa je pak každý, kdo žije na stejném území, má stejné občanství a řídí se zákony daného státu (Kreisslová, 2019).
- Z těchto dvou protipólů považuje Filip Tesař (2007, s. 60) kulturní nacionalismus jako destruktivní, zatímco občanský nacionalismus jako konstruktivní. Mohou se ovšem i doplňovat nebo propojovat.

Další dichotomické rozdělení nalezneme u německého historika Fridricha Meineckeho (2003, s. 47-53; Heywood, 2004, s. 130), který rozlišoval kulturní a státní (politický) princip národů. Základem státních národů byla především *sjednocující síla společných politických dějin a ústavy*, zatímco kulturní národy se opíraly o společný jazyk, literaturu a náboženství jakožto o nejzákladnější a nejdůležitější statky, které přispívaly k soudržnosti a vytvářely kulturní národ. Tyto národy se vyznačovaly vysokým stupněm homogenity, kdy se národní identita překrývala s etnickou identitou a vznikaly na organickém principu, tedy přírodními a dějinnými vlivy. Dále je zde patrný silný pocit soudržnosti mezi příslušníky, což vede ke značné stabilitě národa. Mezi tyto národy

můžeme zařadit Iry, kteří i přes svou současnou diasporu stále vnímají silnou vazbu k Irsku. Meinecke také vyzdvihuje irštinu jakožto jazyk, který vznikl a dále se rozvíjel skrze básníky a vypravěče, a to zcela nepolitickou cestou.

4.3. Paradigmata národa a nacionalismu

Problematikou a studiem národa a nacionalismu se zabývá mnoho autorů a pojednává o ní značné množství odborné literatury. Tato literatura předkládá dvě základní konceptuální linie, a to primordialistické a modernistické pojetí, pod které se řadí konstruktivismus a instrumentalismus.

4.3.1. Primordialismus

Nejprve je nutné podotknout, že primordialismus nelze považovat za teorii, nýbrž za přístup k dané problematice, a to z toho důvodu, že nám předkládá neměnná fakta o národu, který vidí jako neproblematickou danost a ne jako ideový princip, jež vyžaduje kritické zkoumání (Hirt, 2007b). Podstata primordialismu spočívá v tom, že národ je něco daného, vrozeného, odvěká kategorie, kterou je možné a i nutné oživovat, protože odráží specifické hodnoty lidského rodu (Hroch, 2003, s. 14). Je to něco tak přirozeného, jako je lidský zrak či sluch a vychází ze starobylého původu, ať historického nebo pokrevního, a projevuje se skrze jednotnou kulturu a společný jazyk (Hirt, 2007b). K nejvýraznějším zástupcům primordialismu patří například antropolog Clifford Geertz (Bahenský, 2010).

Přibližně od 60. let 20. století byl primordialistický přístup postupně odsuzován např. Frederickem Barthem, E. J. Hobsbawmem, Karlem Deutschem, Benedictem Andersonem či Ernestem Gellnerem a vytlačen na okraj vědeckého bádání (Horálek, 2012). Moderní nacionalistické teorie hodnotí primordialismus jako předmět nacionalistické propagandy (Hirt, 2007). Joshua Fishman se vymezuje proti primordialismu a vyzdvihuje konstruktivistický pohled, který považuje za akademický. Stejně tak Daniel Conversi hodnotí primordialismus jako nástroj politické agendy a zbraň nacionalistů (Horálek, 2012).

4.3.2. Modernismus

Národy jako takové vznikají v 18. a 19. století při přechodu z tradiční na moderní společnost a jsou proto konstruovány do podoby, která jim zajistí přetrvávající existenci.

Propojují se zde dva modely, a to lidový model národa, který se zabývá tím, jaký postoj mají samotní členové společenství, jestli se považují za příslušníka daného národa nebo nikoliv. Primordialismus toto jasně stanovil a prezentoval jako samozřejmý fakt. Druhým modelem je vědecká analýza, která s národem zachází jako s konstruktem, který je podroben detailnímu zkoumání. Modernismus prezentuje dva přístupy, a to konstruktivismus a instrumentalismus (Hirt, 2007b).

4.3.2.1 Konstruktivismus

Konstruktivismus reprezentuje protichůdný konceptuální postoj vůči primordialismu. Tento proud se řadí mezi modernistické teorie a *klade důraz na ideologicko-konceptuální aspekty vytváření národů* (Hirt, 2007b). Konstruktivisté zastávají myšlenku, že se národ nedá považovat za odvěkou entitu, vymezenou na základě společného jazyka a jednotné kultury (Hroch, 2009, s. 18), ale že je *produktem specifických společenských a historických podmínek, které nastaly až v souvislosti s příchodem modernity* (Bahenský, 2010). Příslušníci konkrétního národa tedy sdílejí tzv. „pospolitost osudu“, která vzniká v rámci společné historie (Hroch, 2009, s. 19). Konstrukt těchto národních dějin ale musí být přijat celým společenstvím a pokud se tomu tak nestane, je odsouzen k zániku (Hroch, 2009, s. 188). Počátky konstruktivismu se řadí na přelom 19. a 20. století, kdy se u badatelů západní Evropy objevila jistá skepse k hledání univerzálních a objektivních znaků národa. Obzvláště v důsledku tragických zkušeností se světovými válkami se autoři odklání od objektivních faktorů vzniku národa a přiklánějí se k subjektivním, tj. *jestli si jedinci vůbec uvědomují svou příslušnost k národu, zda si přejí k němu patřit, či nikoliv* (Bahenský, 2010). V této době dochází převážně k odmítání tvrzení, že *národ je odvěkou pospolitostí krve či dokonce rasy* (Hroch, 2003, s. 15) a převážil přístup, kdy je národ či nacionalismus považován za konstrukt doby moderní (Bahenský, 2010).

4.3.2.2 Instrumentalismus

Rozdíl oproti konstruktivismu je v tom, že instrumentalismus užívá nacionalismu jako nástroje (instrumentu), kterým politické elity mobilizují a manipulují společnost k získání masové podpory a k dosažení svých cílů v rámci soupeření o moc, bohatství a prestiž. Národní identita se zde stává utilitárním aspektem nacionalistického diskurzu. Tyto dva modernistické směry nestojí v opozici, ale naopak se organicky doplňují (Hirt, 2007b).

4.4. Národní mýtus a vliv na formování identity

Historie národa patřila k základním argumentům, jichž se užívalo jak při snahách o národní mobilizaci (i občanskou výchovu) vlastní národní pospolitosti, tak při zdůvodnění práva etnické skupiny na národní existenci. Názory na význam minulosti pro moderní národ a pro nacionalismus se ovšem značně lišily (Hroch, 2009, s. 168). Jakéhosi prostředníka mezi hledáním národní minulosti a realitou aktuálního národního života tvořilo historické vědomí, tedy souhrn znalostí a představ o minulosti uložené v myslích příslušníků národa. Národní mýtus se pak zabýval jednotlivým a důležitým příběhem z národních dějin (Tamtéž, s. 171) a definujeme ho jako projekci stavu současného do minulosti, kdy se jedná o konstruování doby minulé pro potřeby současnosti. Funkce mýtu je zjednodušit, co se již stalo a často se to děje prostřednictvím předkládání nesprávných tvrzení, přikrašlování reality historikami a přehlížení faktů, která se nehodí, aby se pak mýtus mohl snáze šířit. Pomocí masové komunikace a tisku k tomu dochází mnohem jednodušeji (Tesař, 2007, s. 148-149). Je tedy podstatné, aby si konstrukce části dějin národa našla cestu do historického vědomí publika. To ale nejde jen tak jednoduše např. skrze výše zmíněný tisk, protože přenos obrazu minulosti se setkával s laickou kolektivní pamětí či rodinnou tradicí. Bylo tedy nutné tuto aktivitu zabalit do formálního roucha, kterým se staly národní hnutí a agitace (Hroch, 2009, s. 189). Byly to právě elity, které měly schopnost vybrat a rozvinout specifické národní symboly, které rezonovaly se soudobou situací a vytvářely u lidí ideu příslušnosti k národní komunitě, a to v romantickém smyslu slova (Hirt, 2007b). Vytvoření národního mýtu mělo svůj hlavní význam při formování národní identity. Irská společnost si svůj mýtus a původ vystavěla na zlatém věku, za který se považuje doba raného křesťanství, kdy Irsko ovládali Keltové. Je to jakási vzpomínka na nejstarší časy, v nichž lze nalézt nezkažené kvality a ctnosti národa (Hroch, 2009, s. 192-194). Irové si tak definovali zakořeňující prvek své identity v době tzv. keltského obrození, kdy mělo obyvatelstvo silnou tendenci vyhradit se vůči britské nadvládě. V současné době se s Kelty už tolik neztotožňují, ale vnímají je jako podstatnou součást své historie (Kokaisl a kol., 2016, s. 39-41).

Mýty dělíme na tři typy dle stupně společenského konsenzu. Prvním typem jsou mýty hegemonné, tedy obecně přijímané. Druhým typem jsou mýty emancipované, jejichž verze se mohou lišit v jednotlivých složkách společnosti, ale vzájemně se ovlivňují. Třetím

typem jsou mýty polemické, jejichž verze jsou ve vzájemném konfliktu (Tesař, 2007, s. 148-149).

4.5. Identita

Identita je esencí každého člověka, je utvářena sociálními strukturami, které existují nezávisle na jedinci, je univerzální a společná všem lidským společnostem (Bahenský, 2010). Identita je abstraktním pojmem a až tehdy, když ji zapojíme do patřičného vztahu, získává specifický význam – identita kulturní, politická, náboženská atp. Pojmu identita můžeme univerzálně rozumět jako „totožnosti“ a pojmu „identifikace“ jako procesu „ztotožňování“. Můžeme si klást otázky, jestli se s identitou rodíme, nebo ji získáváme v průběhu života, popřípadě, jestli se může měnit. Pokud o identitě uvažujeme jako o totožnosti, tak se jedná o vědomí sama sebe a o totožnost se sebou samým. Je to snaha jedince o zachování vlastní individuality, jedinečnosti a specifických vlastností, které ho odlišují od ostatních (Roubal, 2003a). Sociolog Zygmunt Bauman říká, že náš svět není statický, mění se, a to způsobuje, že identita je mnohvrstevná, proměnlivá čili tekoucí. Rozhodně není stálá nebo založena na nějaké tradici, což přináší světu problémy, protože ne každý je ochoten a chopen se s tím vyrovnat (Bahenský, 2010; Výborná, 2019). Je zřejmé, že se identita vytváří, je to proces a čistě vědomá aktivita (Klusáková, 2007, s. 7).

Informace o identitách se hojně uchovávaly ve spisech cestovatelů. *Ars Apodemica* byly první cestovatelské průvodce a příručky od poloviny 16. do konce 18. století. V zápiscích můžeme objevit, že Evropa byla už tehdy plná rozmanitosti, a to jak hranic, tak i identit. Silná potřeba sebeidentifikace se objevuje v zápiscích cestovatelů, kteří navštívili jihovýchodní Evropu. Důležitou roli při poznávání jiných kultur a etnik hrály cesty, převážně obchodního rázu. Cestování skrze kontinent, ať už po souši či po vodních tocích umožňovalo prozkoumat nová místa a obyvatele, kteří tam žili. Tyto cesty se staly jakýmsi prostředkem komunikace a pomohly k tomu, že si lidé začali uvědomovat nejen fyzické či materiální rozdíly, ale i kulturní. Jako příklad takové antropologicky významné cesty můžeme uvést řeku Dunaj, která protéká 10 státy (Německo, Rakousko, Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko, Srbsko, Bulharsko, Rumunsko, Moldavsko a Ukrajina), z toho 4 hlavními městy (Vídeň, Bratislava, Budapešť a Bělehrad) a ústí do Černého moře (Klusáková, 2007, s. 9-12). Historie značně napomáhá odhalit proces utváření identity.

Pomáhá analyzovat podstatu teritoriálních a stejně tak kulturních či symbolických hranic Evropy (Tamtéž, s. 2).

Vysvětlení pojmu identita není opět vůbec jednoduché. Můžeme studovat význam sociální identity, osobní identity, etnické identity, národní identity apod. Pro každou z nich jsou specifické konkrétní faktory, které vedou k intenzivnímu prožívání sounáležitosti se skupinou. Jak byl zmíněno výše, člověk má silnou potřebu někam patřit a není pro něj určující druh skupiny nýbrž samostatná existence skupiny. Tato společenství lidí jsou zakládána na kombinaci solidarity a hierarchie. *Sociální identita vyjadřuje to, že cítíme podobnost v rámci určité skupiny*, zatímco osobní identita odráží rozdíly uvnitř té skupiny (Tesař, 2007, s. 53). Doplnění tohoto tvrzení najdeme u Anthonyho Smithe (1991, s. 3-5), který vyobrazuje identitu na postavě Oidipa. Ten *reprezentuje celou řadu rolí/identit – otce, manžela, krále a dokonce hrdinu. Jeho individuální identita je, z velké části, utvořena z těchto sociálních rolí a kulturních kategorií*⁶ Tímto Smith upozorňuje na fakt, že lidské „já“ se skládá z několika propojených identit a rolí a vymezuje pět základních kategorií tvořící osobní identitu. Těmi jsou genderová, etnická, třídní, náboženská, rodinná a kategorie identity související s teritoriem, tedy lokální a regionální.

Člověk je ze své podstaty tvor společenský a je pro něj přirozené vyhledávat a zapojovat se do sociálních skupin. Do sociální skupiny a jejich struktury musí být jedinec začleněn a přijat, k čemuž většinou slouží iniciační či přechodné rituály, tedy konkrétně odchod nebo opuštění statusu minulého a přijetí statusu nového v rámci sociokulturního systému (Bowie, 2008, s. 156-158). Filip Tesař (2007, s. 51-53) poukazuje na teorii sociální identity prezentovanou Tajfelem a Turnerem, která nabídla první ucelený pohled na tuto tematiku v 70. letech 20. století. Zabývali se tím, že lidé cítí přirozenou potřebu někam patřit, vymezovat se jako příslušník skupiny, tedy chtějí mít určitou sociální identitu. Takový člověk má pak sklon k vytváření solidární skupiny, ve které dochází k přerozdělování zdrojů, a to i bez přímého osobního zájmu jednotlivců. Kognitivně-kategorizační teorie S. T. Fiskeho uvádí, že člověk automaticky, ať už vědomě či nevědomě, zařazuje sebe i ostatní do určitých sociálních skupin, a to především na základě charakteristik jako je pohlaví, rasa nebo věk. Podstatným faktem zůstává, že žádná z teorií nepředpokládá

⁶ „Oedipus has series of such role-identities – father, husband, king, even hero. His individual identity is in large part, made up of these social roles and cultural categories.“ – překlad Michaela Dražková

vrozenou potřebu konkrétní identity. Jedinec může současně patřit do několika sociálních skupin, tudíž může docházet k překrývání identit.

Při konstruování identity dochází k definování atributu podobnosti mezi příslušníky společenství a jinakosti ve vztahu k ostatním či cizím lidem. Naše příslušnost ke skupině je určena tím, jak se ta skupina odlišuje od jiných, v čem je jiná (Klusáková, 2007, s. 3). Ve společnosti se tak konstruuje rovnost mezi členy kolektivity, kteří se na sebe dívají jako na rovné, a jako následný jev se vytváří kolektivní identita. Souběžně s tímto procesem se vymezují hranice, které definují in-groups čili členy komunity a out-groups tedy cizince (Eisenstadt a Giesen, 2003, s. 361-366). Identita a hranice jsou pojmy, které se většinou neobjevují nezávisle na sobě. Je nutné definovat a ochraňovat identitu, tudíž vytvořit nějaké hranice, aby k tomu mohlo dojít. Identita potřebuje prostor, zaštitění a ochranu, ale neznamená to, že je potřebné prostor hermeticky uzavřít. Nicméně ve chvíli, kdy je vymezena teritoriální hranice, musí docházet k její ochraně tedy i k vytvoření jistých rituálů pro její přechod, kontrolu a regulaci. Toto je záležitost politiky, ale její rozhodnutí ovlivňuje převážně společnost a dopady na život lidí jsou antropologického charakteru. Fyzická hranice pak odlišuje určitá území, která se nějakým způsobem odlišují a v rámci hranic se utvářejí pravidla a podmínky, které se respektují. Z toho můžeme usuzovat, že hranice fungují jako takoví budovatelé identity. Je ovšem otázkou, jestli je ta fyzická hranice identická s hranicí kulturní (Klusáková, 2007, strana 3-6).

4.5.1. Národní identita

Národní identita patří mezi kolektivní identity a do značné míry definuje kým jsme (Vlachová, Řeháková, 2004; Smith, 1991, s. 8). Lidé se stejnou národní identitou se cítí být vzájemně svázáni a propojeni i bez fyzického kontaktu. Národní identita přiřazuje jednotlivce k národnímu státu, který mu poskytuje určitý druh ochrany jako například vojenský, diplomatický, sociální a další (Plecitá-Vlachová, 2003). Národní identita není něco daného, je vytvořená na základě historických událostí. Vznik národní identity souvisí s existencí státu a projevuje se loajalitou k němu, popřípadě může existovat bez státu a tehdy se hlavním ohniskem národní identity stává právě absence státu. Národní identita je upevňována skrze kulturu, kulturní symboly a sdílené úspěchy, mezi které můžeme zařadit například tradice, obřady, kuchyni, hrdiny a mučedníky, vyhrané sportovní zápasy, dosažené světové rekordy, zvýšení HNP a jiné (Grew, 2003, s. 203-216). Anthony Smith

(1991, s. 9-14) říká, že národní identita vyžaduje alespoň nějaký základ politické komunity, která bude zaštitěna institucemi a bude určovat základní práva a povinnosti pro všechny členy daného společenství. Národní identita potřebuje konkrétně vymezený prostor ohraničený hranicemi, aby lidé věděli, kam patří. Co je pak pojí s domovinou můžeme označit jako soubor porozumění, postojů a představ, které se reflektují do společné kultury a občanské ideologie. Jako základní charakteristiky národní identity uvádí historické území nebo domovinu, mýtus o původu a historické vzpomínky, masovou kulturu, jednotná práva a povinnosti pro všechny občany a sdílenou ekonomiku s teritoriální mobilitou pro obyvatele.

V moderní společnosti lze rozeznat tři roviny národní identity

- Individuální či sociálně-psychologickou
 - o Lidé se cítí být vzájemně svázáni na základě mnoha důvodů, mezi které může spadat společný jazyk, vztah k teritoriu, ocenění momentů, kdy národ uspěl nebo stejná interpretace chvil, kdy národ selhal, popřípadě dodržování stejných zvyklostí.
- Politicko-systémovou
 - o Národ je zde považován za občanskou společnost a národní identita je utužující síla, která má za cíl udržet národní stát pohromadě.
 - o Moderní stát pro své fungování potřebuje společenství vykazující silnou národní identitu například skrze hodnoty jako solidarita a touha po konsenzu.
- Ideologickou
 - o Zde zaujímá podstatnou roli nacionalismus, na který je v moderním národě nahlíženo jako na ideologii zahrnující teritoriální zakotvení, myšlenku historického poslání, kulturní jedinečnost a ospravedlnění vzniku národa (Vlachová, Řeháková, 2004).

4.6. Etnicita jako druh kolektivní identity

Termín „etnicita“ se dá považovat za relativně nový a jeho první užití se připisuje americkému sociologovi Davidu Riesmanovi v roce 1953. Oproti tomu užívání pojmu „etnický“ se traduje do starší historie a odvozuje se z řeckého pojmu „ethnos“, který

původně označoval pohany či barbary. V anglicky mluvících zemích se tento termín aktivně užíval od poloviny 14. do poloviny 19. století, kdy se začal vztahovat k rasovým identifikacím. Ve Spojených státech amerických, přibližně od druhé světové války, se tento termín používal k označení skupiny obyvatel, které byly považované za méněcenné oproti WASP⁷. Součástí těchto méněcenných skupin byli i Irové (Eriksen, 2012, s. 21).

Až do současnosti se nenašla žádná obecná charakteristika, která by tento pojem definovala. Nalezneme tak stále mnoho významů a vysvětlení, které se zakládají na tvrzení, že etnicita je určitý *soubor charakteristik vyjadřujících příslušnost jedince k etniku případně etnické skupině, nebo vědomí či pocit sounáležitosti s etnicky definovanou kolektivitou* (Bahenský, 2010). V širším významu odkazuje etnicita k aspektům vztahů mezi jakýmkoliv skupinami, které jsou nahlíženy jako kulturně odlišné, a to jak vlastními členy, tak ostatními (Eriksen, 2012, s. 22). Etnolog Leoš Šatava (2009, s. 37) představuje za hlavní znak etnicity právě jazyk, který je považovaný za kulturní kapitál konkrétního etnika. Je nutné zmínit, že vztah jazyka a etnicity se nedá považovat za absolutní. Tento fakt můžeme demonstrovat na příkladu Irů, kde právě irština zaujímá v běžném životě lidí spíše symbolickou roli, ale nedá se pochybovat o jejich existenci jakožto národa, i když hovoří anglicky.

4.6.1. Etnická skupina a etnikum

60. léta 20. století jsou ve znamení převratu v nazírání na etnicitu. Primordialistické tendence, které se neváží pouze k národu, ale též k etnicitě jsou na ústupu a začíná se prosazovat teze vyřčená norským antropologem Frederikem Barthem (1998, s. 11-16). Ten ve své úvodní stati k dílu *Ethnic Groups and Boundaries* odmítá, že by etnikum mělo být definováno skrze kulturu. Kulturu a její atributy nevidí jako primární charakteristický aspekt etnicity, ale jako možný následek eventuelně výsledek. Kulturní znaky se totiž mohou měnit a transformovat. Jsou to sociální hranice neboli „ethnic boundaries“, které určují etnicitu a etnickou skupinu a umožňují vlastní identifikaci a odlišení se od jiných skupin v případě kontaktu.

Etnická skupina se vyznačuje atributy jako jsou společná identita, kulturní i historická, ve smyslu národní hrdosti a víra ve společné předky, což je značně podobné charakteristice

⁷ Akronym WASP, neboli White Anglo-Saxon Protestant, se používá pro označení bílých Američanů anglosaského původu a protestantského vyznání.

národa, nicméně od něj se liší právě tím, že nemá kolektivní politické aspirace (Heywood, 2004, s. 128). Filip Tesař (2007, s. 19) uvádí, že výraz etnická skupina se používá velmi široce. V Evropě se tento pojem ustálil na vymezení skupiny nebo společenství, které nedosahuje úrovně národa a případně nemá vlastní stát. Vzhledem k tomu je příhodnější používat termín etnikum.

Etnikum jako kategorie je prakticky srovnatelné s kategorií národa. Odlišuje je to, že v současném diskurzu jsou za národ považovány evropské populace a společenství, kdežto pojem etnikum odkazuje spíše ke společenstvím mimoevropským, která procházejí procesem kolektivní politické emancipace (Hirt, 2007a). Touto problematikou se zabýval Anthony D. Smith (1991, s. 21) a představil 6 kritérií, dle kterých je možné definovat etnikum. Těmito kritérii jsou kolektivní jméno (ethnonymum), mýtus o společném původu, sdílené dějiny (kolektivní zkušenosti předávané z generace na generaci), charakteristická sdílená kultura, asociace s určitým územím a pocit solidarity. Je ale na místě podotknout, že pojem etnikum se dříve používal pro určení a připsání identity zvenčí, nicméně etnické cítění vychází zevnitř společenství a každého jedince, tudíž je etnická identita posilována vědomím odlišnosti. Toto vědomí ovšem není dané, záleží na konkrétním jedinci (Tesař, 2007, s. 34).

4.6.2. Etnická identita

Základ etnické identity je vnímání protikladu mezi „my“ a „oni“ a čím je toto vnímání silnější, tím konkrétnější je identita. Podstatné je, že nejde pouze o to, čím jsme nebo se cítíme být, ale především také o to, čím nejsme. Upevňování a vymezování identity s sebou mnohdy nese negaci, protože klíčové prvky identity jedněch ve své podstatě popírají a vylučují prvky k určení identity druhých (Tesař, 2007, s. 141-146). Etnická identita tak vzniká jen a pouze prostřednictvím sociálního kontaktu (Eriksen, 2012, s. 45).

Nejzřetelnější rozlišování na „my“ vs. „oni“ probíhalo při cestování. Jako příklad je možno uvést cestu z centrální Evropy na Balkán. V průběhu poutě se cestovatelé setkali s odlišnými jazyky, ale mnohem větší překvapení bylo odlišné náboženství, protože cestou na jih přecházeli hranice Osmanské říše, kde se seznámili s Islámem. Vzhledem k velké odlišnosti a válkám, které se odehrávaly mezi nimi a ostatními Evropany, dostali muslimové a obyvatelé osmanské říše nálepku „ti druzí“, s pozdější stereotypizací na nepřátele a barbary. Nešlo ovšem pouze o rozličnost na základě náboženství, ale

o kompletně odlišnou kulturu. Cestovatelé tedy nepřekračovali jen teritoriální hranici, překračovali především i hranici kulturní. Jako další dostali označení „ti druzí“ pravoslavní a židé. Byli to právě cestovatelé, kteří vytvářeli a prezentovali různé představy o lidech a etnikách, které na svých cestách potkali. Něco jiného totiž je, zkoumat zemi z paluby lodi a z frekventovaných přístavů, popřípadě kolem frekventovaných cest, anebo se vydat do vnitrozemí, kde je život úplně jiný (Klusáková, 2007, s. 13).

Na etnicitu a etnickou identitu se v současnosti, tedy v době globalizace nahlíží jako na něco nepraktického, co může fungovat jako potenciální zdroj xenofobie a konfliktu. Objevují se zde anti-etnické tendence, jenž představují jakýsi boj za dobrou věc. Přihlášení se k etnické identitě může být využito či dokonce zneužito k jisté formě sebeprosazení, třeba i militantního, nebo případně k ekonomickým a politickým aspiracím. Je to ale pouze o úhlu pohledu, protože Eugen E. Roosens uvádí, že etnické dělení je horizontální a tím vytváří spíše rovnocennost než hierarchii, ale dodává, že *etnicita ve své podstatě otevírá široké pole pro užití symbolů a manipulaci s nimi* (Šatava, 2009, s. 20-29).

Klusáková (2007, s. 4) ve svém výzkumu prezentuje myšlenku, že identity jsou viděny jako ty, které vytvářejí hranice, ať už teritoriální, kulturní či symbolické, a proto říká, že by se neměly zkoumat pouze národní identity nebo etnika/etnické skupiny, ale veškeré vzájemné aspekty podnícené náboženstvím, pohlavím, ideologiemi, psychologii či mentalitami, ekonomikami nebo sociálními rolemi.

4.7. Stereotypizace

Identita se formuje při srovnávání, tedy při kontaktu a setkávání s těmi druhými, a to jak ve skutečnosti, tak v myšlenkách. Konkrétních obrysů začala národní identita nabývat se zvyšováním se lidské mobility, která neznačí jen to, že se lidé stěhovali z místa na místo, ale také, že měnili společenské postavení a bylo nutné identitu demonstrovat. Tehdy získali lidé konkrétnější představu o odlišných společnostech a na základě toho jim a i sobě přisoudili kolektivní fyzické, psychické a kulturní charakteristiky (Tesař, 2007, s. 142). O stereotypech začneme hovořit ve chvíli, kdy se tyto charakteristiky stanou nedílnou součástí kulturního vědění dané společnosti, která dle nich bude jednat a dojde k ovlivnění jejich vztahů s ostatními (Eriksen, 2012, s. 52). Představy, kterým máme o lidech za našimi hranicemi jistým způsobem urychlují naši vlastní identifikaci, a to právě tím, že

definujeme „my“ a „oni“. Většinou to bývá tak, že ti, kterým je přiřknuta kategorie „ti druzí“ se nacházejí v horší pozici než ti, kteří jsou zařazeni do kategorie „my“. V Evropě se tyto kategorie značně odrážely v dichotomii barbaři (ti druzí) a civilizovaní (my) lidé. V praxi se to projevovalo tak, že ti civilizovaní se snažili vyčistit oblast od těch druhých a jistým způsobem vymýtit tu jinakost. Byl to přesně opačný jev, než o který se snažili v rámci té vlastní skupiny, a to o podnícení pocitu sounáležitosti (Klusáková, 2007, s. 5).

Z hlediska státu totiž fungovala kontrola a civilizace těch druhých skrze legislativní normy a většinou skrze nucenou práci, která vedla až k otroctví. Byla zde též snaha vyvolat pocit studu u těch druhých a tím pádem vytvořit tu viditelnou hranici (Klusáková, 2007, s. 5). Součástí toho může být i zesměšňování druhých, což ve svém důsledku vede k zpochybnění jeho kulturní úrovně (Tesař, 2007, s. 144). Jsou to právě státní představitelé, kteří předkládají pravidla pro začleňování a vylučování ze společnosti. Používají k tomu nástroje propagandy, tím podkládají svá tvrzení a konstruují představy o tom, kdo je nepřítel a kdo přítel (Klusáková, 2007, s. 7). Faktem zůstává, že stereotypy vůbec *nemusejí vypovídat o sociální realitě a neposkytují nutně přesný obraz toho, co lidé skutečně dělají*. Jejich funkcí může být potřeba ospravedlnění přístupu ke zdrojům u privilegované skupiny, vymezení hranic vlastní skupiny, omezení hrozby moci či rozvoje u nevládnoucích skupin a v neposlední řadě slouží jako způsob klasifikace sociální reality (Eriksen, 2012, s. 54).

Koncept stereotypizace se dá vztáhnout k historickému a sociálnímu vědomí. Zapomenuté hranice, hranice v historickém kontextu, sdílené vzpomínky a osudy, to vše se může stát politickým nástrojem. Za hlavní podpůrné činnosti k vytváření skupinových identit se v moderních společnostech považují právě diskuze o místech paměti a rituálech, které se společnosti prezentují jako tradiční, a proto jsou více důvěryhodné (Klusáková, 2007, s.8)

4.8. Kultura a kulturní specifika

Etymologický původ pojmu kultura se datuje do doby antického starověku. *Vznikl z latinského „colo“ resp. „colere“, a byl původně spojován s obděláváním zemědělské půdy (agri cultura)*. Pojem kultura získal novou dimenzi výrokem římského filozofa Marca Tullia Cicera, který nazval filozofii jako kulturu ducha. V různých dobách historie se

k termínu kultura přistupovalo odlišně. Například období renesance a humanismu znamenalo návrat k antickému užívání pojmu, který označoval sféru pozitivních hodnot, jež přispívají ke zdokonalování lidských schopností. Kultura byla později vnímána jako přímý protiklad k přírodě (Soukup, 2000, s. 13-14). Jedná se o ty aspekty lidství, jež jsou spíše získané, ne dané (Eriksen, 2008, s. 13).

První antropologické uchopení pojmu kultura nacházíme u drážďanského antropologa Gustava Friedricha Klemma. *Usiluji o to, abych prozkoumal a určil postupný vývoj lidstva od jeho nejneumělejších prvních počátků až po organické vytváření národů ve všech ohledech, to jest co se týče zvyků, znalostí a obratností, domácího a veřejného života v míru i ve válce, náboženství, vědění a umění* (Soukup, 2000, s. 14). První formální antropologickou definici představil anglický antropolog Edward Burnett Tylor, který řekl, že kultura zahrnuje vše, co se týká člověka a lidské společnosti od náboženství, etických norem, právních zvyků až k materiální kultuře. *Jedná se o celek tvořící lidské poznatky, víru, umění, morálku, právo, zvyky a obyčeje, které člověk jako člen společnosti získává* (Kokaisl, 2008, s. 115-116).

Český antropolog Ivo T. Budil (1992, s. 6-7) hodnotí kulturu ve smyslu kulturního společenství. Je to tedy určitá skupina lidí, která vyznává podobné hodnoty, žije obdobným stylem života a hovoří stejným jazykem, dialektem nebo slangem. Kultura vytváří interpretaci světa a jistý konzistentní obraz, které člověku umožňují pobyt ve světě. Dá se na ni nahlížet jako na dlouhodobou strategii, která je založena na dominantních aspektech vize reality. Existují odlišné kulturní vize reality, jež stanovují normy a hodnoty dané společnosti. Antropolog Leslie White vidí kulturu jako systémy symbolů, zahrnující i řeč, které nám pomáhají uchopit a organizovat svět. Takové systémy, tedy kultura, jsou výsledkem lidské činnosti, a proto je možné je měnit, protože nejsou trvalé, i když se to tak dané společnosti může jevit (Murphy, 2004, s. 31-32). Thomas Hylland Eriksen (2008, s. 100) prezentuje kulturu jako něco, co umožňuje vzájemné porozumění dvou nebo více aktérů. *Není to „věc“, kterou člověk má nebo nemá.* Vymezení pojmu kultura můžeme uzavřít vyjádřením Frederika Bartha (1998, s.9), že *kultura není nic jiného než způsob, jak popsat lidské chování.*⁸ Kultura nám tedy pomáhá při styku s jinými kulturami, a to tak, že předkládá určitý mustr našeho chování a zároveň nám říká, co můžeme očekávat od jiných (Murphy, 2004, s. 32).

⁸ „Culture is nothing but a way to describe human behaviour.“ – překlad Michaela Dražková

S kulturou úzce souvisí pojmy jako „enkulturace“ a „akulturace“. Enkulturační proces učení, kterým si osvojujeme hodnoty a normy kolektivního života zakotvené v kultuře daného společenství (Budil, 1992, s. 7). *Akulturační se rozumí kulturní a sociální změna způsobená přímým a dlouhotrvajícím stykem mezi společnostmi, přijetí cizí kultury nebo jejich částí či jednotlivých prvků.* Akulturační se zabývají různé empirické výzkumy a sledují procesy poznávání kultur, jejich konfrontaci až po výběr a přejímání nových prvků, které vedou k přestavbě původního sociokulturního systému. Tato kulturní změna pak může vyústit v obohacení stávající kultury nebo dokonce až ve ztrátu identity pod vlivem kultury dominantnější (Bahenský, 2010).

4.8.1. Jazyk

Vymezení podstaty a funkce jazyka je dodnes předmětem sporu. Někteří zdůrazňují komunikační funkci jazyka, ovšem komunikace není jedinou funkcí jazyka a jazyk není jediným nástrojem komunikace. Další definice zdůrazňují také ideační a mentální funkci jazyka. Podstatné na jazyku je, že umožňuje komunikaci v rámci společenství, protože ho sdílí všichni členové. Má tedy kolektivní povahu (Pokorný a Hanuliak, 2010, s. 53).

František Bahenský (2010) definuje jazyk jako *historicky vzniklý systém znaků sloužících primárně k dorozumívání mezi jedinci, skupinami či příslušníky různých etnik. Obecně je možné konstatovat, že jazyk je základním atributem člověka a jeho výzkum umožňuje hlouběji pochopit lidskou podstatu. Jazykové schopnosti jsou vázány výlučně na člověka a formovaly se spolu s ním.* Vzhledem k tomu, že jazyk je systém znaků, je nutné si definovat pojem znak. Znakem se myslí něco, co zastupuje něco jiného. Podle vztahu mezi znakem a konkrétní zastupovanou skutečností rozlišujeme ikony, indexy a symboly. Ikony zakládají vztah na skutečné podobnosti, u indexů najdeme věcnou souvislost mezi znakem a zastupovanou skutečností a vztah symbolu k dané skutečnosti je čistě arbitrární (Pokorný a Hanuliak, 2010, s. 55).

Jazyk můžeme považovat za centrální součást kultury, je totiž hlavním médiem, *jehož prostřednictvím sobě navzájem a potom také budoucím generacím předáváme zprávy, dotazy, znalosti a hodnoty.* Jazyk zprostředkovává sociální interakci, tudíž je i stěžejním prostředkem sociálního života. Je nezbytnou součástí každé společnosti a podstatný pro vývoj kultury. Jazyk slouží k naší identifikaci, jako označení toho, kdo jsme, protože jak

jazyk užíváme a hlavně jakým způsobem hovoříme je primárním znakem naší sociální identity (Murphy, 2004, 38).

Jazyk tedy patří mezi charakteristické rysy většiny etnik. Je považován za kulturní kapitál. Role jazyka je neoddělitelně spjata s politickými snahami a ideologiemi a dějinami jako takovými (Šatava, 2009, s. 37). Můžeme ale najít etnika, která se i vzhledem k podobnosti nebo stejnosti jazyka, který užívají, rozhodně necítí být nositeli či příslušníky stejné národnosti. Za takové můžeme uvést anglicky hovořící Angličany a Iry, dále Chorvaty a Srby, Bulhary a Makedonce a v neposlední řadě Němce a Rakušany (Kokaisl, 2014, s. 12). Příklad Irů byl podrobněji představen v kapitole 4.6. Ti jako hlavní jazyk užívají angličtinu a irština v jejich životech zaujímá spíše symbolickou roli, nicméně se rozhodně necítí být méně Iry.

Skrze jazyk uchopujeme realitu kolem sebe a jsme schopni ji pak vyjádřit slovy. Edward Sapir říká, že jazyk je aktivním činitelem při vytváření našeho obrazu světa. Lee Whorf tuto myšlenku doplňuje o tvrzení, že jazykový systém ovlivňuje způsoby našeho vnímání a interpretaci vnějšího světa (Bahenský, 2010). Dohromady tedy představili Sapir-Whorfovu hypotézu, která tuto problematiku shrnuje ve třech bodech, a to *veškeré myšlení je jazykové; každý jazyk vytváří specifickou „vizi reality“; jednotlivé obrazy reality, konstruované různými jazyky, se vzájemně liší* (Budil, 1992, s. 105).

5. Praktická část

Praktická část práce se zabývá kulturními specifiky, které v průběhu času ovlivnily irskou identitu. Z kulturních specifíků podílejících se na utváření identity byly vybrány historie, včetně současných událostí, irština, náboženství, tradice a zvyklosti a migrace. Jednotlivá specifika tvoří okruhy výzkumných podotázek, které byly uvedené v kapitole 1.2. Informace obsažené v této části práce poskytnou odpověď na hlavní výzkumnou otázku, a to jaká kulturní specifika se nejvýrazněji podílejí na transformaci irské národní identity.

5.1. Úvod k praktické části aneb představení Irů

Kdo jsou Irové? Co dělá Ira Irem? Jaká je podstata irské identity? Jaké aspekty a události změnil irskou identitu v průběhu historie? Jaké jsou hlavní atributy současné irské identity? Všechny tyto otázky mohou člověku vyvstat na mysli, když si přečte název této práce. V následujících kapitolách budou představeny odpovědi na tyto otázky a ještě mnoho dalšího. Zprvu se zaměříme na základní charakteristiku irského obyvatelstva. Než přejdeme k faktickým datům, můžeme se zamyslet nad tím, co si lidé vybaví, když se řekne Irsko⁹ či Irové. Dle slov informátorů je Irsko pověstné pro své všudypřítomné a rozléhající se zelené pláně, déšť, větrné podmínky, hudbu, tanec, whiskey, Guinness, křesťanství a oslavy dne sv. Patrika, které se pořádají i v zahraničí. Irové by měli mít zrzavé vlasy, měli by být společenší, přátelší, pohostinní, laskaví, vysocí, ale nepřímí či stydliví ve svém jednání a silně katolicky zaměřeni. Všechny výše zmíněné atributy jsou považovány za stereotypy a návštěvníci Irska je předpokládají.

Zprvu si tedy představíme, kdo Irové jsou. Irská republika neboli Poblacht na hÉireann je ostrovní stát v severozápadní Evropě, zaujímá přibližně pět šestin stejnojmenného ostrova a na severu sousedí se Severním Irskem, které je součástí Velké Británie. Když se podíváme na mapu, tak vidíme, že jeho břehy ze západu omývá Atlantský oceán, z jihu Keltské moře a z východu Irské moře. Irsko je parlamentní republika, má 4 921 500 obyvatel a dva oficiální jazyky, a to irštinu a angličtinu. Administrativně je členěno na 26 historických okresů/hrabství, ale samosprávných územních celků je dohromady 34, včetně

⁹ V práci bude nadále užito termínu Irsko, pokud se bude hovořit o Irské republice.

5 měst, jejichž správa je oddělena od té okresní. Těmito městy jsou Dublin (hlavní město), Cork, Limerick, Galway a Waterford (Irsko: Základní charakteristika ..., 2019).

V teoretické části byl definovaný pojem identity a bylo řečeno, že identita je proměnlivá a tekoucí. Jednotlivé faktory, které mají vliv na utváření identity, jsou též proměnné v čase, tudíž lze předpokládat, že irská identita určitými změnami prošla. V dalších kapitolách bude objasněno, jaké specifické změny se odehrály, čeho se týkaly a jakého rozsahu byly. Podle informátorek Aine a Noeleen je možné definovat 5 oblastí, které mají výrazný vliv na utváření irské národní identity. Těmi jsou historie, klima, biologická stavba, technologie a institucionální síť.

- Je zřejmé, že historické události ovlivnily lidi žijící na území Irska a určitým směrem formovaly irskou identitu. Ve zkratce lze zmínit Kelty, Vikingy, ovládnutí Velkou Británií, hladomor, emigraci, ekonomiku keltského tygra, globalizaci, vstup do EU, sekularizaci a současná referenda.
- Klima a geografická pozice mají značný dopad na utváření irské identity. Vzhledem k tomu, že Irsko je ostrovní stát, byla zde jistá izolace od okolních vlivů, což se promítlo do irské identity, a to tím způsobem, že Irové mají velmi silné skupinové smýšlení a dalo by se říct až závislost na skupině. Není pro ně jednoduché být středem pozornosti nebo vystoupit z davu a prosadit svůj názor. Obávají se, že jejich myšlenka nebude správná, nebo že neuspějí a v očích ostatních tak poklesnou. Chladné, větrné a deštivé podnebí negativně působí na psychický stav Irů. Projevuje se to depresemi a mentálními poruchami. Déšť zahání Iry do vnitřních prostor, ať už to jsou domovy, nebo hospůdky, které poskytují teplo a ochranu před deštěm. Paradoxně tak dochází k větší izolaci obyvatelstva. V zemích, které se vyznačují chladným podnebím, nejsou lidé tolik expresivní a komunikativní, šetří si tak svou energii. Relativně pozitivním následkem tohoto klimatu je, že jsou Irové velmi adaptabilní na změny; na druhou stranu však jednají nepředvídatelně a čas nebo příchod na smlouvanou schůzku na čas, pro ně nehraje velkou roli.
- Co se technologií týče, velké firmy, například Microsoft, IBM, Amazon apod., si v Irsku zřizují svá data centra, mimo jiné z důvodu příznivých teplot, které nejsou ani příliš vysoké či příliš nízké. Pro Iry z toho plyne velká ekonomická výhoda (informátorky Aine, 60 let a Noeleen, 48 let).

Poslední tvrzení informátorek může být rozporováno, neboť situace ohledně příchodu velkých firem do Irska může být vyvolána i jinými faktory. Těmi jsou nízké sazby daně ze zisku, a to konkrétně 12,5 %, silná vládní podpora produktivní spolupráce mezi průmyslem a akademickou obcí, prosperující sektor výzkumu, vývoje a investic, silný právní rámec, a především strategické umístění Irska, které nabízí přístup na trhy Evropy, Afriky a Středního východu (What attracts companies to Ireland, © 2019).

„V současné době se Irsko mění. Přichází hodně mezinárodních společností, což dříve opravdu nebylo. Dříve tady byly hodně průmyslové společnosti, ty většinou zavřely a teď tady máme hlavně ty technologické a také ty farmaceutické. Jsme jedni z největších producentů zdravotních potřeb. [...]. Tyto firmy si zřizují svá sídla v Dublinu,“ dodává Gavin (20 let).

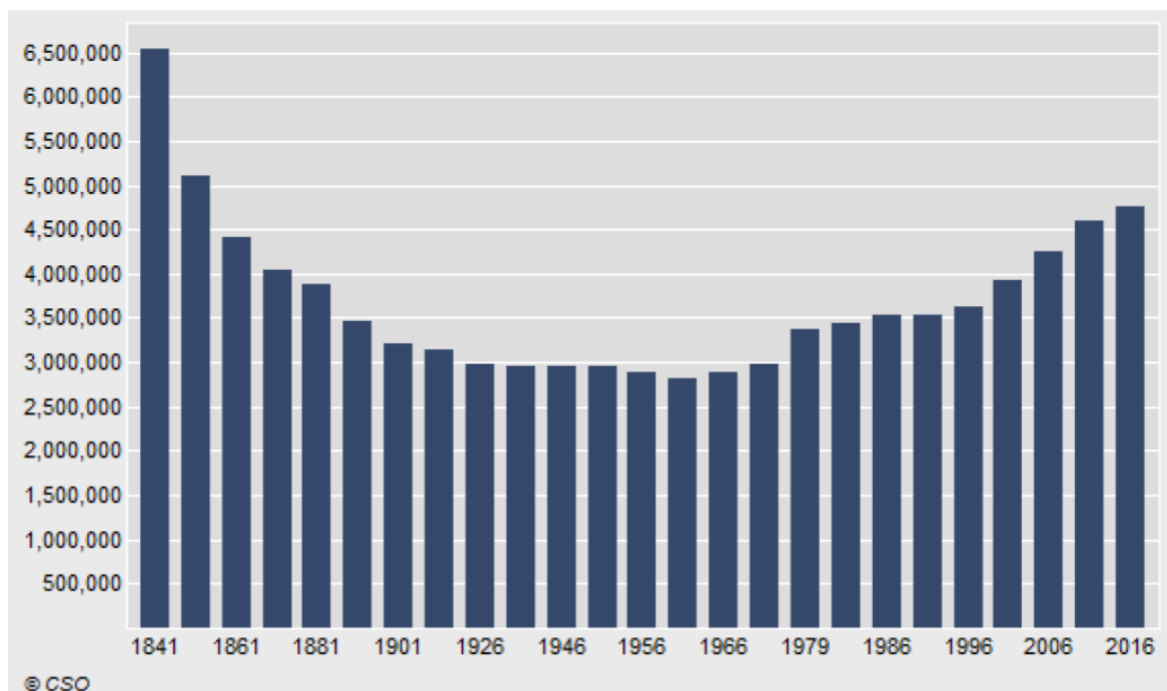
V neposlední řadě je nutné konstatovat, že Irové mají ambivalentní vztah s Velkou Británií, Evropou a Amerikou. *„Nepovažujeme se ovšem ani za Evropany, ani za Američany, ale prostě za Iry“*, vysvětluje informátorka Aine (60 let).

5.1.1. Demografické údaje

Tato kapitola uvádí základní demografické údaje ohledně vývoje populace v Irsku, dále přibližuje jazykovou situaci a vývoj počtu mluvčích irštiny. Na závěr je představen přehled náboženských vyznání s počtem věřících příslušníků.

Následující graf představuje vývoj populace v Irsku v letech 1841 – 2016. Jsou zde prezentovány údaje, které byly shromážděny při sčítání obyvatel.

Graf 1: Vývoj populace v Irsku v letech 1841 - 2016

Zdroj: <https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>¹⁰

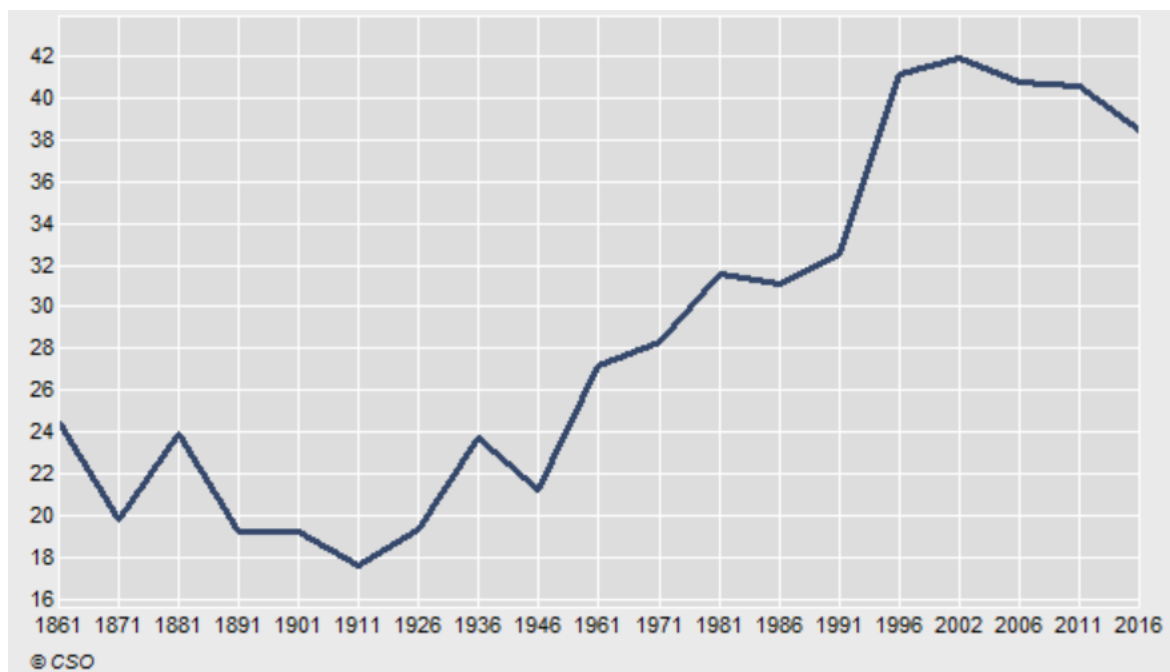
Na grafu 1 vidíme velký kontinuální propad v počtu obyvatel od poloviny 19. století až do poloviny 20. století. Enormní úbytek obyvatelstva zapříčinil bramborový hladomor v letech 1845 – 1851, kdy zahynulo mezi 800 000 až 1 miliónem lidí a svou domovinu opustilo přibližně 1,5 miliónu obyvatel (Kee, 1995, s. 101). Celkový počet obyvatel se za období 100 let snížil prakticky o polovinu. Od druhé poloviny 20. století začíná počet obyvatel opět růst, ale je zjevné, že doposud nedosáhl stavu z roku 1841. Nejaktuálnější údaje z dubna roku 2019 uvádí, že Irská republika má 4 921 500 obyvatel, z čehož 4 298 600 (87,3 % z celkové populace) má irské občanství a 622 700 (12,7 % z celkové populace) jsou obyvatelé jiné než irské národnosti (Statistics - Population and Migration Estimates, 2019).

Graf 2 zobrazuje vývoj procentuálního zastoupení irsky mluvících obyvatel. Údaje jsou představeny od roku 1861. Až do roku 1946 jsou viditelné značné výkyvy v počtu mluvčích irštiny. Kontinuální vzestupný vývoj následně probíhá až do roku 2002, kdy

¹⁰ Population at Each Census from 1841 to 2016 by County, Sex and Census Year, *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>

počet irsky mluvících osob dosáhl svého vrcholu. Dále zaznamenáváme pozvolnou sestupnou tendenci.

Graf 2: Vývoj procentuálního zastoupení irsky mluvících obyvatel starších tří let v letech 1861 – 2016

Zdroj: <https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>¹¹

Při sčítání lidu v dubnu roku 2016 39,8 % populace (1 761 420 lidí) starší tří let uvedlo, že jsou schopni mluvit Irsky¹². Oproti roku 2011 je zde patrný pokles, a to přibližně o 0,7 %, což odpovídá 13 017 obyvatel. V dotazníku obyvatelé odpovídali na otázku ohledně frekvence užívání irštiny. Pouze 1,7 % zúčastněných (73 803) uvedlo, že užívá irštinu denně, zatímco 31,7 % dotazovaných (558 608) hovořilo irsky pouze v rámci vzdělávacího systému. Přední denní uživatelé irštiny pocházejí z oblastí Gaeltacht, konkrétně z hrabství Galway a Donegal (Census 2016: Profile 10 ..., 2017).

Níže umístěná tabulka ukazuje přehled věřících příslušníků v Irské republice. Kromě pohanství byla pro ilustraci vybrána ta náboženství, jejichž stav čítá více než 7 000 lidí. V tabulce vidíme, že počet nábožensky věřících je více méně obdobný, ale mění se jeho

¹¹ Percentage of Irish Speakers and Non-Irish Speakers Aged 3 Years and Over 1861 to 2016 by Province, Census Year and Statistic, *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>

¹² Znalost irštiny se totiž zjišťuje u osob starších tří let

rozložení. Značně přibývá obyvatel bez vyznání nebo těch, kteří své vyznání odmítli poskytnou.

Tabulka 2: Vývoj počtu věřících dle příslušnosti k církvi ve vybraných letech

	1981	1991	2002	2006	2011	2016
All religions	3443405	3525719	3917203	4239848	4588252	4761865
Roman Catholic	3204476	3228327	3462606	3681446	3861335	3729115
Church of Ireland (incl. Protestant)	95366	89187	115611	125585	129039	126414
Muslim (Islamic)	0	3875	19147	32539	49204	63443
Orthodox (Greek, Coptic, Russian)	0	358	10437	20798	45223	62187
Presbyterian	14255	13199	20582	23546	24600	24211
Hindu	0	953	3099	6082	10688	14332
Buddhist	0	986	3894	6516	8703	9758
Evangelical	0	819	3780	5276	4188	9724
Atheist	0	320	500	929	3905	7769
Pagan, Pantheist	0	202	1106	1691	1940	2752
Other stated religion (nec)	8447	22275	30913	38322	61884	72150
No religion	39572	66270	138264	186318	269811	468421
Not stated	70976	83375	79094	70322	72914	125274

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat dostupných z:

<https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>¹³

Data v tabulce nám ukazují počet všech věřících v Irsku a zastoupení jednotlivých církví dle počtu věřících. Irsko stále zůstává zemí s převahou příslušníků římskokatolického vyznání. Tabulka vyobrazuje pokles obyvatel římskokatolického vyznání ve sčítání lidí z roku 2016 oproti údajům z roku 2011. Počet věřících poklesl z 84,2 % na 78,3 %. Pokles příslušníků římsko-katolické církve nastal jak u obyvatel irské národnosti, tak u národností ostatních. Počet věřících Irů se snížil o 105 800, zatímco počet věřících příslušníků jiné národnosti o 26 500. Oproti tomu se zvýšil počet Muslimů, a to o 14 200 příslušníků. Počet osob bez vyznání se pohybuje kolem 9,8 % (Census 2016 Summary Results ..., 2017).

¹³ Population 1881 to 2016 (Number) by Religion and Census Year, *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>

5.2. Historie

Tato kapitola se zabývá historií Irska a představuje nejdůležitější milníky v irských dějinách, které výrazně ovlivnily současnou podobu irské národní identity. Pro dokreslení celkové situace jsou fakta z literatury doplněna výpověďmi informátorů. Tato kapitola hledá odpověď na výzkumnou podotázku, jestli je v Irsku patrný vliv historie na současné vnímání irské identity. Konkrétně, které části dějin zapříčinily její transformaci. Jsou zde představeny pouze takové historické události, které sami dotazovaní vybrali a zhodnotili jako nejzásadnější ve spojitosti s irskou identitou. Z počátku většinou hovořili o bližší historii a křesťanství, následně se rozpovídali o Keltech a Vikinzích.

5.2.1. Prehistorie

Každý národ či jedinec se zajímá o minulost společnosti, do které se narodil či ve které žije a Irové se jistě ptají na totéž. Odpovědi nalézáme v minulosti, ať už dávné, bližší či blízké. Tuto dlouhou dobu můžeme rozdělit na prehistorii, tedy období před psanou literaturou, jinými slovy nazývanou jako „němé svědectví“ a historii, tedy zapsaný odkaz minulosti. V případě Irska se za tento mezník pokládá 5. století, přesněji příchod sv. Patrika a působení kněží, kteří zaznamenávali první písemné záznamy (Moody a Martin, 1996, s. 27-42).

Události, které spadají do prehistorického období, jsou velmi podstatné pro další vývoj. V průběhu doby ledové, tedy přibližně v období od 1,7 milionu let do 11 000 let před naším letopočtem bylo Irsko geograficky připojeno k evropskému kontinentu. Ledovec se dal na ústup a první obyvatelé přišli na území Irska kolem 8 000 až 6 500 př. n. l. Spolu s prvními lidmi, kteří pravděpodobně pocházeli z území dnešní Británie, na které dorazili ze Skandinávie, překročilo pomyslnou hranici Irska i spousta zvěře. Později ledovec roztál úplně a Irsko tak bylo odděleno od evropského kontinentu (Constable, 1996, s. 12). První irští předci, tedy lidé období mezolitu neboli střední doby kamenné, byli pravděpodobně rybáři, lovci a sběrači a usídlili se na severovýchodě, kde leží jezera (O'Brien a Harbison, 1996, s. 10; Moody a Martin, 1996, s. 16).

Důležitým průlomem v historii byl rozvoj zemědělství. V neolitu k nám z Blízkého východu doputovaly různé farmářské techniky a člověk se tak začal usazovat na jednom místě (Constable, 1996, s. 12). Tito zemědělci vybudovali první obydlí v hrabství Limerick

a byli také prvními, kteří vystavěli megalitické hrobky, tedy pozoruhodné kamenné monumenty věnované mrtvým (O'Brien a Harbison, 1996, s. 11). Tzv. „portálové hroby“ nebo „portálové dolmeny“ se skládají ze dvou nebo tří vztyčených kamenů podírající jednu nebo dvě vrcholové desky. Mnohem složitější konstrukci mají chodbové hroby. Ty jsou tvořeny velikou hliněnou mohylou, která je navržena přes kamennou pohřební komoru, do které vede zvenku chodba (O hEithir, 1995, s. 5). Nejpozoruhodnější stavbou tohoto formátu je Newgrange, která se nachází v hrabství Meath, je vysoká 12 metrů a její průměr je 85 metrů. Historie tohoto chodbového hrobu se traduje přibližně do 3 000 let př. n. l.. Stavba je významná převážně pro její dlouhou dvacetimetrovou chodbu a otvor na konci této chodby, kterým v den zimního slunovratu svítí sluneční paprsky celou chodbou až do hlavní síně. Badatelé se domnívají, že stavitelé mohyly znali kalendář a pěstovali kult slunce. Kameny mohyly jsou zdobeny spirálami, kosočtverci a vlnkami, jež měly pravděpodobně náboženský smysl (Graglia, 2004, s. 20). Archeologové některé z nich považují za vyobrazení lidských tváří a postav, jež mohou představovat bohyni smrti, která byla dlouho uctívána obyvateli kolem Středozevního moře (Moody a Martin, 1996, s. 22). Kamenné kruhy, menhiry a dolmeny jsou nejtypičtějším rysem irské krajiny (Constable, 1996, s. 17).

Obrázek 1: Newgrange

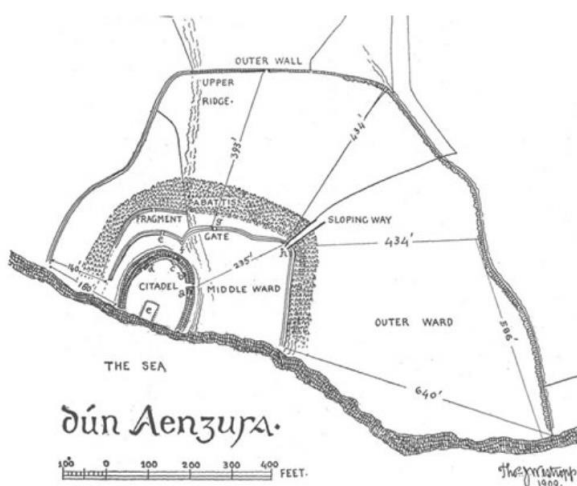
Zdroj: Monument aligned with winter solstice ..., 2019

Doba bronzová, která následuje, přináší objev mědi, tudíž se začínají vyrábět různé nástroje, zbraně a šperky. Irové tehdy měli dvě centra měděných dolů, a to v Corcu

a Kerry, kde vytěžili větší množství, než které sami spotřebovali, tudíž začali surovou měď vyvážet do Británie a Skandinávie. Irský odkaz doby bronzové též zahrnuje krásné osobní ornamente jako náušnice, spony do vlasů nebo zlaté náhrdelníky ve tvaru srpů měsíce zvané „lunula“ (Moody a Martin, 1996, s. 23). Mění se též způsob pohřbívání, kromě kremace se přistupuje k pohřbívání nebožtíků do kamenných hrobů spolu s dekorovanými ornamente, poháry či nádobami s jídlem (Frank, 2006, s. 9-10).

Kolem roku 500 př. n. l. byl bronz nahrazen železem. Do Irska ho přinesly kmeny, které se původně usazovaly ve střední Evropě. Řekové je nazývali „Keltoi“ a Římané „Celtae“. Není úplně zřejmé, kdy Kelti do Irska dorazili, protože nepodnikli žádnou masivní invazi, ale přišli postupně v průběhu několika stoletích a začali se v Irsku usazovat¹⁴ (Constable, 1996, s. 40). V době železné totiž vznikaly pevnosti různých tvarů a velikostí. Nejvýznamnější stavba tohoto období je Dún Aengus (Dún Aonghasa), kterou lze najít na ostrově Inis Mór v hrabství Galway. Je to půlkruhová kamenná pevnost na okraji holého útesu ve výšce přibližně sto metrů nad mořem. Dodnes se přesně neví, kdy a za jakým účelem byla vystavena (O hEithir, 1995, s. 6-8).

Obrázek 2: Pevnost Dún Aengus

Zdroj: Dun Aonghasa History

¹⁴ Keltům bude věnovaná následující kapitola 5.2.2.

5.2.2. Keltové

Ze všech cizinců, kteří se kdy usadili v Irsku, nikdo nezanechal takový odkaz jako právě Keltové. Constable (1996, s. 40) uvádí, že byli *hrdí a vynalézaví, stateční a inteligentní a ustanovili takový způsob života a jazyk, které přetrvávají až dodnes*¹⁵. Kelty lze považovat za velké zakladatelské skupiny Evropy. V době největšího rozmachu, tedy od pátého do třetího století př. n. l., sahala keltský svět od Irska a Španělska až po centrální Turecko. Keltové nepředstavovali jeden homogenní národ, nýbrž větší počet nesourodých skupin a rozvětvených rodin, které spojovala do jisté míry jednotná kultura a jazyk (Auerbach a Cotterell, 2007, s. 76; Kokaisl a kol., 2016, s. 4).

Informace, které o Keltech máme, pocházejí od řeckých nebo římských historiků, popřípadě od historiků a mnichů raného středověku. Až do počátku křesťanství starší Keltové věřili v orální tradici přenosu událostí a kultury a neměli tak velkou důvěru k písmu. Dalšími zdroji informací jsou archeologické nálezy obydlí a nástrojů, které Keltové používali (Frank, 2006, s. 12). Keltové byli prezentováni jako barbari, kteří ovšem vynikali svou chytrostí, řemeslnou zručností a velkou odvahou. Excelovali ve zpracování šperků, jejichž stáří můžeme datovat už do raného období keltského umění, tedy přibližně 350 let př. n. l., ze kterého se našly výrobky s typickým spirálovitým dekorem laténského stylu. Dále byly objeveny osobní ozdoby, zbraně, štíty, výstroje pro koně a jezdce a další předměty, např. do domácnosti. Vše bylo precizní a perfektně opracované (Kokaisl a kol., 2016, s. 5; O hEithir, 1995, s. 8-9).

Gaius Julius Caesar nám ve svých *Zápisích o válce galské* zanechal relativně objektivní a detailní popis života Keltů. Ti žili v oppidech nebo osadách a jejich domy měly převážně kruhovitý tvar, dřevěné stěny a doškové střechy (Bellingham, 1996, s.9). Tyto osady byly opevněné a postavené na vrcholech kopců, tedy v ekonomicky příhodných oblastech. Jednu takovou pevnost nalezneme na mýtickém kopci Tara v hrabství Meath. Od Caesara se též dozvídáme o sociálním rozvrstvení klanů. Druzí na vrcholu, hned po králi, byli válečníci, následováni těmi, jenž byli nějakým způsobem zruční, tedy bohatými zemědělci, řemeslníky, umělci, vypravěči, věštcí a především druidy. Zvláštní postavení ve

¹⁵ „They were proud and resourceful, brave and intelligent and they established a way of life and language that persists even today.“ – překlad Michaela Dražková

společnosti měli lidoví básníci a vypravěči „bardi“. Druidi, bardi a věštcí byli ti, kteří svou činností přesahovali do světa přírody a nadpřirozena (Constable, 1996, s. 42).

Druidi měli velmi vážené postavení, protože kromě náboženské a kulturní funkce zodpovídali za zaznamenávání a předávání historie, vědeckých poznatků a zákonů (Frank, 2006, s. 12). Společně s kněžími měli na starosti náboženské obřady, které s největší pravděpodobností vyžadovaly lidské oběti (Kokaisl a kol., 2016, s. 15). Keltové věřili v posmrtný život a v převtělování, a to byl důvod, proč se do bojů vrhali s takovou vervou a odvahou. Jejich panteon čítal kolem 100 bohů, ze kterých je možno jmenovat boha Dagda, který byl známý jako „Otec všech a všeho“, dále bohyni války Morrigan a boha přírody, zvířat, zemědělství, blahobytu a podsvětí Cernunnos. Keltové věřili, že *ve všech aspektech přírody se projevují božské síly* a zvláštní význam přikládali Slunci, jenž pro ně byl nejpodstatnějším přírodním jevem. V keltském roce se slavily čtyři velké svátky. Prvním byla oslava bohyně plodnosti Brigit v noci na 1. února, dále Beltaine (1. května), který byl brán jako nový začátek a zapalovaly se ohně a oslavoval se bůh Belenus, pán nad životem a smrtí. Následoval začátek podzimu a svátek Lugnasad a jako poslední svátek Samain (z 31. října na 1. listopadu), kdy smrtelníci mohli spatřit své mrtvé předky a duchy z jiného světa. Zde nacházíme počátek Halloweenu a křesťané z tohoto svátku učinili svátek Všech svatých. S nástupem křesťanství v Irsku dostalo keltské náboženství novou podobu. Zachovalo si část své původní mytologie, ovšem v očištěné podobě a mytologické náměty byly převzaty do křesťanské tradice. Hovoříme zde především o keltských hrdinech, jejichž činy jsou později přiřčeny světcům, a symbolice zvířat a rostlin. Celý tento svět je vyobrazen například v knize *Book of Kells*, která dosáhla světové proslulosti (Auerbach a Cotterell, 2007, s. 77-93). Významnou roli v keltském křesťanství sehrály irské kláštery (monastýry), které byly centrem vzdělanosti. Příkladem takového osídlení je klášter na malém ostrově Skellig Michael. Pěstovala se tam literární a edukativní činnost, umění a drobná řemeslná práce. Přibližně 7. a 8. stol. n. l. tak přineslo bohatě zdobené vysoké kamenné kříže, krásně vypracované církevní nádoby z kovu, iluminované rukopisy a ornamentální ozdoby (Graglia, 2004, s. 27). Toto období by se dalo označit za zlatý věk irské společnosti (informátor Séamus, 47 let). Vytvářela se zde i bohatá misijní činnost, která se rozšířila do ostatních částí Evropy, např. do Německa, Švýcarska, Belgie, Francie, Čech a nejspíše i mnohem dál na východ (Kokaisl a kol., 2016, s.17).

Keltské kmeny hovořily keltskými jazyky, které lze rozdělit na dvě větve, a to Q-keltské (irská gaelština - irština, skotská gaelština a manská gaelština - manština) a P-keltské (velština, bretonština a kornština). Uvedené jazyky mají shody ve slovní zásobě a v jednotlivostech časování a skloňování. *Původně to byly dialekty vzájemně si více nebo méně příbuzné.* Keltské kmeny měly částečné znalosti řecké abecedy a číselných údajů, dále etruské abecedy a později latiny. Vzhledem k tomu, že Irsko nebylo nikdy podrobena Římany, starý keltský jazyk (předchůdce moderní gaelštiny) se tak mohl nerušeně rozvíjet a následně vznikla i samotná literatura. Za nejstarší svědectví irštiny se považují nápisy v písmu Ogam, které se používalo především na náhrobní kameny a jiné artefakty (Filip, 1996, s. 68-71).

5.2.2.1 Vyjádření informátorů

V teoretické části práce byla vysvětlena podstata vzniku národního mýtu. Bylo zmíněno, že si ho Irové vytvořili v souvislosti s Kelty v období tzv. keltského obrození, aby se vymezili vůči britské nadvládě. Bylo to též v časech po bramborovém hladomoru¹⁶, jehož největší úder přišel v letech 1845 – 1851. Irsko tak upadlo do enormní existenciální krize, která byla provázena kompletním rozpadem irské identity a bylo tedy potřeba jednat. Informátorka Aine (60 let) se k této problematice vyjádřila následovně.

„Keltské obrození se odehrálo v 19. století a na začátku 20. století, kdy byla v Irsku silná potřeba vytvořit novou identitu, která nebyla ani normanská, ani vikingská, ani britská a Kelti se zdáli být jako nejlepší volba, a to jak z hlediska hodnot, tak i ve vztahu k jazyku, protože oni přinesli irštinu. Vzniklo tak nové uvědomění si keltské hrdé minulosti, protože do té doby bylo s irskou identitou spojeno tolik hanby. Celé to bylo o tom, vytvořit tuto hrdou a velkolepou minulost, kdy v Irsku žili mniši a učenci. [...]. Snaha zakořenit někam svou identitu je značně romantického rázu a šla ruku v ruce s revitalizací jazyka, protože to byl ten původní jazyk.“

Informátorka Emma (41 let) o Keltech zprvu nehovořila. Až po přímé otázce na ně se rozpovídala a odůvodnila to tak, že lidé mají tendenci mluvit o té minulosti, na kterou nejsou hrdí, protože ta v nich zanechá hlubší stopy, ale o té pozitivní minulosti se až tolik nemluví. Mnohdy si ani zprvu neuvědomují, že jejich minulost sahá až ke Keltům nebo

¹⁶ Viz. kapitola 5.2.7.

k Vikingům. Dále hovořila o skutečnosti, že na určité části historie jsou Irové hrdí a na určité bohužel ne, narážela na britskou nadvládu, o které bude řeč později.

„Tohle je ta část historie, na kterou jsme pyšní. [...]. Řekla bych, že určití lidé a skupiny v historii mají takovou dobrou reputaci, nebo jinak, jejich historie je něco, k čemu se můžeme upnout. Vzhledem k tomu, že my jsme takový tichý národ, nemáme rádi problémy a určité věci házíme za hlavu mnohem víc než jiné země, takže ta možnost vrátit se k nějaké minulosti, kdy jsme byli průbojní a můžeme říct, že jsme potomky těchto lidí, je pro nás podstatná. Je to prostě jiný aspekt historie a toho, jací lidé byli. Máme několik rozličných identit a tahle je ta průbojná, takže se k ní třeba jednou můžeme vrátit, kdyby na to přišlo.“

Sami od sebe se informátoři o Keltech nezmiňovali. Badatelka se pak záměrně dotazovala na toto téma, kvůli ověření faktu, že se Irové s keltstvím už tolik neztotožňují. Tato premisa byla potvrzena. Dotazovaní rozhodně souhlasí s tím, že Keltové byli důležití a berou je jako podstatnou součást irské historie, ale výrazný vliv na jejich současnou identitu zde již není.

„Rozhodně jsme se o Keltech učili ve škole, ale tehdy mě historie až tak moc nezajímala. Ted' by to bylo jinak. Pamatuji si, že jsme byli na výletě, podívat se na ty nejstarší nápisy. To bylo písmo Ogam, myslím, a ještě nám tam ukazovali, jak Keltové žili a podobně.“ (Gill, 45 let)

„Důležité to určitě je, učíme se to i ve škole, ale ty současnější události jsou mnohem podstatnější ve vztahu k irské identitě.“ (Padraig, 49 let) Takto informátor odpověděl na otázku, jestli je pro Iry důležité ztotožnění se vzdálenější historií.

„Byli jsme poslední keltskou přeživší civilizací. Římané nás nikdy nedobili a nemohli tady tak stanovit svůj způsob života. Většinou, když Římané dobyli nějaké území, tak pro ten národ začala doba temna, ale my jsme tu naopak měli mnichy a učence, kteří Irsko rozvíjeli. Mniši přinesli literaturu a vzdělanost a rozšířili ji do jiných částí Evropy. Jsem proslulí pro díla jako Book of Kells a další.“ (Gavin, 20 let)

Obdobně jako předchozí dotazovaní informátorka Noeleen (48 let) nejprve o starší historii nemluvila. Po cílené otázce, jestli je pro irskou identitu podstatná i vzdálená historie se rozhovořila společně o Keltech a Vikinzích.

„Máme hodně odkazů, co se týká Keltů, a to jak v literatuře, tak v mytologii. Například o Finnovi a skupině válečníků Fianna, kteří se málem stali bohy, ale pak byli nakonec polobohy. [...]. Je to vcelku zajímavá záležitost, dívat se takhle do minulosti, přidá to jinou dimenzi k vnímání a uvažování o irské identitě. Můžeme pak říkat, že jsme původem Kelti nebo Vikingové. [...]. Je tam jistá potřeba se nějak identifikovat, řekla bych, že to tak má každá země a je to pozitivní jev. Dokonce nás to i spojuje s jinými zeměmi, kde třeba byli Kelti nebo Vikingové. Rozhodně to hodnotím jako pozitivní a mladí lidé se teď více učí o těchto událostech a o starodávných tradicích.“

Nejstarší informátor Tom (81 let) problematiku keltství hodnotí následovně: *„Rozhodně jsme původem Kelti, to bezesporu.“*

Z rozhovorů a provedeného pozorování vyplývá, že Irové už tak silné vazby ke Keltům nemají. Nedají na ně dopustit ve vztahu k historii a určitým hodnotám, které představují, nicméně jejich současná identita se od nich již neodvíjí. Znatelné a hmatatelné pozůstatky samozřejmě nalezneme v zachovalých pamětihodnostech. Keltské symboly jsou prezentovány i na špercích, které jsou k zakoupení kdekoliv na irském území, převážně na turistických lokalitách.

5.2.3. Příchod křesťanství a sv. Patrik

Tato kapitola je úzce provázána s Kelty, protože to byli právě oni, kteří žili na území Irska, když přišli první křesťané. Přesné datum příchodu prvních misionářů není známo, nicméně se datuje do čtvrtého či pátého století našeho letopočtu. V té době se na území Irska pohybovali první věřící, kteří pravděpodobně utekli z římské říše. Bylo jich dostatečné množství, aby roku 431 papež Celestin I. vyslal biskupa Palladia, a to s posláním založit v Irsku církevní organizaci. Palladiova mise byla neúspěšná a jeho osud dál není znám (Constable, 1996, s. 48). Brzy poté vyslal papež dalšího biskupa, tentokrát Patrika. Ten už v Irsku určitou dobu pobýval, i když nedobrovolně. V šestnácti letech se stal zajatcem při nájezdech Irů na Británii. Šest let žil v zajetí, pásal ovce a obrátil se k víře v Boha. Po

návratu do Británie měl vidění, ve kterém za ním přišel posel irského lidu a požádal ho, ať se navrátí do Irska, že ho irský lid potřebuje (Moody a Martin, 1996, s. 42). Patrik chodil po Irsku a obracel pohanský lid na křesťanskou víru. Zřídka narazil na odpor druidů, se kterými vedl dlouhé diskuze a vždy byl ze zajetí propuštěn. Irsko bylo jediná země západní Evropy, kde v procesu christianizace nebylo mučedníků. Mimo jiné se k tomuto období váže vznik irského národního symbolu, tedy zeleného trojlístku. Patrik se na této květině pokoušel vysvětlit podstatu svaté trojice. Později se usadil v kostelíku v Armaghu, kde teď sídlí irské biskupství. Na tomto místě i zemřel (Frank, 2006, s. 18).

Vzhledem k tomu, že jeden rozhovor byl veden s kantorem historie, přehled o této části dějin nám poskytne jeho výpověď. Séamus (47 let) zároveň považuje příchod křesťanství do Irska za jeden z nejdůležitějších milníků irské historie, jenž měl značný vliv na formování irské identity.

„Proběhla úplná transformace z keltského pohanského systému víry na křesťansky založenou společnost. Bylo to podstatné z mnoha úhlů pohledu. Za prvé, ta transformace proběhla v poklidu, na rozdíl od jiných změn, které většinou probíhaly násilnou cestou. Nejdřív takové historické okénko o Keltech. Byli to válečníci, mnoho válek, mnoho bitev, značná část irského folkloru byla založena na tomto období a válečných příbězích. Irští Keltové podnikali válečné výpravy do Británie, Skotska, Walesu, takže Irové v té době byli obávaným etnikem. Později se Irové stali obětmi a těmi utlačovanými. V té době bylo Irsko silné, byli jsme válečníci a agresori. Pak přišel svatý Patrik, aby lidi převedl na katolickou víru, což se stalo velmi rychle a poklidně. Samozřejmě to nemohl celé zvládnout sám. Víme, že svatý Patrik existoval, zachovaly se jeho poznámky, knihy a dopisy, ale je pravděpodobně, že nepracoval sám, i když to tak tvrdí legenda. Konvertování celého Irska na křesťanskou víru byla nejspíš i zásluha mnichů apod.“

Patrik se zasloužil o vznik mnoha klášterů, i když sám nebyl zakladatel žádného z nich. Kláštery neměly pouze náboženskou funkci, staly se *regionálními centry společenského i ekonomického života a v jejich okolí vznikala první polosvětská městečka* (Jan Frank, 2006, s. 20). Dále pokračuje výklad informátora Séamuse (47 let).

„Za druhé je to důležité období kvůli irské literatuře. Předtím byly všechny příběhy předávány orálně, nebylo zde ještě písmo. Všechny ty příběhy nejspíše ztvárňovaly

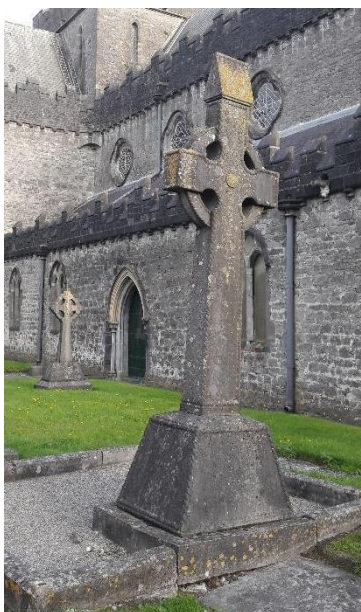
opravdové osoby. Problém orální tradice je, že dochází k přikrášlování a zveličování některých částí příběhů. Tak vznikají legendy a pověry. Účastníci příběhu pak nabývají různých nadpřirozených schopností. Takže když přišli mniši a vznikly kláštery a utvořila se společnost kolem nich, tak hlavní aktivitou bylo vzdělání, učení a literatura. To bylo období, kdy se sepsala první irská literatura. Je zřejmé, že podoba příběhů se trochu změnila a končily třeba takto - A lidé najednou uzřeli krásu Boží a přestali válčit. Dá se na to pohlížet jako na takovou křižovatku mezi historií, literaturou a náboženstvím. S příchodem Patrika a křesťanství se společnost změnila z keltské na křesťanskou. Tehdy byla irská literatura poprvé zaznamenaná, irština byla poprvé sepsaná a celé irské písemnictví má svůj původ právě zde. Rozhodně tam nebyl čistý řez od pohanských tradic ke křesťanským. Například Halloween byl keltský festival, tak teď slavíme svátek všech mrtvých; které jsou ve své podstatě značně podobné.“

Ostatní informátoři o počátcích křesťanství v Irsku nemluvili. O svatém Patrikovi se vyjadřovali v souvislosti se svátkem svatého Patrika a o křesťanství a církvi hovořili v novodobém kontextu. Kromě Séamuse pouze jediná další dotazovaná zmínila toto období.

„Křesťanství přišlo do Irska kolem 4. století a tehdy byl ještě patrný pohanský vliv. Bylo to takové křesťanství učenců a klášterů. Tyto klášterní osady byly ale plné žen a dětí, takže to byl takový jiný způsob křesťanství, více pohanský. Nejznámější je Skellig Island, který je teď velmi známý kvůli natáčení Star Wars.“ (Aine, 60 let)

Z tohoto období pocházejí typické irské bohatě zdobené vysoké kamenné kříže s biblickými scénami i pohanskými motivy (Graglia, 2004, s. 27). Během pozorování bylo zjištěno, že se tyto kříže v Irsku dochovaly dodnes a jsou dominantou jak hřbitovů, tak irské krajiny, a to v různých formách, viz. obrázek č. 3 a 4.

Obrázek 3: Keltský kříž

Zdroj: Pořízeno autorkou dne 29. 9. 2018

Obrázek 4: Keltský kříž na náhrobku

Zdroj: Pořízeno autorkou dne 29. 9. 2018

5.2.4. Vikingové

Začíná éra, kdy žádná osada na pobřeží není v bezpečí. Toto období patří Vikingům, kteří svůj první nájezd na irské břehy podnikli roku 795. *Na obzoru se vynořily dlouhé nízké lodice se vzorovanými plachtami a když zobcovitými příďemi najely na břeh, vyhrnuli se z nich válečníci v helmicích, vyzbrojení těžkým mečem a železným kopím. Vydrancovali klášterní osadu, sebrali relikviáře zdobené drahokamy a různé oltářní nádoby, jako by šlo o bezcenné trezky, a mnoho mnichů s sebou odvezli do otroctví* (Moody a Martin, 1996, s. 64). Několik desítek let byla podstata vikingských útoků jediná, a to plenit, ničit, loupit, zabíjet a odvážet zajatce do otroctví. Kláštery a osady se snažily bránit a stavěly vysoké kamenné věže. Jedna taková byla zbudovaná i ve Waterfordu a v současnosti nese název Reginaldova věž (O hEithir. 1995, s. 18). Přibližně ve 30. a 40. letech 9. století se účel nájezdů změnil a Vikingové se v Irsku začali usazovat (Frank, 2006, s. 26). Počátek této změny sledujeme do roku 837, kdy do ústí řek Boyne a Liffey vpluly dvě ohromné vikingské flotily, jejichž válečníci zde vybudovali pevné základny a odsud podnikali výboje do vnitrozemí (Moody a Martin, 1996, s. 67). Od roku 841 začali stavět první stálá opevnění, a to na místech dnešního Waterfordu, Wexfordu, Dublinu, Corcu a Limericku (Constable, 1996, s. 64).

Vikingové se začlenili do irské společnosti a zanechali po sobě výraznou stopu. Zdokonalili Iry v řemeslné práci, stavbě lodí, válečných technikách, zavedli ražbu mincí a nový umělecký styl. Norská slova - byli to převážně norští Vikingové, kteří se usadili v Irsku - se promítla do mnoha místních jmen (Waterford, Wicklow a další – viz. obrázek č. 6) a Irština si od nich i spoustu slov vypůjčila, převážně taková, jež se týkaly lodí a obchodu. Vikingové totiž v Irsku rozvinuli obchod. Dublin proměnili v hlavní obchodní centrum a stěžejní těžiště společenského a politického života přenesli ze středu ostrova na východní pobřeží (Moody a Martin, 1996, s. 74-75).

Informátor Gavin (20 let) se k vikingské historii vyjádřil následovně.

„Byli jsme napadeni tolika nájezdíky a kulturami, že je pro nás důležité vyjadřovat identitu skrze historii. Byli tady Kelti, ti byli první, poté Vikingové, kteří přišli z Norska a přinesli s sebou různá řemesla jako stavění lodí. Dokonce rozvinuli Dublin jako místo obchodu, přivezli s sebou otroky ze všech částí světa, i z Afriky, takže se Dublin stal takovým kosmopolitním městem. Ta různorodost města byla na tu dobu docela unikátní a nezvyklá. [...]. Oni se smísili s místními obyvateli a přinesli tak svou kulturu, která ovlivnila tu naši. Dále různá slova a pojmy. Sice jsme malý ostrov, takže jsme byli izolovaní, ale naše historie je velmi různorodá, což se odrazilo na podobě naší identity.“

Za podstatný milník irské historie považuje Vikingy informátor Séamus (47 let). Hovoří o tom, že nájezdy cílené na irský ostrov jsou stěžejní částí irské historie, protože po sobě zanechaly stopy, ať už pozitivní, mezi které řadí Kelty a Vikingy, nebo negativní, tehdy zmiňuje Brity, jež považuje za největší invazi.

„Důvod, proč o invazích mluvím je ten, že za největší a nejvíce devastující se považuje invaze Britů. Všichni ostatní se začlenili do irské společnosti a stali se z nich možná ještě větší Irové než původní Irové samotní. To se týká Keltů a Vikingů, kdy po skončení nájezdů žili všichni pohromadě.“

Informátorky Aine (60 let), Gill (45 let) a Emma (41 let) považují vikingskou historii za zajímavou a důležitou pro vývoj irského národa, nicméně hledání podstaty irské identity u Vikingů hodnotí jako současný fenomén. A co více, dle jejich názoru je to vhodné lákadlo na turisty. Tento názor sdílí i dotazovaná Noeleen (48 let).

„Waterford je nejstarší město v Irsku, které se považuje za první místo, kam Vikingové přišli. Máme tady Vikingský trojúhelník, který existuje tak přibližně 10 let. Nicméně se to stalo podstatou marketingu a způsobem, jak nalákat turisty do Waterfordu. [...] Dokonce tady máme několik vikingských skupin, které přehrávají jejich tradice, nosí vikingské lněné oblečení apod. Můj synovec je v jedné z nich. Je v tom vidět jistá nostalgie. [...] Většinou tyto aktivity praktikují při organizovaných událostech a festivalech, ale dovedu si představit, že někteří by tak chtěli žít běžný život. Například teď o zimním festivalu tady byl takový menší skanzen, kam chodili převážně studenti a kde se dozvěděli, jak Vikingové žili, co jedli, jak vypadaly jejich řemesla apod. Vikingové rozhodně nebyli podstatnou složkou života lidí, když jsem vyrůstala, ale aktuálně se to mění a je to intenzivnější.“

Vzhledem k tomu, že badatelka žila ve městě Waterford, působila na ní vikingská historie intenzivně. Navštívila Středověké muzeum, jehož část je věnovaná právě Vikingům a je umístěné v tzv. Vikingském trojúhelníku, vystoupala též na vrchol Reginaldovy věže a prozkoumala repliku vikingské lodi (viz. obrázek č. 5). Ojedinělou atrakcí pro turisty je virtuální realita „King of the Vikings“, která „vezme člověka zpátky do doby Vikingů. Je to jedinečná atrakce svého druhu na světě. Je to propojení myšlenky virtuální reality a moderní technologie s historií“, dodává Kayleigh (25 let). Výzkum též odhalil neobyčejnou raritu výše zmíněného Středověkého muzea, a tou je jeho výstavba nad původními hradbami města ze 13. století, za což dostalo několik ocenění v rámci architektury. Je to totiž jediné muzeum v celém Irsku, které je vystavěno nad starodávnými základy. Je třeba konstatovat, že původní hradby jsou velice dobře zachované, a to zásluhou Středověkého muzea, které jim věnuje zvláštní péči. Na otázku, jak taková péče vypadá, odpověděla Kayleigh (25 let) následovně.

„Regulujeme teplotu, máme dané limity pro počet návštěvníků, které můžeme vpustit dovnitř, ale i přesto se snažíme, aby byly prostory a irské dědictví přístupné pro všechny, takže když je to možné, mohou se tam pořádat nějaké obřady nebo schůzky. Jde o to, aby byl nalezen ten správný balance v přístupnosti pro lidi a správného konzervování národní památky. Někdy je složité takový správný balanc najít, co se turistů týče, a obzvláště ve chvíli, kdy se nějaká lokalita stane velmi populární, a to pak může docházet i k poničení daného místa. Takže je to nelehký úkol najít správnou cestu mezi ochranou památek a masovým turismem.“

Obrázek 6: Reginaldova věž a replika vikingské lodi

Zdroj: Pořízeno autorkou dne 8. 12. 2018

Obrázek 5: Název města Waterford za doby Vikingů

Zdroj: Pořízeno autorkou dne 8. 12. 2018

Informátorka Kayleigh (25 let) pracuje ve Středověkém muzeu, takže poskytla cenné informace o Vikinzích, dále o uchovávání a financování památek.

„Vikingský trojúhelník byl vytvořen v posledních 10 letech. Nicméně se stále snažíme propagovat Waterford jako stěžejní místo na jihovýchodě a jsme součástí „Ireland’s Ancient East“¹⁷. [...] Máme mnoho předmětů, jež byly nalezeny ve vikingských hrobech. Waterford je nejstarším irským městem, bylo založeno Vikingy v roce 914, takže jsme zde našli mnoho osad a hrobů, které nám poskytly zajímavé informace o tom, jak se oni vyrovnávali se smrtí. Vikingové pohřbívali své příslušníky s mečem, který byl zlomený před tím, než je pohřbili, aby ten samý meč nemohl být použit v tomto nebo dalším životě.“

¹⁷ Ireland’s Ancient East je jedna ze čtyř turistických značek, které se zabývají propagací Irska. Tato se zaměřuje na památky, historii a irské kulturní dědictví.

Obrázek 7: Vikingský trojúhelník

Zdroj: Pořízeno autorkou dne 8. 12. 2019

„Původně byly exponáty v péči národního muzea, teď jsou v naší péči, některé jsou zapůjčené, některé byly darované a některé zakoupené. Nejstarší památky například z dob Vikingů jsou uchovávány v zabezpečených boxech, regulujeme světlo a teplotu, žádáme turisty, aby nepoužívali při fotografování blesk, ale zároveň se snažíme irské dědictví učinit pro lidi co nejprístupnější. Takže umísťujeme exponáty tak, aby byly dobře viditelné z kolečkového křesla, aby byly dobře vidět, tudíž aby byly přístupné pro všechny.“ Takto Kayleigh (25 let) popsala péči o Středověké muzeum a jeho exponáty a následně přešla k financování: *„Co se týče financování, my spoléháme sami na sebe, ale dostáváme i nějaké peníze od státu. Dále pořádáme i sbírky, máme programy pro přátele muzea, kdy lidé mohou něco přispět na chod muzea apod. Cokoliv, co vyděláme a získáme, musí jít zpátky do oběhu, protože jsme nezisková organizace.“*

5.2.5. Normané

Vzhledem k tomu, že kromě dvou informátorů tuto část historie nikdo z dotazovaných neprobíral, budou uvedeny pouze základní informace. Stěžejní fakt této kapitoly dějin je následný význam normanské invaze.

Tato invaze byla nevyhnutelná, protože dříve nebo později museli normansko-francouzští vládci Anglie obrátit svou pozornost na Irsko, kde tamní králové stále bojovali o moc a titul nejvyššího krále.

„Následky britské invaze jsou viditelné ještě dnes. Začalo to Normany, kteří byli pozvaní, protože irský král chtěl získat nadvládu nad Irskem. Přišli ze severní Francie. Bylo to poprvé, kdy Normané přišli do Irska a mezi nimi a Brity byl velmi úzký vztah. Normani se po určité době také smísili s místními a začali zde žít. Co tato doba vlastně znamená? Jde o to, že ostatní národy pak viděli, že Irsko může být dobito, napadeno, králové a královny mohou být rozděleni a poraženi. Anglie vždy viděla Irsko jako odpad, možná to vyplývá z keltského období, kdy Irové byli viděni jako barbari, válečníci, lidé, kterým se nedá věřit. Ten původní odkaz, že Irsko je země, které by se ostatní měli bát, byl najednou pryč,“ hodnotí situaci dotazovaný Séamus (47 let).

Celý konflikt je značně komplikovaný - irští vůdci se přetahovali o vítězství (Rory O'Connor, Dermont Mac Murchada a O'Rourke), velkou roli zde hrál únos manželky jednoho z nich (i když některé zdroje uvádí, že to byla právě ona, která zinscenovala celou záležitost pomyslného únosu) a následná touha po pomstě. Dermont Mac Murchada odplul hledat spojence do Francie za anglickým králem Jindřichem II. Ten s pomocí souhlasil, ale pak výpravu neuskutečnil. Mac Murchada se vydal za největším normanským vůdcem ve Walesu, a to za Richardem FitzGilbertem de Clare přezdívaným Strongbow. Za pomoc při boji proti jeho irským nepřátelům mu nabídl ruku své dcery Aoífe. Strongbow souhlasil, roku 1169 se vylodil v Irsku a zaútočil na Waterford (Moody a Martin, 1996, s. 87-94). Dva roky mu trvalo, než převzal moc nad irskými panovníky. Roku 1171 do Irska triumfálně vtrhl Jindřich II. a Irové se mu poddali, protože viděli, že Normany jen tak z Irska nevypudí. Normané měli též mnohem lepší techniky boje než Irové. Irové nedoufali v nic jiného, než v to, že Jindřich II. zkrotí jejich vůdce a nastolí klid (Frank, 2006, s. 32). Následný průběh kulturní změny a pokusu o potlačení irské identity nám objasní informátor Séamus (47 let).

„Nejpodstatnější část normanské invaze byl ten vztah Irska a Anglie. Anglie tak mohla kontrolovat Irsko, Britové sem posílali osadníky, aby se tady usazovali a zabírali půdu. Původní obyvatelé pak byli vyhozeni nebo dostali status nájemníků a Britové se stali majiteli půdy. Myšlenka v pozadí byla taková, že Britové měli v Irsku najednou obyvatele, kteří je reprezentovali a mohli šířit britské způsoby jako jazyk, zvyky apod. Chtěli, aby se Irové přizpůsobily.“

Informátorka Aine (60 let) k celé situaci dodává.

„Normané přišli, protože je pozval irský král, byla to první profesionální armáda, která kdy dorazila k irským břehům. Poté se smísili s místními lidmi. Zanechali tady po sobě například jména, příjmení, která se teď aktivně používají, jako například Fitzgerald. Nejhorší ale bylo, že tuhle invazi nikdo nebral jako vpád Britů, protože Normané přišli z Francie. Oni ale dostali půdu, a tak začala britská nadvláda.“

Za dobu dvou set let od dobytí se Irsko pod rukama Normanů proměnilo a začalo vzkvétat. Normané jako zkušení obchodníci rozvinuli tržní systém, též přenesli anglické politické, právní a správní tradice. Došlo k oživení zahraničního obchodu a k irským břehům opět připlouvaly lodě, které dovážely pivo, sůl, plátno a anglické železo, zatímco z Irska putovaly na zahraniční trhy koně, vlna, obilí a lososi. Jak již bylo řečeno, Normané byli ustanoveni za vlastníky půdy a o svá panství se výtečně starali. Dbali nejen na rozvíjení zemědělství, ale zakládali i nové vesnice a města, jako například New Ross, Kilkenny, Trim nebo Drogheda (Frank, 2006, s. 33-34). Normané obohatili irskou krajinu o mnoho kamenných hradů v normanském stylu, kolem kterých vyrostly kostelíky a řemeslnické osady. Jako příklad lze uvést hrad Trim a Kilkenny (O hEithir. 1995, s. 22). Normané se smísili s irským obyvatelstvem, usedlíci uzavírali sňatky s irskými ženami a jejich děti se od svých matek učili irštinu. Kulturní asimilace probíhala tak úspěšně, až to šlechtu v Anglii děsilo. Z toho důvodu byly roku 1366 vyhlášeny tzv Kilkennyské výnosy, které normanským usedlíkům zakazovaly používat irská jména, mluvit irsky, uzavírat sňatky s Iry, přejímat irské zákony a hrát hru hurling. Vše proto, aby se zabránilo další asimilaci (Martin a Moody, 1966, s. 114).

5.2.6. Britská nadvláda

I přes Kilkennyské výnosy asimilace obyvatel pokračovala, a tak byl roku 1494 vyhlášen Poyningsův zákon který nařizoval, že se irský parlament smí sejít jen se souhlasem anglického panovníka, tudíž je zcela podřízen koruně (Graglia, 2004, s. 28). V té době Britové vládli z oblasti Koloví též nazývané jako Ohrada neboli Pale, což bylo území čtyř hrabství (Louth, Meath, Dublin a Kildare), kolem kterého nechali vybudovat ochranný příkop (Moody a Martin, 1996, s. 124).

V roce 1536 se Jindřich VIII. v Římě ve zlém rozešel s papežem, irský parlament ho ustanovil „jedinou svrchovanou hlavou irské církve“ a započala reformace, jejíž největší rozmach probíhal za královny Alžběty I. (Graglia, 2004, s. 30). Protestantismus ale v Irsku úspěch neměl a Irové ho nepřijali. Nebyl šířen v irštině a spojovali si ho s anglickou nadvládou (Frank, 2006, s. 48). Mezi tím v Irsku probíhalo vyvlastňování půdy ve prospěch Britů a následná kolonizace této půdy. Tento způsob obsazování půdy se nazývá „plantations“. Tyto dvě zmíněné situace vyvolaly u Irů velké nevole a až do roku 1601 probíhaly rebelie. Ty byly ukončeny prohranou bitvou Irů u Kinsale a následný útěk poražených hrabat z Ulsteru (Hugh O’Neill a Hugh O’Donnell) ponechal Irsko na pospas anglickým a skotským přistěhovalcům. Další povstání venkovanů proti protestantským osadníkům bylo v roce 1649 potlačeno Oliverem Cromwellem, jenž pak zahájil vyhlazování irského obyvatelstva. Celé 18. století probíhal silný náboženský, kulturní, politický a ekonomický útlak irského obyvatelstva, který vyvrcholil vydáním tzv. Trestních zákonů (Penal Laws). Tyto zákony odpíraly katolíkům právo vlastnit půdu, *hlasovat, zastávat veřejné úřady, zřizovat a provozovat školy, vykonávat náboženské obyčeje, mluvit irským jazykem nebo hrát irskou hudbu* (Graglia, 2004, s. 30-32). Roku 1800 byl rozpuštěn irský parlament a Irsko se stalo součástí Spojeného království Velké Británie a Irska. Roku 1829 byl do parlamentu zvolen katolík Daniel O’Connell, známý jako „Osvoboditel“, nicméně jako katolík nemohl složit přísahu a přes silný tlak anglických a irských katolíků zrušila anglická vláda všechna omezení, která se týkala irských katolíků. Od té doby získalo duchovenstvo a církve v Irsku značnou moc (O hEithir. 1995, s. 30-31).

Až do roku 1916 byla irská situace velmi špatná. Irsko zachvátil bramborový hladomor¹⁸ a anglická nadvláda stále přetrvávala. Roku 1916 proběhlo tzv. Velikonoční povstání, které bylo zorganizováno irskou inteligencí, mezi kterou patřil například i učitel a spisovatel Patrick Pearse nebo odborář James Connolly. Organizátoři povstání neměli u lidí vůbec žádnou podporu, situace se ale změnila poté, co bylo povstání potlačeno a část organizátorů, včetně zraněného Connollyho, byla popravena (O hEithir. 1995, s. 46-48). Roku 1918 vyhrála radikální strana Sinn Féin, kterou vedl Edmond de Valera, a odmítla zasednout v britském parlamentu. Prohlásili sami sebe za Irský sněm, jenž měl i vlastní vojsko – Irskou republikánskou armádu (IRA). Británie vyslala ozbrojené sbory a válčilo se až do 6. prosince roku 1921, kdy Anglo-irská smlouva ukončila válku a Irsko získalo

¹⁸ O kterém bude podrobně pojednávat následující kapitola

svou nezávislost, která se ovšem týkala jen 26 hrabství. Šest hrabství na severu zůstalo součástí Spojeného království (Graglia, 2004, s 40). Severní Irové se s tím nesmířili, brali to jako velkou zradu a začala občanská válka (informátor Séamus, 47 let), která přetrvávala až do roku 1998, kdy byla uzavřena Velkopáteční dohoda (Frank, 2006, s. 110).

„Roku 1916 nastal zlomový okamžik v irské historii. Předtím už bylo mnoho válek, bitev, revolucí apod., ale rok 1916 je odlišný. I když by před rokem 1916, většina Irů podpořila ty, kteří se snaží o irskou nezávislost a osamostatnění od Británie, rok 1916 byl jiný v tom, že ti, kdo se podíleli na Velikonočním povstání tu podporu neměli a ta akce byla málem večer předtím odvolána. Ten zlom byl v tom, že aby Irové dostali lekci, tak mnoho vůdců povstání bylo veřejně popraveno a veřejné mínění se tak změnilo a lidé chtěli osamostatnění víc, než předtím a do roku 1921 bylo mnoho pokusů o nezávislost. Anglo-irská dohoda byla podepsána roku 1921 a to byl ten milník v irské historii. Do dohody ovšem nebylo začleněno 6 hrabství na severu a dle mého názoru to bylo čistě z ekonomických důvodů, protože například Belfast byl považován za důležitý lodní uzel. Dalším důvodem mohlo být, že lidé, kteří žili na severu, byli především protestanti, přistěhovalci ze Skotska apod. Ti, kteří tedy podepsali tu dohodu, byli v očích Severního Irsku považováni za zrádce, protože vyjednali svobodu jen pro část Irsku a ne pro všechny, a tak začala naše občanská válka, která končí mírovou smlouvou, tedy Velkopáteční dohodou roku 1998. Musím ještě podotknout, že moderní Irsko tak začíná přibližně od roku 1921, kdy jsme získali nezávislost.“ (Séamus, 47 let)

O této velmi dlouhé temné irské minulosti mluvili všichni dotazovaní a uváděli ji na prvním místě. Britská nadvláda je tedy stěžejním obdobím irské historie, které zanechalo hluboké stopy v irském národě a výrazně formovalo irskou národní identitu. Z rozhovorů vyplynul pozoruhodný fakt, a to ten, že byt' všichni informátoři považují tuto část historie za nejdůležitější milník, nikdo o ní dlouze nerozprávěl. Informátoři zmínili důležité události, jako zábor půdy (plantations), trestní zákony, Velikonoční povstání, vyhlášení republiky a někteří Velkopáteční dohodu, ale téměř žádné bližší detaily.

Pouze informátor Séamus (47 let) jako kantor historie podal podrobnější a ucelené informace.

„Byly zde trestní zákony (Penal Laws), o kterých se mluví jako o zákonech proti katolíkům, protože ve své podstatě proti nim byly opravdu namířeny. Katolíci nesměli vlastnit koně, nesměli vykonávat určité profese, nemohli mít víc než určité množství peněz. Primárně to byly ekonomické sankce a byl to způsob, jak udržet Iry chudé a ekonomicky znevýhodněné. Takže to bohatství pak připadlo těm outsiderům, dobyvatelům a ne místním lidem. Irové byli dlouho považováni za občany druhé třídy, zatímco Britové byli ta vyšší třída a vůdci. Byl tak pak velmi křehký vztah mezi Brity a Iry.“

Informátorky Gill (45 let) a Noeleen (48 let) považují zábor půdy a trestní zákony za významné události v historii britské nadvlády. Dotazovaná Noeleen se vyjádřila následovně.

„Dalším faktorem, který ovlivnil irskou identitu byly zábory půdy a trestní zákony. Rozhodně to znamenalo, že jen některé části Irska zůstaly opravdu tradičně irské v souvislosti s kulturou a jazykem.“

Informátoři Aine (60 let), Gavin (20 let), Gill (45 let), Tom (81 let), Noeleen (48 let), Séamus (47 let) a Emma (41 let) považují na nejpodstatnější události rok 1916, tedy Velikonoční povstání a dále vyhlášení nezávislosti roku 1921. Dotazovaný Pdraig (49 let) to vnímá stejně, jen svou výpověď doplňuje o Velkopáteční dohodu, která byla podle něj důležitým milníkem.

„Nebyla to první známka odporu a rebelie proti Britům, ale byla nejvýznamnější, protože pak následovaly popravy apod.“ (Informátorka Aine)

„Nejdůležitější milník naší historie je Velikonoční povstání a také okamžik, kdy jsme se stali republikou se vším všudy, tedy i s vlastní ústavou. Byli jsme kolonizováni přibližně 800 let.“ (Informátorka Noeleen)

„Byli jsme pod britskou nadvládou do začátku 20. století, ale z toho jsem se vymanili a rozdělili jsem se na 6 hrabství, které se staly součástí Velké Británie a na 26 hrabství, které spadaly pod Irsko. Vyhlášení samostatné republiky byla jedna z nejpodstatnějších částí naší historie“ (Informátor Tom)

„Myslím si, že nejdůležitější událost byla to, že jsme byli mnoho let pod britskou nadvládou, která byla ukončena Velikonočním povstáním, kdy jsme se konečně rozhodli povstat a bojovat. Dostali jsme naši nezávislost, nicméně to nebyla celá země, která dostala svobodu. Všechno v Irsku mělo své politické důvody. Severní Irsko je pořád pod vládou Británie, je tam stále patrný rozpor mezi katolíky a protestanty, v 70. a 80. letech probíhaly náboženské války. Ani po mnoha letech ta situace ještě není úplně vyřešená. (Informátorka Emma)

5.2.7. Bramborový hladomor

V 18. století se Irsku dařilo poměrně dobře. Rozhodně nebylo nejchudší zemí Evropy. Aktuálně už zemi nesužovala válka, ekonomika procházela pozitivním vývojem, takže lidé měli více dětí, zlepšovaly se životní podmínky a zdravotní stav obyvatel, lidé byli lépe živení, protože co se hospodářských podmínek týče, tak poznali brambory a vzhledem ke klimatickým podmínkám zjistili, že tato plodina se pěstuje snáze a přináší jim největší užitek. Zvyšoval se tak počet obyvatel. V roce 1800 mělo Irsko odhadem 5 miliónů obyvatel, v roce 1821 přibližně 6,5 miliónu obyvatel a do roku 1841 téměř 8 miliónů obyvatel. I přes takový nárůst obyvatel byl stále nedostatek úrodné půdy, která byla rozdělena na velké množství malých políček, a v roce 1841 byly více než dvě třetiny Irů závislých na zemědělství (Moody a Martin, 1996, s. 200-202). Irsko tak bylo plně závislé na úrodě brambor, která se ovšem nedala na delší dobu uskladnit jako obilí, tudíž jakákoliv katastrofa by Irsko zasáhla neskutečnou silou. Tak se bohužel i stalo. V roce 1845 se objevila bramborová plíseň a do února 1846 se rozšířila po celém Irsku a zničila tři čtvrtiny celé úrody (Kee, 1995, s. 80).

Zprvu Británie reagovala, posílala do Irska obilí a kukuřici, poskytovala finanční obnosy a půjčky. Britové též zajišťovali Irům práci, protože nic nebylo možné dostat zadarmo a Irům bylo řečeno, že když budou pracovat, bude to i pro ně snazší. Z tohoto období najdeme v Irsku mnoho silnic, které nikam nevedou. Stavěly se jen proto, aby lidé pracovali. Tyto tzv. veřejné práce byly nedůstojné a lidé je vykonávali, aniž by za celý den dostali cokoli k jídlu. Paradoxem také je, že v Irsku potraviny byly, ale Irové by si je museli odkoupit za velké peníze, protože tyto plodiny byly vypěstované na pronajatých polích a určené k exportu (Informátor Séamus, 47 let).

V roce 1847 udeřila druhá vlna bramborové plísně. Lidé hladověli, začali trpět nemocemi, rozšířila se horečka a infekce (tyfus a úplavice). Britská vláda se už nehodlala podílet na pomoci tolik, jako v první vlně a vše ponechala na irských statkářích. Vláda nakonec alespoň vydala opatření, které opravňovalo k vybudování vývařoven, kde se rozdávala polévka. V zahraničí, převážně v Americe vznikaly organizace, které sbíraly prostředky, aby pomohly nakrmit hladovějící Iry. Lidé umírali na okrajích silnic (Moody a Martin, 1996, s. 205-207). Lidé se mohli uchýlit do útulku, kde byly podmínky téměř neslučitelné se životem. Když přišla celá rodina, tak její příslušníci byli rozděleni. Muži, ženy, chlapci a dívky byli separováni a nesměli se s ostatními rodinnými příslušníky stýkat. Dostávali dvě jídla denně, vyskytovaly se choroby, kontaminovaná voda a životní prostor jedno člověka nebyl větší než dvě čtvereční stopy. Byla zde vysoká úmrtnost (Séamus, 47 let).

Lidé začali panikařit a kdo mohl, odcházel ze země. Ceny na lodní lístek byly velmi vysoké, ale i přes to přibližně čtvrt miliónu lidí v roce 1847 opustilo Irsko. Odcházeli do Anglie, Spojených Států, Kanady a Austrálie. Lístek do Bostonu nebo New Yorku stál 4 libry, do Québecu 3 libry; děti měly lístek za polovinu ceny. Těmto lodím se přezdívalo „rakve“ (coffin ships), protože tam velké množství lidí zemřelo. Umírali na choroby (tyfus, úplavice), v důsledku kontaminace vody, nedostatečně tepelně upraveného jídla apod. Lodě byly především přeplněné, takže pokud se během dlouhé plavby, rozšířila např. horečka, nebylo úniku (Kee, 1995, p. 97; Moody a Martin, 1996, s. 206-207). Došlo tak k populačním otřesům, kdy v letech 1845 – 1851 zahynulo mezi 800 000 až 1 miliónem lidí a svoji rodnou zemi opustilo přibližně 1,5 miliónu obyvatel (Kee, 1995, s. 101). Následkem hladomoru byl též úbytek irsky mluvících. Zatímco před hladomorem čítal počet irsky hovořících 4 miliony lidí, po hladomoru to byly necelé dva milióny. Angličtina se stala oficiálním vyučovacím jazykem na školách a zároveň jazykem všech, kteří se chtěli sociálně pozvednout. Irština byla považována za jazyk chudých zemědělců (Frank, 2006, s. 84).

Kromě britské nadvlády byl hladomor stěžejním tématem kapitoly historie. Obsahová analýza ukázala, že ho informátoři uvedli jako druhý zásadní milník, který zformoval irskou identitu. Z výzkumu vyplynulo, že následky hladomoru byly prakticky nedozírné a Irsko je stále pociťuje. Nešlo jen o značný úbytek obyvatelstva, ale o průběh tohoto temného období, jež poznamenal irské obyvatelstvo a vyvolal v něm takový pocit studu, že téměř potlačili svoji identitu. Přestali užívat irštinu, minimalizovali nehmotnou kulturu

a upnuli se k jediné jistotě, a tou bylo křesťanství. Bramborový hladomor zapříčinil největší migraci v dějinách irského obyvatelstva a způsobil tak vznik jedné z nejrozsáhlejších diaspor.

„Rozhodně hladomor. Ten zásadně zformoval irskou identitu a způsobil masivní migraci. Z populace kolem 8 milionů lidí jsme se postupně stali národem o přibližně 3 milionech lidí. Hodně lidí odešlo a teď se k irskému původu hlásí přibližně 70 milionů lidí po celém světě. Takže máme určité vazby k Americe, Británii, Austrálii a Evropě.“ (Informátorka Noeleen, 48 let)

„Nejvýznamnější událost historie je nepochybně hladomor. Ten zničil populaci, kulturu a jazyk, protože lidé museli emigrovat. Tím pádem rodiče chtěli, aby jejich děti mluvily anglicky, protože odcházeli do Ameriky nebo do Británie.“ (Informátor Padraig, 49 let)

Informátor Gavin (20 let) pojmal hladomor z hlediska migrace: *„Je pravda, že Irsko ztratilo mnoho kultury, která odešla s migranty. Nicméně v Kanadě je místo Newfoundland. Mají tam mnoho irských tradic a je vtipné slyšet jejich přízvuk, protože zní irsky, i když žijí na opačné straně Atlantiku. To je jeden z příkladů toho, jak migranti vytvářeli celé komunity v zahraničí.“* Irští emigranti si s sebou odnesli znalost jazyka a kulturu. Není nic neobvyklého, když je irská kultura v zahraničí prezentovaná silněji než v samotném Irsku.

Informátorka Aine (60 let) popisuje následky hladomoru a hovoří o tzv. „culture of silence“, tedy kultuře ticha.

„Až teprve před pár lety byli lidé trochu schopní o tom vůbec mluvit. Hladomor totiž zničil strukturu irské společnosti. Lidé buď zemřeli nebo odešli z Irska a irština začala být spojována s chudobou, neúspěchem a nedostatkem vzdělání. Rodiče tak začali naléhat, aby jejich děti mluvili anglicky a ne irsky, i když rodiče sami anglicky nemluvili. Vznikla „kultura ticha“, kdy spousta věcí bylo nevyřčeno. Lidé prostě nevěděli jak, neuměli slovíčka a hladomor byl takové emocionální trauma, že ho ani nebyli schopni postihnout slovy. Takže se stalo, že společnost jako taková přestala existovat, nebyla ani schopna vyjádřit emoce a pocity. Ti, co odešli, se setkali s rozdílným vnímáním v zahraničí a ti, co zůstali, se upnuli na církve, a proto má církve takovou moc. Poskytovala osnovu pro chování a pro hodnoty. Ty byly všemi

chápany a sdíleny, a proto se společnost podle nich začala chovat, protože to, co bylo do té doby, zmizelo.“

Informátorka Emma (41 let) hodnotí hladomor ve vztahu k Británii a objasňuje averzi Irů vůči Britům, která přetrvávala až do nedávné doby.

„Na tuto část historie nejsme vůbec pyšní. Důvody jsou jasné, britská nadvláda neposkytla téměř žádnou pomoc při hladomoru, když lidé umírali. Lidé emigrovali, aby měli lepší život, takže jsme ztratili přibližně 2 miliony lidí kvůli hladomoru a tohle všechno tak nějak v člověku zůstane. Panovala tady jistá averze vůči Británii a Britům, myslím si, že už se to zlepšilo, ale dříve to bylo velmi intenzivní, když jsem vyrůstala. Člověk si tu hořkost nemůže nést pořád s sebou, protože ti lidé, co žijí v Anglii, s tím teď nemají nic společného.“ Na doplňující otázku, jestli o tomto období někdy prarodiče či praprarodiče mluvili, uvedla, že nikdy.

Dotazovaný Séamus (47 let) se stejně jako Emma vyjadřuje o hladomoru a nečinnosti Britů: *„Vytvořil se velmi křehký vztah mezi Brity a Iry. Například se to projevilo při hladomoru. Vystaly tak otázky typu, proč Irové nepomohli víc, jestli si Irové mohl sami více pomoci, proč Britové nepomohli, když viděli, že v Irsku lidé umírají na ulicích apod.“*

Tři informátoři o hladomoru nemluvili, a to Tom (81 let), Kayleigh (25 let) a Gill (45 let).

Konec této kapitoly je vhodný pro pár závěrečných slov od informátorky Kayleigh (25 let), která hodnotí důležitost dějin v životech irských obyvatel a zachování kulturního dědictví pro budoucí generace. Na otázku, zda jsou tyto činnosti důležité odpovídá následovně.

„Rozhodně ano, Je to podstatné už jen kvůli budoucnosti a také je to součástí toho, kdo jsme, z historie se učíme a značně důležité je to i v souvislosti se vzděláváním. V současné době se vedou diskuze, jestli dějepis stanovit jako povinný předmět na nižších stupních středních škol. Myslím si, že by to měl být povinný předmět, aby lidé měli podvědomí o své historii, aby si vážili svého kulturního dědictví a vyvolávalo to v nich určitou pýchu. A velmi důležité je, aby historie byla přístupná pro všechny. Historii nevlastní historici, univerzity nebo akademici, ale patří všem.“

5.2.8. Současné události

Stejně jako je důležité hovořit o klasické historii, je neméně podstatné začlenit i historii bližší, tedy období přibližně 20 až 30 let vzdálené od současnosti. Informátoři na tyto události často odkazovali, protože je mají v živé paměti a prozatím nedošlo k úpravě či opomenutí faktů kolektivní paměti. Zmiňovali především zvolení první irské prezidentky Mary Robinson, referenda a zvolení prvního multietnického předsedy vlády. Na přetřes přišla i Evropská Unie a též velmi aktuální téma odchodu Velké Británie z Evropské Unie, tedy brexitu. Dotazovaní také hodnotili, jestli se Irsko změnilo, a pokud ano, zda to byly změny k lepšímu nebo horšímu.

5.2.8.1 Připojení k EU a hrozící brexit

V roce 1973 se Irská republika připojila k Evropské Unii. V té době byli ohledně tohoto kroku všichni skeptičtí, včetně členských zemí EU. Jejich obavy byly založené na aktuální irské situaci. Irská ekonomika byla zemědělsky orientovaná, závislá na britském trhu, země trpěla chudobou, vysokou nezaměstnaností a emigrací. Díky podpoře EU se situace změnila k lepšímu. Bylo vytvořeno 978 000 nových pracovních míst, do irské ekonomiky putovaly zemědělské a další dotace, přímé zahraniční investice, byl umožněn volný pohyb osob a kapitálu v rámci EU a mnoho dalšího. Z Irska se tak postupem času ustala země se stabilní ekonomikou (Ireland in the EU ..., 2019).

„Připojení k EU v roce 1973 mělo obrovský vliv na Irsko. Osobně si myslím, že velmi pozitivní a i naše ekonomická situace se značně zlepšila - máme lepší silnice, máme mnohem větší možnosti cestovat a poznávat další kultury. Obecně se to dá hodnotit jako velice pozitivní, pokud jde o kvalitu života, kterou si irští občané teď užívají. Nejprve tedy byli lidé značně negativní a skeptičtí ohledně připojení k EU, ale teď se ukázalo, že kolem 85 % lidí je s tím spokojeno. Je to opravdu zajímavý fenomén, že se irští obyvatelé cítí mnohem více proevropsky než kdy dříve,“ říká informátorka Noeleen (48 let).

Informátorka Emma (41 let) potvrzuje slova Noeleen o významnosti vstupu Irska do EU: *„To, že jsme se stali součástí EU, zapříčinilo všechny ty současné změny, že už církev nemá vliv, máme dobrou infrastrukturu atd. a stává se z nás moderní země.“*

Brexit bude mít mimo jiné dopad na irskou ekonomiku. Velká Británie je nejbližší irský obchodní partner. Irsko do VB exportuje a též odtamtud importuje zboží. Samotný dopad brexitu bude i na Británii, protože pokud opustí evropský obchodní blok, jakékoliv obchodní dohody mezi ní a ostatními zeměmi nebudou tak výhodné. V případě tvrdé hranice bude dopad na Irsko následovný, zvýšení cen, nastavení bariér exportu do UK, pokles irské ekonomiky o 4 – 7 %, s nejtvrdějším zásahem v prvních pěti letech a další (Brexit: the facts, © 2019).

Informátor Padraig (49 let) okomentoval hrozí brexit slovy: „*Negativně by to ovlivnilo irskou ekonomiku, protože britský trh je jeden z hlavních, kam exportujeme, ale odkud i dovážíme. Mělo by to vliv na ceny, které by se zvedly, vedlo by to též k větší nezaměstnanosti. Naše vláda se snaží vyjednat obchodní dohody.*“

Informátoři uvedli, že se Irsko brexitu obává, a to nejenom z ekonomických důvodů. Pokud bude definovaná tvrdá hranice mezi Irskem a Severním Irskem, což prý Irové nikdy nedopustí, mohou opět vypuknout násilné boje. To je jedna z největších obav, o kterých se informátoři zmiňovali. Takto situaci zhodnotil Gavin (20 let) a i další.

„*Pokud bude tvrdá hranice, tak se mnoho lidí bojí dalších nepokojů, jako byly dříve mezi Irskem a Severním Irskem. Severní Irsko se nikdy v Británii nediskutovalo ve vztahu k Brexitu, nikdo nepředpokládá, že to bude problém. Velkopáteční dohoda je tak 20 let stará, takže lidé, co v Británii rozhodují, nemají přímé vzpomínky na ty hrozné události, co se děly.*“ Takto situaci hodnotí informátor Padraig (49 let).

„*Nikdo neví, co se stane, jestli bude vytvořena tvrdá hranice, na což Irové nikdy nepřistoupí. Ta představa, že by podobné nepokoje mohly opět začít, je děsivá. Převážná část naší historie je o tom, že jsme byli pod britskou nadvládou a její následky jsou patrné až dodnes.*“ (Informátorka Emma, 41 let)

5.2.8.2 Mary Robinson jako prezidentka

Roku 1993 byla zvolena Mary Robinson první prezidentkou Irské republiky. Byla zvolena s celkovým počtem 52,8 % hlasů. Období úřadu Mary Robinson by se dalo označit za pokrokové v moderní historii Irska. Studovala práva a angažovala se v problematice menšin a v otázkách lidských práv (Moody a Martin, 1996, s. 290). Pro informátorku Aine

(60 let) bylo zvolení Mary Robinson významným zlomovým bodem v irské historii. Byla to totiž ona, která velmi soucítila s irskými migranty a tvrdě pracovala na symbolice toho, ukázat jim, že v Irsku budou mít vždy domov. V době jejího úřadu vyvěsila do kuchyňského okna lampu, která stále svítila a symbolicky měla Irům v zahraničí ukázat, kde mají domov a že se vždy mohou vrátit. Aine cituje slova Mary Robinson: *„I přesto, že nehovoříte irským jazykem a nežijete v Irsku, tak stále můžete prohlašovat, že jste Irové.“*¹⁹ Toto silné sdělení přimělo mnoho lidí k zamyšlení nad irskou diasporou.

Noeleen (48 let) považuje zvolení Mary Robinson za zlomový bod *„Ona byla totiž liberální a tlačila na změny v souvislosti s rozvody a přerušením těhotenství, tedy na změny v lidských právech, které jiné země již měly.“*

5.2.8.3 Leo Varadkar jako předseda vlády

Dne 14. června 2017 byl předsedou vlády (irsky Taoiseach) zvolen Leo Varadkar, leader politické strany Fine Gael. Pro Irsko je to vcelku ojedinělá událost, za prvé je to nejmladší předseda vlády v historii, za druhé je tento muž tmavé barvy pleti, jeho otec pochází z Indie a matka z Waterfordu, a za třetí se nikdy netajil svou homosexuální orientací (Halpin a Humphries, 2017). K této relativně nečekané situaci se vyjádřil dotazovaný Padraig (49 let) a současně pozitivně ohodnotil změnu v irské společnosti.

„Rozhodně vnímám změny ve společnosti. Stává se z nás liberální společnost, značně se snižuje vliv církve, lidé jsou víc sebejistí, vzdělaní. Společnost se opravdu změnila za posledních 20 až 30 let, a to nejen od konzervativní k liberální společnosti, ale také jsme se stali bohatší zemí, takže lidé víc očekávají. Třeba náš předseda vlády je homosexuál a ještě syn imigranta, jeho otec je původem z Indie a jeho matka je z Waterfordu, což by se před 20 lety rozhodně nestalo. Tyto změny hodnotím jako pozitivní.“

5.2.8.4 Referenda

Informátoři se nevyjadřovali pouze k historickým událostem, ale považovali za podstatné hovořit i současných záležitostech, které se v Irsku odehrávají. Mezi takové bezpochyby patří referenda posledních několika let.

¹⁹ „It is not because you don't speak Irish, it is not because you don't live in Ireland that you cannot claim your irishness.“ – překlad Michaela Dražková

„Změna v legislativně a současná referenda měla velký vliv na život irské společnosti. Myslím, že to pozitivně ovlivnilo životy mnoha mladých lidí v Irsku. Nejaktuálnější referendum, to o rouhání, prošlo, takže dojde ke škrtům v Ústavě. Myslím, že lidé ani nebyli obeznámeni s tím, že máme nějaký takový zákon až do incidentu se Stephenem Fryem. Teprve poté si uvědomili, že tento zákon je opravdu hodně zastaralý a řekla bych, že teď jsou rádi, že už tento zákon nemáme.“ (Noeleen, 48 let)

Dne 23. května 2015 si irští občané odhlasovali legalizaci sňatků pro homosexuální páry. Irsko je tak jediná země, která takto rozhodla hlasem lidu. Pro katolickou zemi je to neskutečně velký krok a tento čin jen potvrzuje, že irští občané se vymanili z diktátu církve a změnili se na otevřenou, liberální a tolerantní společnost. Pro legalizaci hlasovalo 62 % voličů (McDonald, 2015).

Další v řadě uskutečněných referend je referendum o vyškrtnutí zákazu umělého přerušení těhotenství. Dojde tedy k vyškrtnutí Osmého Dodatku Ústavy, a to 35 let poté, co do ní byl přidán. Dne 26. května roku 2018 si s celkovými počtem 66,4 % lidé odhlasovali jeho zrušení (Bardon, 2018).

Mnoho lidí ani netušilo, že Irská republika má v Ústavě zákon, který zakazuje rouhání. Rouhání je *nepovolené nebo zlověstné mluvení o Bohu nebo posvátných věcech, jak zakazuje druhé z Desatera přikázání a Irská Ústava podle Článku 40.6.1.i. Článek zakazuje zveřejnění nebo vyjádření rouhačských, buřičských nebo nemravných myšlenek, urážky, které budou trestány v souladu se zákonem.*²⁰ Rouhání je v Irsku zakázáno téměř od nepaměti, nicméně legislativní změny se uskutečnily v červenci roku 1937, kdy byl Článek 40.6.1.i uzákoněn a účinnosti nabyl v prosinci roku 1937. Článek byl změněn v roce 1961, kdy se odsouhlasily maximální tresty za rouhavé urážky na cti, a to ve výši sedmi let nucených prací, nebo 2 roky vězení a pokuta 500 liber. Za celou dobu ovšem nikdo nebyl odsouzen. V roce 2015 byl medializován případ Stephena Frye, jenž v pořadu *Význam života*, který moderuje Gay Byrne a vysílá se na RTE 1, veřejně pronesl, že Bůh je nevypočitatelný, zlý a naprostý šílenec (McGarry, 2018). V sobotu 27. října 2018 proběhlo

²⁰ „Impious or profane speaking of God or sacred things” as banned by the second of the Ten Commandments and the Irish Constitution under Article 40.6.1.i. The Article bans “the publication or utterance of blasphemous, seditious, or indecent matter”, offences “which shall be punishable in accordance with law“ – překlad Michaela Dražková

referendum o vyškrtnutí zákona z Ústavy. Výsledky byly jednoznačné, 64,85 % voličů hlasovalo pro vyškrtnutí a 35,15 % bylo proti. V přepočtu na voliče se 951 650 vyjádřilo kladně a 515 808 záporně. Michael Nugent, předseda zájmové skupiny „Ateistické Irsko“, uvedl, že se tak Irsko zbavilo téměř až středověkého zákona, který už v Ústavě neměl co dělat. Dále dodává, že Irsko už není ovládáno katolickou církví, ale velké množství zákonů stále ano. Lidé už se ale posunuli dále, a proto je potřeba se těchto zastaralých a zkosnatělých záležitostí zbavit a držet krok s irskými občany (Graham-Harrison, 2018).

Fenomén aktuálních referend shrnuje informátor Padraig (49 let)

„Co se týká těch referend, kdyby tady nebyla společnost dominována muži, tak interupce by se zlegalizovala už před mnoha lety.“

Informátorka Aine (60 let) popisuje zajímavou skutečnost, a to takovou, že zájem o tato referenda ze strany voličů byl ohromný, i když jindy mladí lidé zájem o politiku nebo volby nemají. Tentokrát to bylo jiné a k volbám šlo mnoho mladých lidí, a dokonce se vraceli ti, kteří žijí v diaspoře, aby mohli hlasovat o těchto zásadních změnách. Na závěr dodává: *„Nemění se nic na tom, že by se lidé chtěli více angažovat v politice, ale poukazuje to na fakt, že lidé mají zájem o nové a odlišné Irsko, o mnohem více progresivní a otevřené Irsko.“*

5.3. Irština

Tato kapitola si klade za cíl objasnit úlohu irské gaelštiny v 21. století. V předchozích kapitolách byly představeny faktory, které se podílely na vývoji irské jazyka a v této části práce na ně navážeme. Nejprve krátké shrnutí předešlých údajů pro připomenutí. Irština je původem keltský jazyk spadající do indoevropské jazykové rodiny. Irská gaelština patří do skupiny Q-keltských jazyků ještě spolu se skotskou gaelštinou a manštinou. Britská vláda zakázala používat irštinu v Trestních zákonech, a co více, kdo chtěl vyšší společenské postavení, musel hovořit anglicky. Z irštiny se stal jazyk marginalizované etnické skupiny. Když udeřil bramborový hladomor v letech 1845 – 1851, irština emigrovala s irskými občany. Objevily se asociace, že irština je jazyk chudých zemědělců, tudíž ji lidé přestali užívat. Následkem byl úpadek irského jazyka.

Jak bylo vysvětleno v kapitole 4.8.1. jazykem uchopujeme realitu kolem sebe a jsme schopni jí porozumět. Jazyk je též prostředkem, kterým předáváme například hodnoty, dějiny a kulturní dědictví budoucím generacím. Po hladomoru v Irsku vznikla tzv. „silent generation neboli tichá generace“. Informátorka Aine (60 let) vysvětluje tento jev:

„Počet irsky mluvících obyvatel se drasticky snížil. Bylo to způsobeno tím, že lidé buď zemřeli, odešli nebo se velmi styděli za svůj původ, tudíž se oprostili od všeho irského. Starší generace do té doby mluvila převážně irsky a mladší už anglicky. Vznikla tak mezigenerační propast, kdy mnoho věcí nebylo řečeno, protože lidé prostě nevěděli jak, neuměli slovíčka a hladomor byl takové emocionální trama, že ho ani slovy neuměli vyjádřit.“

Informátoři shodně vypověděli, že jazyk a kultura odešla s emigranty a v Irsku zůstaly jen základní aspekty kultury. Kromě migrace je důvodem právě tato „tichá generace“, která nebyla schopná předat hodnoty generaci mladší, tudíž tradiční a do té doby zakořeněná kultura zanikla.

V Irské republice má irština status jak národního, tak úředního jazyka a je označována za jazyk hlavní. Angličtina je druhým úředním jazykem. Veškeré oficiální dokumenty jsou vydávány v obou jazycích, kdy irština má prioritu před angličtinou. V praxi to vypadá tak, že pokud je nějaký problém s překladem do angličtiny, dokument v irštině je precedentní (Ellis, © 2007-2019). Od roku 2007 je irština jedním z úředních jazyků EU (Kokaisl a kol., 2016, s. 43).

Snahy o revitalizaci irštiny se datují do období krátce po vyhlášení irské nezávislosti, přesněji k roku 1922. Jsou spojeny s činy Gaelské Ligy (The Gaelic League), která byla založena Douglasem Hydem v roce 1893. Ten irštinu označil za hlavní prvek irské národní identity. V devatenáctém století byla irština na úpadku, před hladomorem hovořilo irsky přibližně 4 milióny obyvatel, po hladomoru zhruba polovina. Pokus o obrodu irštiny tak probíhal ruku v ruce se snahou o vlastní samostatný stát a jazyk se stal i předmětem politické agitace. Po vyhlášení samostatnosti se irština stala povinou součástí kurikula na školách, a tak upadl význam Gaelské Ligy (Mac Giolla Chróst, 2008, s. 50-52).

Z výpovědí informátorů vyplývá, že zařazení irštiny mezi povinné předměty na základních a středních školách pomohlo k jejímu opětovnému užívání. V irských školách se na výuku

kladl velký důraz, mnohdy až přehnaný. Kantoři oplývali značným entusiasmem a nepromíjeli absolutně žádnou chybu. „*Irština se tedy z jednoho extrému přenesla do druhého, a to takového, kdy byli Irové nuceni se jí věnovat*“, podotýká informátor Séamus (47 let). Tento přístup má své následky. Zásadně ovlivňuje psychiku dětí, které mají se studiem problémy. Informátoři se shodli, že metodika výuky je špatná, a proto po ukončení studia nejsou Irové schopni irštinu užívat v běžné mluvě. Lidé pak nevidí smysl, proč by se jí tedy měli učit, když jí v běžném životě potřebovat nebudou. Informátorka Noeleen (48 let) se k této záležitosti vyjádřila následovně.

„Jde o to, co lidé používají a co chtějí. Řekla bych, že lidé častěji pracují s tím, co potřebují než s tím, co chtějí, takže když nepotřebují mluvit irsky, tak proč by měli. Pro to, abych mohla žít v Irsku, nepotřebuji umět irštinu. My jsme totiž vyrůstali s angličtinou jako s rodným jazykem, takže si nedovedu představit, že bych ji už znovu nemohla použít. Mnoho lidí cítí určitý pocit viny, že irština umírá, protože ji nepoužívají. Ale pokud nevyvinou nějakou snahu jazyk užívat, tak tím vlastně přispívají k jeho vymírání.“

Jako paradoxní by se mohla jevit tato vazba k anglickému jazyku. Irové si ponechali angličtinu i přes to, že britská nadvláda pro ně byla temným obdobím. Dotazovaní Noeleen (48 let), Aine (60 let), Gavin (20 let), Kayleigh (25 let) a Tom (81 let) se shodli, že angličtina je dle jejich slov oportunistický jazyk a otevírá jim dveře do celého světa. Dále dodávají, že irská angličtina se od britské liší, například v gramatice, ve výslovnosti nebo ve stavbě věty, takže podobnost s britskou angličtinou není až tak znatelná.

„Myslím, že jsme pragmatici a uvědomujeme si, že kdybychom mluvili jen irsky, tak by k nám například nepřišly ty mezinárodní firmy jako Google, Apple, které si tady zakládají sídla. A pokud dojde k brexitu, tak budeme ta hlavní země EU, která používá angličtinu, což nám poskytne velké výhody. Další věc je, že irština byla spojována s nevzdělanými lidmi, bylo to viděno negativně, zatímco, když používáme angličtinu, máme mnohem víc možností.“ Takto prezentoval pohled na angličtinu v životě Irů dotazovaný Gavin.

Většina irsky mluvících obyvatel ovšem zůstala v nově vyhlášeném Severním Irsku. V Irské republice taktéž existovaly oblasti, kde se irština užívala na každodenní bázi a doufalo se, že se odtamtud rozšíří (Mac Giolla Chróst, 2008, s. 52). Těmto oblastem

říkáme Gaeltacht, což v překladu znamená „irsky mluvící region“. Větší oblasti, kde se irština užívá jako komunitní jazyk, najdeme na západě Irska. Konkrétně se jedná o hrabství Donegal, Mayo, Galway a Kerry. Menší oblasti pak v hrabstvích Waterford, Cork a Meath (Language: What is the Gaeltacht?, © 2019). V roce 1980 byl založený úřad (Údarás na Gaeltachta), který je zodpovědný za hospodářský, sociální a kulturní rozvoj oblastí Gaeltacht. Hlavním cílem úřadu je zajistit, aby irština zůstala hlavním jazykem v oblastech a byla předána dalším generacím (Our role, © 1980 – 2019). Účel oblastí Gaeltacht není pouze v zachování lingvistického dědictví, ale též v udržení socio-kulturní autenticity. Komunity se snaží o tradiční styl života. Výsledkem by měly být takové oblasti, které představují symbol národní identity a jsou ukázkou autentické irské podstaty. I přes veškeré snahy vidí irsky mluvící rodiče potenciál v angličtině a apelují na to, aby j jejich děti studovaly. Angličtina nadále zůstává jazykem sociální a profesní mobility (O'Rourke a Brennan, 2018). Rozšíření irštiny je podporováno i ze stránky médií. V roce 1972 vznikla irská radiová stanice (Radio na Gaeltachta) a v roce 1994 televizní stanice TG4 (Language: History ..., © 2019).

Oblasti Gaeltacht hodnotí informátor Séamus (47 let): „*V Irsku máme komunity, především na západním a jižním pobřeží, které užívají irštinu v běžném každodenním životě. Jmenují se Gaeltachty. Je to součást našeho dědictví, naší identity a jde o národní jazyk, takže je potřeba se o tyto komunity starat.*“ Následně dodává: „*Přijde mi, že irština silí v oblastech, kde byla slabá a slábne v místech, kde byla silná, tedy v oblastech Gaeltacht. Děje se to z důvodu, že je na lidi vyvíjen tlak ohledně užívání irštiny a života v souladu s jejím užíváním. Lidé mají ale stejně zaměstnání, kde používají angličtinu.*“ Výpověď Séamuse tedy potvrzuje údaje od dvojice autorů O'Rourke a Brennan, viz výše.

Podle posledního sčítání lidu v roce 2016 celkový počet 1 761 420 (39,8 %) osob odpovědělo „ano“ na otázku, zdali umí mluvit Irsky²¹. Oproti roku 2011 byl tedy zaznamenán lehký pokles konkrétně o 0,7 % obyvatel. Pouze 1,7 % (73 803) dotazovaných je schopno hovořit irsky na denní bázi. Větší počet, konkrétně 111 473, uvedl, že mluví irsky alespoň jednou za týden a 586 535 osob používá irštinu pouze několikrát za měsíce (Census 2016: Profile 10 ..., 2017). Graf v kapitole 5.1.1. vypovídá o vývoji irštiny od roku 1861 do 2016. V roce 1861 irsky mluvilo pouze 24,5 % populace, v roce 1911 pouze

²¹ Nezapomeňme brát v potaz, že statistiky zahrnují obyvatele starší tří let

necelých 18 %. Nejlepší byla situace v roce 2002, kdy irštinu používalo 42 % populace. Je tedy patrné, že zánik irštiny prozatím nehrozí.

Všichni informátoři považují irštinu za nezbytný aspekt irské národní identity, i když ji sami nepoužívají. Je pro ně podstatné, že irština existuje, i proto, že je činí výjimečnými, neboť žádný jiný národ tento jazyk neovládá. Konstatují ale, že každý jedinec inklinuje více či méně k určitým aspektům kultury, tudíž významnost irštiny se pro každého může lišit. Převládá však pocit, kdy je irština součástí jejich kulturního dědictví. Tematiku irštiny shrnuje informátorka Gill (45 let): „*Pro částí irské populace je používání irštiny a irština obecně velkou součástí irské identity, ale pak je tu ta část obyvatel, která irsky neumí a nepoužívá jí, a ti ji rozhodně nebudou považovat za součást irské identity, a přesto o sobě hrdě řeknou, že jsou Irové.*“

5.4. Náboženství aneb vliv římskokatolické církve

Tato kapitola se zabývá postojem irských obyvatel k římskokatolické církvi. Hlavním cílem je identifikovat, jakou roli hraje náboženství v životech obyvatel, zdali se jejich postoj k církvi změnil a jestli je náboženství podstatným prvkem irské identity. Odpovědi informátorů k tomuto okruhu byly značně obsáhlé. Praktická část práce nabízí vhled do dané problematiky a zkrácené verze výpovědí. Vzhledem k důležitosti tématu byly nejpřínosnější rozhovory umístěny do příloh (viz Příloha 1).

Náboženství je atributem každé společnosti a *označuje komplikovaný a rozsáhlý soubor různých způsobů chování* (Budil, 1992, s. 117). Emil Durkheim považuje náboženství za hlavní oporu stávajícího řádu, udržitele statusu quo a stabilizačního činitele společenských systémů (Murphy, 2004, s. 193). Stejně tak jako identity národní, etnické či sociální, vznikají identity náboženské. Tyto identity *mají svůj původ ve sférách komunikace a socializace. Jsou založené na uspořádání společnosti a jejích prvcích – hodnoty, symboly, mýty a tradice, většinou kodifikované ve zvyklostech a rituálech*²² Na základě náboženské identity věřící utvářejí komunitu těch, kteří sdílejí stejné hodnoty, symbolický kodex, tradice a rituály spojené s vírou (Smith, 1991, s. 6).

²² „Religious identities derive from the spheres of communication and socialization. They are based on alignments of culture and its elements – values, symbols, myths and traditions, often codified in custom and ritual.“ – Překlad Michaela Dražková

Katolíci v Irsku byly utlačováni, trestáni a znevýhodněni do roku 1829, kdy byl vydán „Roman Catholic Relief Act“, který zrušil téměř všechna omezení (Casey, 2002, s. 164). I přes utiskování a perzekuce kněží a mniši vykonávali tajně svou práci, a proto měli v očích lidí velký obdiv. Pravděpodobně to byl jeden z důvodů, proč později získala církev značnou moc (Séamus, 47 let). Následný hladomor je Iry posuzován jako nejtraumatičtější období v jejich dějinách. „*Společnost byla doslova roztrhaná na kusy*“ (Aine, 60 let), mnoho lidí odešlo, mnoho zemřelo, mnoho rodin bylo rozděleno a emigrovala kultura i jazyk. Lidé potřebovali nějak obnovit společnost, a tak se upnuli k jedinému, co jim přinášelo pocit útěchy a především jistoty. Tuto skutečnost silně vnímají i informátoři Séamus (47 let), Aine, (60 let) a Gavin (20 let). Tím faktorem bylo náboženství a římskokatolická církev. Ta sehrála klíčovou roli, a to jak pro Iry, kteří zůstali, tak i pro Iry, kteří odešli. Součástí tohoto propojení byl tisk, který emigrantům zprostředkoval novinky z domoviny (Allen, 2008, s. 32-33). Nicméně do roku 1871 byla Anglikánská církev státní církví v Irsku a plné náboženské svobody se Irsko dočkalo roku 1921 při podpisu Anglo-irské dohody. Moderní právo zaručuje všem církvím v Irsku rovnocenné postavení, žádná nemá status církve státní. Získáním nezávislosti nabyla katolická církev značné moci. Podílela se na tvorbě zákonů, výrazně zasahovala do manželského a rodinného práva, zajišťovala vzdělání (základní a střední školy jsou v Irsku organizovány na konfesním základě) a definovala hodnoty a pravidla chování pro celou společnost (Casey, 2002, s. 164).

Všichni informátoři zmínili fakt, že církev kontrolovala naprosto všechny sféry života obyvatel. Od zákonů přes školství až po rodinný život. Shodli se, že tento diktát byl neúnosný a negativně ovlivnil životy mnoha lidí, protože ti žili v neustálém strachu. Podotkli, že církev lidi utlačovala a neměli možnost svobodné volby. Pro ilustraci, zákaz rozvodu byl zrušen až v roce 1995 (Ort, 2018). Z výše zmíněných informací víme, že církev má stále vliv ve školství. Informátor Tom (81 let) hodnotí tento jev jako nežádoucí. Celou situaci popisuje výpověď Noeleen (48 let).

„Většinu mého dětství jsme chodili každou neděli do kostela a náboženství bylo velkou součástí našeho života, především zpověď ze hříchů. Moc církve byla obrovská. Osobně vidím jako pozitivní funkci církve v tom, jak držela lidi pohromadě v komunitě, ale rozhodně lidi hodně utlačovala. Oni nikdy neměli možnost se nějak bránit nebo proti ní bojovat. [...]. Lidé žili ve velkém strachu, báli se, že přijdou do

pekla. Pamatuji si, že jsem řekla sestře, která je o 18 let mladší než já, když jí bylo devět let, že nic jako peklo neexistuje. Chtěla jsem, aby si nemusela projít tím, čím já a žít v neustálém strachu a znevažovat, jak se má cítit ohledně sebe. [...]. Já osobně už nemám absolutně žádnou víru v náboženství. Ovlivňovalo můj způsob myšlení, kam jdu, co bych měla dělat, jaká bych měla být, a to jsem prostě nemohla akceptovat. Jako výsledek, žádné z mých dětí nebylo pokřtěné. Je to docela velká věc. Moji rodiče mají obavy, že přijdeme do pekla, když nejsme součástí církve. Toto opravdu zdůrazňuje ten vliv církve. Jedna z povinností rodičů je vést dítě ke křesťanství, takže cítili i vinu, že neuspěli. Já jsem to tak neviděla, pro mě to bylo prostě rozhodnutí dospělého člověka.“

Shoda u dotazovaných panovala též v tom, že náboženství by měla být svobodná volba a osobní věc každého jednotlivce a nemělo by na ně být násilím uvaleno. Následující výpověď představuje názor informátorky Emmy (41 let).

„Náboženství je osobní věc, a tak by to mělo být. Lidem by se nemělo říkat, že tohle náboženství je lepší. Já sama nejsem věřící, protože vidím, co všechno je spojené s církví. Dříve jsem se považovala za katoličku, ale když vidím, co si křesťané navzájem dělají ve jménu Boha, tak sama sebe považuji za ateistku. Ráda bych věřila, že je něco po smrti, ale když se podívám, jaké strašné věci se na světě dějí, tak to v člověku vyvolá pochyby.“

Dále akcentuje, že lidé neměli jinou možnost než rozhodnutí církve následovat, aby byli správní občané. Tento jev souvisí s výše řečeným pocitem strachu ohledně následků z neuposlechnutí. Informátorka Gill (45 let) tvrzení sekunduje a dodává, že ona a její manžel raději konvertovali k protestantismu, aby jejich děti nemusely zažívat to samé co oni.

„Byli jsme vychováni v katolickém duchu, a to nebylo vůbec dobré. Nemohli jsme s tím nic dělat, nijak to zastavit a museli jsme se tomu podřídit, abychom byli dobří občané. Když jsem byla malá, musela jsem chodit na mši a nemyslím si, že moji rodiče byli silní věřící, ale stejně se pokaždé hezky oblíkli a šli a bralo se to jako, že jsme dobří a správní občané. Nebyla to záležitost víry, bylo by mnohem upřímnější, kdybychom nešli. Byla to prostě položka na seznamu ve stylu – jo, šli jsme v neděli na mši. Náboženství je prostě podstatnou součástí naší země a celé to, kdo jsme, je

spojeno s náboženstvím, ale bylo to na nás vrženo. Teď mají lidé možnost volby, nemusí chodit v neděli na mši a nikdo si o nich nebude myslet, že jsou něco míň.“
(Emma, 41 let).

Nejčastěji se opakovaly výpovědi, že církev byla silně orientovaná proti ženám, jež byly na svobodě omezovány nejvíce. Nejde pouze o umístění ženy do domácnosti, ale o přímé rozhodování nad tělem a myslí ženy. Musela se chovat dle přání církve, manžela nebo rodiny. Informátoři hovořili o případech ohledně počatých dětí mimo manželství, zmiňovali Magdaléniny prádelny, což byla místa, kam se těhotné ženy umisťovaly, aby v tichosti porodily. Též zmiňovali odebírání narozených dětí a nulovou možnost volby či užívání jakékoli antikoncepce. Za veškerá pochybení měla zodpovědnost žena, ne muž. Hans Küng (20117, s. 96) uvádí, že muž byl prohlášený za nadřazeného ženě. Cituje papeže Lva XIII., jenž se odkazuje na slova Augustina. *Ty podřizuješ v čistotě a věrné poslušnosti ženu muži, a to ne jako nástroj rozkoše, nýbrž k zachování lidského rodu a ke společenství domácího života.* Vyslovil též odůvodnění tohoto výroku, že pro ženu je nejpřirozenější práce v domácnosti, neb se tím ochraňuje ženina důstojnost. Situaci shrnuje informátor Pdraig (49 let).

„Bible je plná pravidel, které ustanovili muži. Když se nad tím zamyslíte, tak mají většinou tendenci být značně proti ženám. Tak v padesátých, šedesátých a možná i sedmdesátých letech, když ženy otěhotněly mimo manželství, tak byly poslány do takových domů, aby dítě porodily. Ty děti byly následně matkám odebrány, byly dány k adopci a ty ženy musely žít v nějakých těch institucích jako Magdaléniny prádelny. Nebyla to pouze církev, která by byla špatná, někdo ty ženy do těch domovů musel poslat, a to byla většinou jejich vlastní rodina. Když se zamyslíte nad těmi zákony a přístupy, tak to byla vždycky žena, která byla znevýhodněna a též za vše zodpovědná. Pravidla jsou důležitá, ale ne, když jsou víceméně zaměřená proti ženám.“

Kromě špatného zacházení s ženami byla v posledních několika letech nedotknutelnost církve narušena několika skandály ohledně zneužívání a týrání dětí (Ort, 2018), o kterých dotazovaní hovořili a takové zacházení odsoudili. Shrnuli, že tyto události byly pro lidi neskutečně velkou ránou, protože měli v církvi důvěru. Ta byla těmito činy neodvratitelně narušena. Krize v církvi vyžaduje hlubokou reflexi celé instituce. Při sexuálním zneužívání

jde o zneužití moci, a to jak na individuální rovině, tak na úrovni organizace jako celku (Ort, 2018). V následující výpovědi popisuje informátor Gavin (20 let) obě výše zmíněné situace.

„Církev kontrolovala způsob života, ženy měly být doma, vystavěly se Magdaleniny prádelny a vyvrcholilo to v 1950', kdy děti žen, které nebyly vdané, byly poslané do Ameriky k americkým rodinám. Byla to přeci hanba, když žena měla dítě mimo manželství. S těmito dětmi se pak většinou nezacházelo dobře, byly využívány jako levná pracovní síla. V církvi také bylo mnoho zneužívání, je to opravdu temná minulost irské historie. Církev měla velkou moc a využívala ji dost zlověstně, což lidi hodně poznamenalo. Teď už ani tolik nechodí do kostela a význam katolicství už pro ně není takový.“

Aktuálním irským trendem v oblasti náboženství je snižující se stav počtu katolíků a rostoucí čísla lidí bez náboženského vyznání a muslimů. Sčítání lidu v roce 2016 zaznamenalo oproti roku 2011 pokles obyvatel hlásících se ke katolicismu z 84,2 % na 78,3 %. Počet muslimů se od roku 2011 zvýšil o 14 200 věřících (Census 2016 Summary Results ..., 2017). Římskokatolická církev zaznamenává postupný úpadek. Mezi léty 1881 a 1911 tvořil podíl katolických věřících 89,5 % populace. Poté rostl a vrcholu dosáhl roku 1961, kdy příslušnost ke katolické církvi přiznalo 94,9 % obyvatel. Od té doby čísla klesají (Census of Population 2016: Profile 8 ... Religion, © 2019). Role katolicismu slábne, i přesto, že je považován za hlavní pilíř irské etnicity. V 70. letech 20. století navštěvovalo bohoslužby přibližně 90 % lidí alespoň jednou týdně a od přelomu tisíciletí se podíl pravidelných návštěvníků snížil na polovinu (Kokaisl a kol. 2016, s. 42). Tabulka v kapitole 5.1.1 ukazuje, že počet věřících v Irsku roste, a to převážně z důvodu zvyšování počtu příslušníků nekřesťanských náboženství (muslimů, hinduistů, buddhistů a dalších).

O faktoru náboženství a vlivu církve se informátoři rozhovořili nejvíce ze všech okruhů, je tedy patrné, že se jedná o citlivé téma, ovšem ne ve smyslu studu nebo obav o něm hovořit. Je totiž zřejmé, že všechny výše uvedené události v nich zanechaly hluboké stopy. Napříč generacemi se informátoři jednotně vyjádřili, že je lepší, že vliv církve slábne. V Irsku je to fenomén současné doby. Příčina transformace od sakrální k sekulární společnosti je založena na vlivu lidí a jejich touze po změně. Ta vznikla v souvislosti s okolnostmi, které jistým způsobem ovlivnili celé Irsko. Informátoři zmiňovali především externí působení

Evropské Unie a proměnu společnosti k liberální, otevřené a multikulturní. V několika kapitolách bylo řečeno, že Irsko se otevřelo světu, tudíž se objevilo mnoho nových faktorů, a právě tyto momenty přivedly občany k novému smýšlení ohledně jejich životů a identitě. Rozhodli se tedy, že nechtějí žít své životy jako doposud a že je čas na změnu. Církvi tedy nedali jinou možnost než se s tím vyrovnat, protože hlas lidu byl najednou mnohem silnější²³. Níže uvedená výpověď dotazovaného Séamuse (47 let) shrnuje faktory, jež zapříčinily změny.

„Pravděpodobně v tom hrálo roli mnoho faktorů. Jedním z nich je vstup do EU a zlepšení ekonomické situace, a to převážně prostřednictvím přímých zahraničních investic. Vláda vytvořila příznivé prostředí pro zahraniční firmy, převážně americké, které si zde vytvořily pobočky a poskytly práci mnoha lidem. Tím pádem se země otevřela turismu. V televizi běžely zahraniční pořady, ve kterých se probíral sex nebo antikoncepce. Lidé tak zjistili, že je běžné o těchto věcech mluvit, protože do té doby jim bylo předkládáno, že se tyto věci nerozebírají. Lidé tedy uviděli, že jsou i nějaké jiné alternativy.“

Informátoři se vyjádřili pozitivně ohledně slábnoucího vlivu církve, mají totiž možnost svobodně myslet a vyjadřovat se, jak podotýká informátor Tom (81 let). Nepovažují již katolictví za součást irské národní identity. Vizi mají takovou, že víra je v životech lidí důležitá, ale sami by si měli vybrat, zdali chtějí žít svůj život v jejím souladu nebo nikoliv a jestli chtějí být příslušníky církve římskokatolické nebo jiné. Tento názor stvrzuje svou výpovědí též informátorka Gill (45 let): *„Nedovedu si představit, že by církev měla úplně zaniknout. Myslím, že náboženství je v životech lidí důležité, ale je to čistě osobní věc a mělo by to být svobodné rozhodnutí lidí.“*

5.5. Tradice a zvyklosti

Tato kapitola se zabývá irskými symboly, typickými tradicemi, zvyklostmi a aktivitami. Hlavním cílem této kapitoly je zodpovědět výzkumnou podotázku, jaké jsou typické irské tradice a zvyklosti a jakou úlohu hrají v životech irských občanů. Pozornost je zaměřena především na Den sv. Patrika, Velikonoce, Halloween, Vánoce, hudbu, tanec a sport.

²³ Viz. kapitola 5.2.8.4. – referenda

Představen je také jedinečný způsob uctívání mrtvých, a to „Irish Wake“ neboli irská tryzna.

5.5.1. Symboly

Za tradiční symboly, které reprezentují irskou kulturu, se považují harfa, která je i národním symbolem, trojlístek, Brigitin kříž, Leprikón a Banshee.

Harfa je výlučným symbolem státu, a to jak doma, tak v zahraničí. Dříve byla vykreslena na zeleném poli a před zvolením trikolory se užívala jako vlajka. Harfa nebyla jen hlavním irským hudebním nástrojem, nýbrž byla takovým středobodem vesmíru pro jakékoliv hudební aktivity a komponování skladeb (Colum, 1967, s. 389-392). Zajímavostí je, že tatáž harfa je součástí etikety piva Guinness (Informátor Gavin, 20 let). Její vyobrazení najdeme též na lícové straně mincí Euro (Protection and Use of State Emblems, ©2019).

O trojlístku již byla řeč v kapitole o sv. Patrikovi, který s jeho pomocí vysvětloval princip svaté Trojice. Váže se k němu spousta legend, kdy jedna praví, že *nikde jinde tolik trojlístků není, ať je zima nebo léto, trojlístek se rozprostírá jako zelený koberec na vápencovitých kopcích, v horách nebo i v bažinách* (Colum, 1967, s. 393). První užití trojlístku jako odznaku či nášivky datujeme k 17. století v rámci oslav dne sv. Patrika (Protection and Use of State Emblems, ©2019).

Brigitin kříž se tradičně vyrábí z rákosu nebo ze slámy. Původ tohoto symbolu je nejasný. Na jedné straně Brigit byla bohyně jara, kříž reprezentoval slunce a pro ochranu se věšel nad domovní dveře. Brigit ztvárňovala panenský aspekt trojjediné bohyně a byla zobrazována v bílých šatech. Na druhou stranu je Brigitin kříž silně spojen s katolictvím. Odkazuje ke svaté Brigit z Kildare, která pletla tento kříž, když obracela na víru umírajícího náčelníka (Ten Irish Cultural Traditions ..., ©2019).

Vyrábění křížů svaté Brigit bylo součástí dětství informátorky Noleen (48 let). Uvádí, že ráda chodila pro větvičky na výrobu a užívala si propojení s přírodou. Dále konstatuje: *„Z činů svaté Brigit se stal křesťanský mýtus. Brigit šířila křesťanství v Kildare, a tak jsme v únoru vyráběli ze slámy kříže svaté Brigit a pověsili jsme je doma na obranu před zlem a špatnými věcmi.“*

Leprikon a Banshee jsou irské nadpřirozené bytosti. Skřítek Leprikon je švec a potuluje se kolem hradů. Pokud na něj člověk narazí, má se ho zeptat, kde se nachází kotlík se zlatem. Leprikon se svými řečmi bude snažit člověka zmást a nakonec odvede jeho pozornost a zmizí. Banshee je mysteriózní žena a přezdívá se jí víla smrti, protože se pohybuje kolem obydlí, kde má někdo zemřít a běduje (Colum, 1967, s. 396).

5.5.2. Tradiční svátky a oslavy

V následující části této kapitoly jsou popsány svátky, které Irové v průběhu roku slaví. Informátoři zdůrazňovali svátek sv. Patrika a Halloween. Na další, konkrétně Velikonoce a Vánoce, se badatelka doptávala. O Velikonocích zúčastnění prakticky nehovořili. Mají náboženský charakter, tudíž, dle jejich slov, na nich neshledávají nebo neshledávali nic zábavného. V paměti jim utkvělo chození na mše, několikrát do týdne a společný rodinný oběd.

Informátoři se shodli na fenoménu, který se rozmáhá a částečně zastíňuje pravou podstatu tradičních svátků - řeč je o komercializaci. Tento negativní jev se rozmáhá ve všech vyspělých zemích světa a nelze se proti němu ubránit ani v Irsku. Dotazovaní vyjádřili spíše lítost nad tímto faktem, protože mnohdy dochází k přehnanému konzumerismu a podstata tradice mizí. V tomto duchu mluvili o Vánocích, Velikonocích, Halloweenu a dni svatého Patrika.

K této problematice se informátorka Emma (41 let) vyjádřila následovně: *„Vánoce jsou opravdu velkým pozdvižením. Bohužel je to celé zkomercializované. Někteří lidé se zadluží jen proto, aby koupili dárky. Přijde mi, že lidé zapomněli na tu pravou podstatu Vánoc, která je o rodině a o vlídnosti.“*

Stejně hodnotí informátorka Aine (60 let) Halloween: *„Ani nevím, jestli si sami Irové uvědomují, že tento svátek má kořeny v Irsku. Ted' je to velká událost, ale je už velmi komerční. V téhle podobě se začal slavit relativně nedávno až s rozvojem konzumerismu a komercialismu.“*

Informátoři shodně vypověděli, že většina irských svátků koresponduje s křesťanským kalendářem, tudíž i oslavy měly náboženský charakter. Nebyly tedy tolik radostné a jednotlivým prvkem byla návštěva kostela a mše. S ohledem na současný stav církev a její

úpadek se již Irové necítí být povinni účastnit se mší a bohoslužeb a mnohdy volí svou vlastní cestu; někteří tedy mše vůbec nenavštěvují.

Dotazovaní zmínili americký vliv na irské svátky a oslavy. V rámci pozorování byl tento úkaz zjištěn na zimním festivalu, kterého se badatelka zúčastnila a prožila kulturní šok. Začátek festivalu a předvánočního období v Irsku se nese v duchu slavnostního rozsvícení vánočního stromu a příchodu Santy Clause. V roce 2018 tento den připadl již na 17. listopadu. Na náměstí ve Waterfordu se sešlo velké množství lidí a uprostřed byly postaveny zátarasy, ze kterých byla vytvořena ulička. Autorka práce očekávala komorní příchod Santy Clause za zvuku vánočních koled. Santa Claus měl zpoždění přibližně třičtvrtě hodiny. V jednu chvíli se po celém náměstí rozezněl remix skladby „Take On Me“, původně od skupiny A-ha a Santa Claus se objevil ve vymezené uličce s ochrankou čítající čtyři muže s černými brýlemi a vysílačkami. Procházel onou uličkou, mával a třásl si rukou s dětmi, které byly nejbliž u zátarasy. Ostatní děti hystericky křičely jeho jméno, jako kdyby byly na rockovém koncertě. Celá tato akce trvala asi 5 minut a pak došlo na slavnostní rozsvícení stromu, po kterém následovala první vánoční koleda.

Halloween

Původ toho svátku můžeme najít u keltské oslavy nového roku, tedy svátku Samhain. Představoval konec roku ve smyslu úrody a začátek zimy. Bylo to období, kdy se bořily hranice mezi světem živých a mrtvých. Bylo potřeba se před mrtvými chránit, a tak se děti oblékaly jako duchové a kostlivci a chodily dům od domu a žádaly lidi o posvátné jídlo, jako jablka a ořechy, které představovaly sílu života (Séaghda, 2007, s. 11-12).

V současnosti, hovoříme-li o moderní aktualizaci tohoto svátku, se děti oblékají do kostýmů a chodí koledovat dům od domu. Vyřezávají se děsivé obličejy do dýní (dříve do tuřínů) jako ochrana před zlými duchy. Při první vlně migrace, tedy za dob hladomoru, odešla tato tradice s emigranty do Ameriky, odkud se do Irska později vrátila (Ten Irish Cultural Traditions ..., © 2019).

„Halloween pochází z našich pohanských časů a už nám nějak zůstal. Oblékáme se do masek a kostýmů, zapalujeme ohně a tak. Slaví se velmi intenzivně. Nejsem si úplně jistá, že by Halloween slavila moje prababička, myslím, že k nám pak znovu přišel z Ameriky. Rozhodně už v době, kdy jsem vyrůstala. [...]. V Americe jsou

oslavy více bujaré než tady. Lidé zdobí své domy, vyřezávají dýně apod. U nás má sem tam někdo dekorace. Většinou jde o rodiny s malými dětmi.“ (Dotazovaná Emma, 41 let)

Informátorka Noeleen (48 let) popisuje, jak probíhaly tradiční oslavy svátku Halloween, když byla dítě a zdůrazňuje, že původní pojetí bylo hodnotnější, ale už se vytratilo.

„Halloween je irská tradice. Odešla s emigranty do Ameriky a Kanady, odkud se navrátila. Vyráběli jsme lucerny z tuřínu, dávali jsme do nich svíčky, abychom se bránili proti špatným duchům. Vyprávěli jsme si duchařské historky u ohně, bez toho jsme nemohli vyrůstat. Moje děti už to takhle neznají. Dříve jsme se hodně pohybovali v komunitách, takže jsme měli kontakt se starší generací a ta byla na vyprávění podobných historek skvělá. [...]. Dříve jsme byli více pohromadě, sousedé se sousedy, různé generace pospolu.“

Informátorka Gill (45 let) hodnotí Halloween jako americký svátek, s tím, že v současné době převládá jeho komerční charakter.

Vánoce

Vánoce jsou jedním ze stěžejních irských svátků. Domácnosti se dekorují obdobně jako u nás a možná i honosněji než v České republice. Záleží na domácnosti. Vánoční stromeček se zdobí několik dní až týdnů dopředu, mnohdy už prvního prosince. Dekorace též zahrnují adventní věnec se čtyřmi svícny a mnoho dalších svíček. Samotná oslava Vánoc probíhá 25. prosince, kdy se rozbalují dárky a celá rodina se seje u štedrovečerní tabule. Hostina se skládá z pečené šunky, husy či kachny. Některé rodiny dávají přednost krocanovi nebo jiným pokrmům. Podává se i šťouchaný brambor s cibulkou omaštěný máslem, vařené zelí s trochou slaniny, vánoční puding a vánoční chléb. Tradičně se na slavnostní stůl pokládá chléb a mléko pro Josefa, Marii a Ježíška (Santu Clause) jako symbol pohostinnosti. Irové nedovírají vchodové dveře, čímž vyjadřují naději, že je navštíví svatá trojice. Do oken pokládají zapálené svíčky, které jim mají svítit na cestu a zároveň zvou kněze k večeři. Vánoce jsou duchovním svátkem, proto v tomto období chodí do kostela mnohem více Irů, účastní se vánoční mše a bohoslužeb (Horáček a Nová, © 2016).

Stěžejním aspektem Vánoc je, že se lidé vrací na svátky domů. Netýká se to jen těch, kteří jsou přes rok roztroušeni po celém Irsku, ale přijíždí domů ti, kteří emigrovali do zahraničí. Je zde patrný hlubší význam svátku.

„Důvod, proč jsou Vánoce tak skvělé, je ten, že se spoustu emigrantů vrací domů. V noci budou hospody plné těch, kteří se na svátky vracejí a jejich přátel, kteří zůstali v Irsku. Ta interakce mezi nimi je pozoruhodná. Je to opravdu šťastná událost, ale na druhou stranu nesmírně smutná, protože víte, že ti lidé musí opět opustit Irsko.“ (Informátorka Aine, 60 let)

„Vánoce baví hlavně děti a pro nás dospělé je to čas, kdy se setkáváme. Rodiny z celého světa se na Vánoce vrací domů.“ (Informátor Tom, 81 let)

Dotazovaná Noeleen (48 let) slaví Vánoce tradičněji.

„Vánoce jsme slavili v křesťanském duchu, ke kterému mimo jiné patří dělání dobrých skutků. Chodili jsme na půlnoční mši, se kterou mám spojeny jesličky a zpívání koled. Velká štědrovečerní večeře nemohla chybět. Měli jsme i dárky, ale všechno bylo takové jednodušší, prostší. Také jsme delší dobu věřili na Santu, než věří děti teď. Veškeré ty tradice stále dodržuji, až na mši. Zapalujeme s dětmi svíčky a když je sfoukáváme, něco si přejeme. Snažím se vytvářet takové naše vlastní malé rituály. [...]. Na Vánocích je spousta krásných věcí - svíčky, to ticho, zvony, koledy. Nicméně, když je to na vás uvaleno institucí, tak se z toho vytrácí ta radost.“

Informátor Pdraig (49 let) má též konzervativnější pohled na průběh vánočních oslav.

„Vánoce jsou tady opravdu velkou událostí. Vánoce jsou náboženským svátkem, a církve by zde měla mít své místo, protože reprezentuje to, o čem by Vánoce měly být, ale teď jsme se od toho vzdálili a přiklonili jsme se ke konzumerismu, což je hrozné. Na druhou stranu lidé chodí na vánoční mši, i když jindy do kostela nejdou. O Vánocích se tam zpívají koledy a potkáte se s lidmi, které jste dlouho neviděli.“

Velikonoce

Velikonoce jsou křesťanský svátek plný bohoslužeb. Mimo církev pro Iry nijak zvlášť význačné nejsou. Informátoři se shodli, že význam Velikonoc vidí pouze v dodržování čtyřicetidenního půstu.

„Když jsem vyrůstala, nebyly Velikonoce spojené se zvyklostmi barvení vajec nebo hledání těch, co skryl Velikonoční králík, jen jsme dostali vajíčka a hotovo. Každopádně teď se to už změnilo a moje děti mají jak vajíčka, tak velikonočního králíka. Je zajímavé, jak se tradice průběžně mění. [...]. Většina z nás dodržuje čtyřicetidenní půst, kdy se vzdáme například sladkostí nebo alkoholu. Nicméně většina lidí si dá na den svatého Patrika pauzu.“ (Informátorka Noeleen, 48 let)

Svátek svatého Patrika

Každý rok dne 17. března Irsko a další země zaplaví zelená barva a bujaré oslavy. Tento den se slaví irský národní svátek, tedy den svatého Patrika. Oslavuje se muž, který přinesl křesťanství do Irska. V každém irském městě se pořádají průvody, lidé jsou oblečeni v zelené barvě, pijí zelené pivo a v různých podobách vyobrazují trojlístek, o kterém se detailně psalo výše (Culture & Society ..., © 2019).

Na základě výzkumu je možné konstatovat, že tento svátek se slaví na jakémkoliv místě, kde žijí Irové. Zelené pivo tak můžeme ochutnat i v České republice. Dříve byl tento den více spojený s křesťanskou vírou, navštěvovali se bohoslužby a velebil se svatý Patrik. V současnosti se tato podstata vytrácí.

Podstatu svátku shrnuje informátorka Emma (41 let), ve které globální oslavy a propojení Irů v tento den vyvolává pocit hrdosti.

„Mám ráda svátek sv. Patrika, je to taková oslava naší identity. Fakt je, že se to oslavuje po celém světě a v tom je to specifické. Žádný jiný svátek se neslaví v takovém rozsahu jako tento. Řeky se zbarvují do zelena, zeleně se osvítil Eiffelova věž, pije se zelené pivo a pro takovou malou zemi je úžasné, že máme takový velký vliv po celém světě, a na to jsem hrdá. Nejsem hrdá na to, že tady lidé celý den popijí alkohol, ale jít se podívat na průvod je hezké.“

Naopak negativně vnímá oslavy informátorka Gill (45 let). Záporně hodnotí vedlejší aspekt oslav, kterým je nadměrná konzumace alkoholu. Jediný smysl tohoto svátku vidí ve spojení Irů po celém světě.

Stěžejním aspektem tohoto svátku je nepřítomnost politiků a členů vlády v Irsku, a to za účelem budování a navazování zahraničních vztahů a propagace Irska jako takového. Dotazovaný Séamus (47 let) shrnuje tuto záležitost: „*Nás předseda vlády se v tento den setkává s prezidentem USA, aby utvrdil spojení mezi Irskem a Amerikou, protože tam žije mnoho irských emigrantů.*“ Informátoři tento faktor hodnotí jak kladně (Emma, Séamus, Padraig), tak záporně (Aine). Den svatého Patrika je globální oslavou irské identity a původu. Propojení všech Irů v diaspoře díky tomuto svátku je velký benefit.

Dotazovaní sdělili, že oslavy dne svatého Patrika už nemají náboženský charakter. Dnes je spíše komerčním svátek, který má nový benefit, a to oslavit irskou identitu po celém světě. Informátor Séamus (47 let) vyjádřil lítost nad faktem, že lidé zapomínají na církevní podstatu tohoto dne a informátor Tom (81 let) svátek stále vnímá jako prezentaci křesťanských hodnot.

Irská tryzna neboli Irish wake

Padraic Colum (1967, s. 409-411) popisuje podobu tryzny ve starých časech. Na evropské poměry jde o nezvyklý způsob uctívání mrtvého, protože proces rozloučení se patří mezi radostné události. V ten moment se sešla celá komunita, zpívalo se, tančilo, popíjelo a každý se podělil o pozitivní vzpomínku na nebožtíka. Tryznu nám přiblíží informátoři Séamus (47 let), Kayleigh (25 let) a Aine (60 let).

„Když je tělo v otevřené rakvi vystavené v domě, někdo musí být celou dobu s ním. Všichni se sejdou kolem nebožtíka a vyjadřují podporu pozůstalým. Další den je rakev uzavřena a je uskutečněn tradiční křesťanský pohřeb. Tato tradice je částečně křesťanská a pravděpodobně částečně pohanská.“ (Séamus)

„Je to velmi netradiční způsob, jak se vypořádat se smrtí. V Irsku se užíval po několik století. Jde o to, že když někdo zemře, tak se uspořádá smuteční slavnost, kdy je tělo zemřelého vystaveno v prostoru a lidé přicházejí, popíjejí, zpívají písně.“

V pozadí této tradice je snaha vzbudit mrtvého, i když je to samozřejmě nereálné, takže se to bere jako jistý doprovod na onen svět.“ (Kayleigh)

„Když v Irsku někdo zemře, je to samozřejmě velmi smutná událost, ale zároveň radostná. Zesnulý zůstává doma, kde se sejdou lidé a mluví o něm, připomínají si chvílky s ním apod. Toto se děje jeden den před pohřbem. Nejprve lidé kondolují rodině a projevují jim úctu. A až poté je tělo převezeno do kostela k obřadu. Následně se koná velká hostina, na které se sejde mnoho členů komunity. Takto tryzna probíhá řekněme od 70. let až doposud. Dříve byla tryzna značně intenzivnější. Lidé se sešli v domě zemřelého, celou noc s ním byli v jedné místnosti, hojně se popijelo, tančilo, vyprávěly se příběhy, hodně se smálo.“ (Aine)

5.5.3. Tradiční aktivity

Kapitola obsahuje typické irské tradiční aktivity jako hudba, tanec a sport. Zarážející je skutečnost, že se jim informátoři detailně nevěnovali, a to i přes to, že jsou tyto aktivity významnými prvky irské identity. Rozmluvili se ve chvíli, kdy na ně badatelka přivedla řeč. Možné vysvětlení toho úkazu najdeme v průběhu historie, kdy se tyto činnosti staly tak samozřejmou a běžnou součástí života Irů, že je nyní nepovažují za výjimečné.

Hudba a tanec

Irská hudba má velmi dlouhou a spletitou historii. Tisíce let tradiční hudby tak patří mezi hlavní kulturní aspekty a pro svou specifičnost odlišuje Iry od okolního světa. Tradiční irská hudba má keltský základ a buď se na ni tančí, a nebo zpívá, obojí najednou nelze. Dříve se za hudební nástroj užívala harfa, později se hrálo na dudy a poté na housle, píšťaly a bubínek. Nejaktuálněji se přidala kytara (Séaghdha, 2007, s. 22-23). Tradiční irská hudba se hraje především v hospodách po celém Irsku. Tyto hudební sešlosti jsou velmi vyhledávané a většinou se protáhnou do pozdní noci nebo brzkého rána (Ten Irish Cultural Traditions ..., © 2019).

Irský tanec se dá považovat za naprosto unikátní a jedinečné umělecké ztvárnění pohybu. S jistotou se neví, kam můžeme datovat jeho vznik. Předpokládá se, že by to mohl být konec 17. a začátek 18. století (Cullinane, 2001, s. 17). K celosvětovému rozšíření přispěla velkolepá show „Riverdance“ a „Lord of the Dance“ Michaela Flatleyho, šampiona irských

tanců z Chicaga (Séaghdha, 2007, s. 24). Jak již bylo zmíněno v této práci, Irský tanec se rozděluje na Jigs, Reel, Fling, stepové (solo), setové tance a Céilí tance (Ten Irish Cultural Traditions ..., © 2019). Setové tančí větší množství jednotlivců s maximální koordinací a vytvářejí na parketě různé vzorce. Céilí se tančí v párech, které se v průběhu tance různě mění. Jsou tedy populární u mladší generace (Séaghdha, 2007, s. 25). Taneční kostýmy jsou poměrně unikátní a navrženy dle designu z *Book of Kells*. Tanečníci nosí tvrdé, nebo měkké boty. Tvrdé boty mají menší podpatek, který při kontaktu se zemí vytváří hlasité klapání (Ten Irish Cultural Traditions ..., © 2019).

Emma (41 let) „*Irské tance byly též zakázány, avšak nyní jsou velmi populární. Dříve vypadaly jinak, tanečníci používali i ruce, ale to se Britům nelíbilo a změnili to, takže od té doby mají tanečníci ruce podél těla. Britům přišlo, že ten tanec vyjadřuje sexualitu, a tak ho pozměnili.*“

Sport

Nejoblíbenějšími sporty jsou bezpochyby gaelský fotbal a irský pozemní hokej (Graglia, 2004, s. 111). Gaelský fotbal lze popsat jako kombinaci evropského fotbalu a rugby. Hraje se na hřišti, které je 137 metrů dlouhé a 82 metrů široké. Branky jsou stejné jako při rugby a herní míč je o něco málo menší než míč fotbalový. Hráči mohou na určitou vzdálenost míč nést, předat spoluhráči nebo vykopnout. Ke skórování je potřeba míč dopravit přes čáru do brány, a to rukou nebo nohou. Pozemní hokej je podobný lednímu, ale hraje se s jiným typem míčku a odlišně tvarovanou hokejkou. Pozemní hokej doputoval do Irska spolu s Keltů (Zenker, 2013, s. 150-151). Tyto sporty se hrají jak na městské, tak na národní úrovni. V roce 1884 byla ustanovena Gaelská Atletická Asociace (GAA), aby zachovávala a propagovala irskou sportovní tradici (Ten Irish Cultural Traditions ..., ©2019).

Výzkum odhalil, že Irové jsou velmi zapálení a prožívají každé utkání svého oblíbeného týmu. Názvy jsou většinou spojeny s městy nebo hrabstvími, odkud konkrétní tým pochází. V době hry pak fanoušci nosí sportovní dresy a trikoty a hrdě prezentují příslušnost k týmu. Projevy této skutečnosti byly velmi výrazné na univerzitě, kterou badatelka navštěvovala. Gaelský fotbal a pozemní hokej nepochybně patří mezi projevy irské kultury; otázkou je, zdali představují i prvek irské identity.

Informátor Tom (81 let) říká: „*Jsmo blázni do sportu, ať už je to pozemní hokej, gaelský fotbal, rugby, jakýkoliv sport je v Irsku vítaný.*“

Dotazovaná Noeleen (48 let) potvrzuje irskou zapálenost do gaelského fotbalu a pozemního hokeje. Situaci prezentuje na případu svého bratra a dodává, že dříve byly tyto sporty značně sexisticky zaměřeny, ale teď je už situace jiná.

„Každé město nebo vesnice má svůj klub gaelského fotbalu. I když je ten sport orientovaný převážně na muže, jsme i přesto velcí fanoušci a máme dresy. Dokonce držíme i den dresů, kdy se všichni obléknou do dresu oblíbeného týmu a jdou tak do práce nebo do školy. Rozhodně zde panuje velká rivalita mezi týmy. Můj bratr žije v jiném hrabství, než ve kterém jsme vyrůstali, ale chtěl, aby jeho děti byly součástí týmu na místě, kde jsme vyrůstali, jenže tak to nechodí. Vždy jste součástí klubu v místě, kde žijete, ale on řekl, že ne, že to takhle nechce. Jeden člověk dokonce podal stížnost, protože se mu to nelíbilo a řešilo se to na nejvyšším stupni asociace, ale ta dala za pravdu mému bratrovi, takže jeho děti mohou hrát v jiném klubu než v místě bydliště. Kdyby mu to nepovolili, tak by se dokonce s rodinou přestěhoval, aby jeho děti mohly hrát za klub, za který hrál on jako dítě.“

V rámci analýzy dat získaných z rozhovorů je patrné, že podstata svátků a tradic je pro každého zúčastněného individuální. Samozřejmě se vyskytují určité společné faktory, ale jinak si v konkrétní tradici každý jedinec najde to své. Vypovídajícím příkladem je svátek sv. Patrika, který mnozí dotazovaní hodnotí už jako komerční a sekularizovaný, zatímco někteří v něm stále církevní význam a smysl vidí.

5.6. Migrace jako socio-kulturní fenomén

V této kapitole je představen socio-kulturní fenomén migrace, který Irsko charakterizuje. Přibližně od roku 1847 odcházeli Irové ze země hledat lepší život, v současné době naopak přicházejí příslušníci jiných národností do Irska. Důvodem je značné zlepšení irské ekonomiky, tudíž nové pracovní příležitosti a možnosti kvalitního života pro přistěhovalce. Vzhledem k dobré ekonomické situaci a současné otevřené liberální společnosti je tedy Irsko vyhledávanou destinací pro imigranty. Tato kapitola hledá odpověď na otázku, zdali migrace ovlivňuje irskou národní identitu.

Irská společnost by se dala nazvat společností migrantů. Za posledních 150 let převážil počet těch, jež z Irska odešli, nad těmi, kteří do Irska přicházejí, i když nutno podotknout, že se toto číslo každým rokem zvyšuje. V historii byly zaznamenány dvě hlavní migrační vlny. První v době hladomoru, tedy po roce 1845, a druhá mezi léty 1950 a 1980. V obou případech Irové odcházeli hledat lepší život. Důvody a průběh první migrace byly popsány v kapitole 5.1.8.; druhá vlna měla ekonomický základ. V 90. letech 20. století se ekonomická situace dramaticky zlepšila. I přes to, že je migrace typickým rysem irské společnosti, část těch, kteří dříve odešli, se v současné době vrací zpět do země původu. Příslušnost k irskému původu přiznává několik desítek miliónů lidí po celém světě, kteří žijí obzvláště v anglicky mluvících zemích jako Velká Británie, USA, Austrálie, Kanada či Nový Zéland (Culture & Society ..., © 2019).

Informátor Tom (81 let) popisuje obě hlavní migrační vlny: „*Ted' už migrace naštěstí není nezbytná a dalo by se říct povinná. Situace na pracovním trhu je dobrá, takže není potřeba odcházet z ekonomických důvodů. Od 50. do 80. let to bylo strašné. Velké množství lidí odešlo do Ameriky, do Británie a do Austrálie. Při hladomoru probíhala masivní emigrace, kdo mohl, opustil zemi a mnozí se už nikdy nevrátili.*“

Následkem irské diaspory se utvořil pozoruhodný vztah mezi Irskem a Amerikou, což je patrné i z předchozích kapitol. Dotazovaný Gavin (20 let) popsal intenzitu tohoto vztahu pro americké Iry, kteří i po mnoha generacích cítí velmi silné pouto k zemi svého původu.

„Ten úzký vztah k Americe je tady hlavně kvůli hladomoru, kdy mnoho lidí emigrovalo do Ameriky. Nejprve byli viděni jako ti divní lidé, kteří berou Američanům jejich práci. Irům se ale podařilo proniknout do americké společnosti, mnoho irských mužů pracovalo na budování železnice nebo v továrnách a podobně. V průběhu let se irští obyvatelé smísili s americkými. Řekl bych, že to není úplně o vztahu Irska k Americe, ale naopak o vztahu amerických Irů k Irsku. Vědí, že jejich předci přišli z Irska a rádi sem jezdí, protože cítí, že mají k Irsku nějaké pouto. Americké vnímání irské identity ale může být trochu nebezpečné. Ovšem ne v negativním smyslu, ale spíš tak, že pro ty Iry v Americe je to mnohem intenzivnější. Když pak přijedou do Irska, tak očekávají, že budeme nosit ty naše svetry, budeme jíst brambory a že uvidí Leprikona a tak. Přijde mi, že pak očekávají ty stereotypy, a to je tak nějak špatné pro naši image. Myslím, že sem také jezdí, protože chtějí

pocítit tu irskou historií. V Americe nemají žádné hrady a tak, takže když přijedou sem, jsou ohromeni.“

Informátor Padraig (49 let) odpovídá na otázku, jestli irská migrace ovlivnila podobu současného Irska a irskou identitu.

„V roce 2007 a 2008 irští občané doslova vystřelili ze země. Měli tu výhodu, že je po světě rozšířená síť Irů, takže jim mohli pomoci sehnat práci apod. Při ekonomické krizi je vcelku pozitivní jev, když lidé odcházejí, protože v zemi není vysoká nezaměstnanost a ekonomika se tak může vzpamatovat. Na druhou stranu, mladí lidé opouštějí zemi v době, kdy jsou nejvíce produktivní, a to není dobré. [...]. V Americe je opravdu hodně Irů a irský předseda vlády každý rok na svátek sv. Patrika navštěvuje amerického prezidenta v Bílém domě. Tento krok umožňuje irské vládě lepší přístup k Americe, který vlastně ani větší země nemají. Pro nás je spojení s Amerikou opravdu důležité, nejen kvůli obchodu, ale i kvůli těmto vztahům. Několik desítek milionů občanů v Americe se hlásí k irskému původu. To propojení tam prostě je.“

Znatelné spojení s americkými způsoby může potvrdit též badatelka. Při pozorování bylo zjištěno, že jakmile jdou irské dívky do společnosti, nalíčí se velmi výrazným makeupem, obléknou velmi krátké šaty a obují boty s vysokým podpatkem. V souvislosti se stereotypy a očekáváním konzervativní společnosti byl tento úkaz pro badatelku jakýmsi kulturním šokem. V České republice chodí takto vystrojené pouze prostitutky. Dle subjektivního názoru autorky bylo vzezření těchto dívek až nevkusné. Následuje situace, kdy si tyto dívky udělají krásné a stylové fotky a pár minut po zdokumentování sundají podpatky a obléknou huňaté ponožky, do rukou vezmou nízké boty a odcházejí na zábavu. Ve všední den jdou na univerzitu oblečeny v teplákách. Tento fenomén se střetává se skutečností, jež byla popsána v kapitole 5.1., že jsou Irové neradi středem pozornosti.

Informátorka Aine (60 let) tento jev vysvětluje následovně: *„Nemyslím si, že by se jejich matky nebo babičky takto chovaly a oblékaly. To, co mají tyto dívky společné, je vášeň pro určitý luxus, lesk, třpyt, půvab a extravaganci. Může to být způsobeno vlivem Hollywoodu, ale zároveň se snaží ukázat, že nejsou chudé a že na to mají. Jde o to dát na odív, že mohou být atraktivní a zářit. To milují.“*

Vzhledem k velké diaspoře Irsko vždy bedlivě monitorovalo návrat irských občanů. Od devadesátých let se každoročně navrátilo v průměru kolem 16 000 lidí. Nejvyšší zaznamenaný počet navrátilců, konkrétně 21 299, byl v roce 2000. Naopak nejnižší číslo bylo naměřeno v roce 2009, a to 10 198 lidí. Rok před posledním sčítání lidí, které se uskutečnilo v roce 2016, přijelo zpět do Irska 28 143 občanů irského původu (Census of Population 2016: Profile 7 Migration and Diversity, © 2019).

Aktuálně je Irsko multietnickým liberálním národem, kde žije 535 475 lidí až z dvou set zemí celého světa. Nejpočetnější skupinu tvoří se 122 515 přistěhovalci Poláci, následováni Angličany, kterých v Irsku žije 103 113. Poslední nejlidnatější skupinou jsou Litevci s 36 552 obyvateli. Z celkového počtu imigrantů bylo 267 088 mužů a 268 387 žen. Téměř polovina z nich v produktivním věku od 25 do 42 let (Census 2016: Profile 7, 2017). Dále v Irsku žijí občané čínské, arabské, slovenské, české, ukrajinské, francouzské, španělské či německé národnosti a mnozí další (Séaghdha, 2007, s. 19-20).

Informátor Gavin (20 let) odpovídá na otázku, jestli pociťuje přítomnost imigrantů v zemi a následně hodnotí postoj Irů k tomuto jevu.

„Irsko se vážně změnilo k lepšímu, teď jsme opravdu různorodá společnost, protože sem přicházejí lidé z různých zemí. Dříve bylo spíše ojedinělé, když sem přišel někdo z jiné země. Převládal zde názor, že Irsko prostě patřilo Irům a člověk tady moc cizinců nepotkal a když někdo přijel, bylo to velmi neobvyklé. Víím o případu jednoho sportovce, kdy jeden z jeho rodičů byl Asiat a ten kluk byl ve škole šikanovaný, protože byl jiný. [...]. Řekl bych, že to je tak padesát na padesát, že je to i generační záležitost. Ta starší generace, která nebyla zvyklá na cizince, tak se jim to mohlo zdát divné. Ale v průběhu času to lidé přijali. Dřív bylo nezvyklé potkávat tady cizince, protože jsme nebyli nijak extra známí, byli jsme ten malý ostrov tam někde v koutě Evropy a nebyly tady ani rozvinuté možnosti dopravy a tak. Takže lidé žili v malých komunitách.“

Při migraci kvůli hladomoru odcházel s lidmi jak jazyk, tak i kultura. Tuto situaci hodnotí informátorka Aine (60 let):

„Ti, co emigrovali, chtěli udržet nějaké styky s Irskem, a tak bylo v určité době víc mluvčích irštiny v Americe než v Irsku. Stejně je to s irským tancem, na který je

v Americe kladem velký důraz. Důkazem toho je show celosvětového formátu Lord of the Dance od Michaela Flatleyho. Shrnula bych to tak, že američtí Irové mají silnou potřebu spojení s rodnou zemí.“

Emma (41 let) vyjádřila lítost nad odchodem mladých lidí. Pro stát je vždy negativní jev, když odcházejí lidé v produktivním věku.

„Emigrace byla velkou součástí naší historie. Ať už po hladomoru, nebo v 70. a 80. letech, kdy lidé migrovali do Británie z ekonomických důvodů. Při poslední recesi odešlo velké množství lidí do Kanady. Přišli jsme tím o mnoho mladých lidí, a i když je v současnosti ekonomika lepší, stejně se nevrátili.“

Přistěhovalci si s sebou přinášejí vlastní kulturu, zvyklosti, jazyk, hodnoty a mnoho dalšího, což se vždy nějakým způsobem promítne do společnosti, kde se usadí. Dostávají se do úzkého kontaktu s místními lidmi, a tak dochází ke styku rozdílných kultur. Tento jev má vždy následek, ať pozitivní nebo negativní a kultury na sebe vždy nějak působí a ovlivňují se. V tomto globalizovaném světě je téměř nemožné se jako společnost uzavřít. Na druhou stranu, proč taky toužit po izolaci. Kontakt s ostatními může přinést značné benefity, ať už ekonomické, politické či kulturní, i když se národ zároveň vystavuje možnosti negativních vlivů. Vzhledem k výše řečeným informacím tento liberální a otevřený způsob Irům a Irsku prospívá.

6. Zhodnocení výsledků výzkumu

Irský národ si stejně jako každý jiný národ prošel pestrou minulostí, ve které se odehrálo mnoho více či méně podstatných událostí. Ty měly vliv na vývoj irské národní identity. Irové jsou v současnosti otevřená liberální a multikulturní společnost, ale nebývalo tomu tak vždy. Cílem výzkumu bylo na základě analýzy teoretických a konceptuálních spojitostí definovat kulturní specifika, která nejzásadněji působila na utváření irské národní identity.

Charakteristickým rysem irské historie jsou invaze a nadvlády jiných etnik, jež měly pozitivní nebo negativní dopady. Původ Irů datujeme přibližně do období 8 000 až 6 500 př. n. l., kdy na území Irska přišli první obyvatelé. Přesné informace o nich nejsou známy. Průběžně přicházela další etnika, která se pravděpodobně mísila s těmi lokálními a zanechala po sobě pozoruhodné památky jako například Newgrange. Významným zlomem je příchod etnických skupin nazývaných Keltové kolem 5. století př. n.l. Od té doby se započala irská historie, která měla stěžejní vliv na vývoj irské identity. V průběhu staletí se irská identita ukazovala jako dominantní a jakýkoliv proces akulturace měl pozitivní přínos. Jedinou výjimkou je britská nadvláda, která se pokusila o úplný rozvrat irské identity a naprostou asimilaci irského národa. Informátoři označili za nejvlivnější milníky irské historie Kelty, příchod křesťanství, Vikingy, Normany, britskou nadvládu, hladomor, získání nezávislosti v roce 1921 a vstup do EU v roce 1973. Britská nadvláda a bramborový hladomor, který se uskutečnil v letech 1845 – 1851, jsou považovány za nejtemnější stránky irské minulosti, jejichž následkem došlo k eliminaci irské kultury, ze které zůstaly pouze základní atributy. Bramborový hladomor zapříčinil úplný rozpad společnosti, největší migraci v dějinách Irska a vznik tzv. kultury ticha. Přestala se užívat irština²⁴, která byla asociována s jazykem chudých zemědělců, a nastal příklon k anglickému jazyku, jakožto jazyku oportunistickému. Lidé si potřebovali najít nové hodnoty a ukotvení jistot, které našli v římskokatolické církvi a v keltském obrození. Irové na Keltech oceňovali především jejich průbojnost a expanzivní styl. Poprvé a naposledy v dějinách byli i Irové nájezdníci, kterých bylo nutné se obávat. Na této podstatě byl vytvořen mýtus o irském národním původu. U informátorů panovala shoda, že jsou na tuto část historie hrdí. V současnosti se už Irové s Kelty neztotožňují, tudíž premisa

²⁴ Pokles v počtu irsky mluvících následoval až do roku 1911, kdy byl procentuální počet mluvčích menší než 18 % populace.

o stále trvajícím pocitu keltství byla vyvrácena. Roku 1921 a získání nezávislosti předcházelo mnoho rebelií a tvrdých zásahů z britské strany. Jejich snahy o potlačení byly v konečném součtu neúspěšné a roku 1921 byla podepsána Anglo-irská dohoda. Nadvláda Británie byla u konce. Vznikl samostatný a rozpolcený stát, který ovšem neměl prostor na zotavení, protože přišla občanská válka. Lidé se tedy upnuli k jediné jistotě v jejich životech, a tou byla římskokatolická církev. Lidé k ní vzhlíželi už jen kvůli tomu, co všechno pro obyčejný lid dělala při perzekucích a utlačování ze strany Británie. Irská identita se opětovně a plně propojila s katolickou vírou.

Moc církve rostla a začala řídit lidské životy ve všech sférách. Na jednu stranu je to pochopitelný úkaz, protože křesťanství znamenalo plné odlišení se od Britů a zároveň Irsko jako stát stoupl v očích ostatních evropských zemích. Irové považovali katolictví za způsob, jak si získat svou prestiž jakožto nový stát. Církev svou moc začala zneužívat a její diktát se po určité době ukázal jako neúnosný. Vidina postavení ženy, hrozba pekla a zatracení v případě neuposlechnutí a nedodržování křesťanských hodnot, zacházení s dětmi, potlačení osobní svobody a identity jedince, to vše jsou aspekty, které předznamenávají neudržitelnost monopolu římskokatolické církve. Všichni informátoři vypověděli, že útlak ze strany církve byl ohromný a lidé se nemohli nijak bránit. Situaci částečně pomohl vyřešit vstup Irska do Evropské Unie. Irsko se díky EU otevřelo externím vlivům a lidé začali pociťovat, že současné nastavení státu není správné. Viděli možné alternativy, které v předchozí uzavřené společnosti nahlédnout nemohli. Začali tedy apelovat na změnu. Informátoři se shodli, že tlak přišel od lidí. Nebyla to církev, která by chtěla něco změnit, ale ve výsledku neměla jinou možnost. Napříč generacemi dotazovaní kladně zhodnotili ztrátu vlivu římskokatolické církve. Tento jev jim pomohl nabýt základních lidských hodnot, tedy svobody. Svobody myšlenek, vyjadřování a rozhodování o svém životě. Informátoři už katolictví dále nevnímají jako součást své identity. Rozhodně neapelují na úplnou eliminaci náboženství, ale je pro ně důležité mít možnost volby. Posun v irské identitě je patrný na referendech poslední doby, kdy bylo v Irsku uzákoněno manželství homosexuálních párů, možnost umělého přerušování těhotenství a v neposlední řadě byl z legislativy vyškrtnut zákon o rouhání. Velký progres směrem k vybudování otevřené liberální společnosti byl zaznamenán ve zvolení Lea Varadkara jako nejmladšího předsedy vlády v irské historii, který má multietnické kořeny a netají se

svou homosexuální orientací. Jak zmínil informátor Padraig (49 let): „*Toto by se před několika desítkami let opravdu nestalo.*“

Součástí irské kultury jsou tradiční svátky, aktivity a symboly. Když se řekne Irsko, mnoho z nás si vybaví zelenou barvu, trojlístek a svátek sv. Patrika. Tyto tři aspekty jsou neoddělitelnou součástí irské národní identity. Svatý Patrik přinesl kolem 5. stol. př. n. l. do Irska křesťanství a podstatu svaté trojice vysvětloval lidem právě na trojlístku. Dne 17. března je v Irsku státní svátek a oslavuje se den sv. Patrika. Respektive, tento den se oslavuje ve všech zemích, kde se nachází irská minorita. Někteří informátoři stále považují tento svátek za oslavu křesťanství, jiní už v něm tuto podstatu nevidí, nicméně pro ně představuje mnohem hlubší hodnotu. Symbolizuje oslavu irské národní identity po celém světě. Vzhledem k tomu, že Irové patří k jedné z největších světových diaspor, má tento den stěžejní význam. Zároveň je tento svátek marketingovým tahem, jak propagovat „brand Ireland“. Vrcholové politici jsou v zahraničí, setkávají se s představiteli států a vyjednávají podmínky pro Iry, kteří tam žijí. Informátoři jsou ohledně tohoto faktu rozpolčení a někteří ho hodnotí pozitivně a jiní negativně. Mnohým vadí, že se z této původní oslavy křesťanství a nové oslavy irské národní identity a hodnot stal svátek komerční. Další podstatným tradičním svátkem jsou Vánoce. Nejde jen o samotnou podstatu Vánoc, která je v poslední době pod vlivem konzumerismu a pravý vánoční duch se vytrácí, jak poznamenali všichni informátoři. Jde o fakt, že na Vánoce se domů vrací jedinci z celého světa. Je to velmi radostná událost a zároveň velmi smutná, protože všichni Vánoce prožívají s vědomím, že dotyční opět odjedou. Velikonoce jsou hluboce katolicky zaměřeným svátkem a informátoři se vyslovili, že je nijak zvlášť neslaví. Mají stále v paměti, jak byli nuceni chodit do kostela několikrát za týden. Tradice, která se dodržuje je předvelikonoční půst, kdy se mnoho lidí vzdá například alkoholu, sladkostí nebo nezdravých věcí, popřípadě na tento omezený čas začnou cvičit, zdravě žít apod. Dotazovaní považují za původní irský svátek Halloween. Začal se slavit za Keltů a zachoval si svou částečnou autentičnost i po christianizaci. V rámci provádění výzkumu a polostrukturovaných rozhovorů bylo zarážející, že Irové sami od sebe nemluvili o sportu, tanci a hudbě, vyjma tří informátorů. Poté, co se badatelka doptala, tak potvrdili, že tyto tři aspekty kultury jsou zakořeněné v irské identitě. Mimo to výzkum neprokázal přímý vliv tradic na transformaci irské identity. Ukázal se spíše jev opačný.

Ojedinělým atributem irské národní identity je irština. Z výzkumu vyplynulo, že počet irsky mluvících jedinců konstantě stoupá. I když byl v posledním sčítání lidí v roce 2016 zaznamenán pokles oproti sčítání lidí v roce 2011, a to o 0,7 % (13 017 obyvatel). Jak již bylo zmíněno, po hladomoru nastal radikální propad v užívání irštiny, a to takový, že hrozil zánik jazyka. Po osamostatnění se přistoupilo k revitalizačním krokům a irština byla zavedena do povinné výuky na základních a středních školách. Přílišný entusiasmus kantorů a nedostatečná metodika měly opačný efekt a byť žáci irštinu studují dlouhou dobu, po ukončení školní docházky ji nepoužívají. Irština šla totiž od extrému k extrému, tedy od praktického zániku k nucenému studium. Irština je spolu s angličtinou oficiálním jazykem Irska a tento bilingvismus mnohým vyhovuje a nevidí důvod, proč ho měnit. V Irské republice existují oblasti zvané Gaeltacht, kde se irština užívá na denní bázi. Lidé v těchto komunitách se snaží žít tradičním stylem života. Je zde snaha vytvořit takové oblasti, které jsou ukázkou irské podstaty a představují symbol národní identity. Je tedy paradoxní, že Irové považují irštinu za neoddělitelnou součást své identity, ale nepoužívají ji. Angličtina jim totiž otevírá více možností a informátoři v této práci zdůrazňují fakt, že se narodili a byli vychováni v angličtině. Ta ovšem nemá podobu britské angličtiny. Irská verze je od britské odlišná, a to je zřejmě důvod, proč se Irové necítí rozpolceni při jejím užívání. Shodně ale dodávají, že irština je unikátní, je to jejich dědictví a i přesto, že irsky nemluví, je irština stěžejním aspektem irské identity. Přímý vliv irštiny na transformaci identity v rámci výzkumu zjištěn nebyl. Byla zjištěna korelace mezi historií a jazykem a historií a identitou.

Irská identita je značně poznamenána migrací. První vlna migrace proběhla při hladomoru, tedy po roce 1845, a druhá mezi léty 1950 a 1980. V obou případech Irové hledali lepší podmínky pro život. V první situaci byly v Irsku podmínky přímo neslučitelné se životem a v druhém případě se jednalo o migraci z ekonomických důvodů. Irsko tak ztratilo mnoho lidí v produktivním věku, kteří se ani později už nevrátili. V prvním případě migrace Irsko přišlo o mnohem více, s emigranty odešel jazyk a kultura, tudíž Irové v Irsku byli ponechání jen s tím základním. Proto se v Irsku tolik neseťkáme s těmi opravdu tradičními zakořeněnými zvyky, které se předávají z generace na generaci už po staletí. Informátoři potvrdili, že tradiční irská kultura by se spíše dala najít v zahraničí než v Irsku samotném. Po vstupu do EU se Irsko otevřelo světu a nastartoval se proces opačný, tedy imigrace. Irsko se stalo vyhledávanou destinací mnoha dalších etnik. Nejpočetnější menšinou v Irsku

jsou dnes Poláci, následováni Angličany a Litevci. Dohromady tam pobývá až 535 475 příslušníků z dvě stě různých etnik, což je poměrně vysoké číslo na národ, kde žije dohromady necelých 5 miliónů osob. Tento socio-kulturní fenomén učinil z Irska multikulturní a multietnický národ. Informátoři svorně tvrdí, že současná podoba Irska je mnohem lepší, nabízí mnoho možností a je celkově přijatelnějším místem pro život. Na závěr je nutno dodat, že migrace patří mezi hlavní faktory, které zapříčinily transformaci irské národní identity.

7. Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, a to *jaká kulturní specifika se nejvýrazněji podílejí na proměně irské národní identity*. K vyhodnocení této problematiky poskytly opěru výzkumné podotázky reflektující kulturní specifika identity. Mezi taková byla zařazena historie, jazyk, náboženství, tradice a zvyklosti a migrace. V rámci výzkumu bylo zjišťováno, které aspekty se na změně irské identity podílejí a které vliv téměř nemají.

V prvních kapitolách byl představen cíl práce a metodologie, ve kterých byly vymezeny základní výzkumné podotázky a postup výzkumu. Práce je založena na kvalitativním výzkumu, jenž probíhal po dobu čtyř měsíců v Irské republice a během kterého bylo uskutečněno zúčastněné pozorování a polostrukturované rozhovory s vybranými informátory irské národnosti. Práce se dále strukturovala do dvou obsahových částí, a to teoretické a praktické. První část poskytla teoretické zázemí konceptů a pojmů spojených s problematikou národa, nacionalismu, identity, etnicity a kulturních atributů. Pozornost byla zaměřena na národní mýtus a jeho vliv na formování identity. Ten se ukázal jako klíčový při hodnocení spojitostí mezi Iry a Kelty. Období Keltů bylo zlatým věkem irské historie, objevovaly se zde hodnoty a kvality národa, které později posloužily konstrukci irského národního mýtu. Důraz byl též kladen na vysvětlení podstaty jazyka. Byla představena Sapir-Whorfova hypotéza, která objasňuje vliv jazyka na vnímání a uchopování reality kolem nás. Kromě toho bylo sděleno, že jazyk je základním prostředkem, kterým předáváme hodnoty, dějiny a kulturní dědictví dalším generacím. Tyto informace se ukázaly jako podstatné při zkoumání úlohy irštiny v životech irských obyvatel.

Praktická část práce nejprve vymezila kulturní specifika, která se podílejí na utváření národní identity. Těmi jsou historie, jazyk, náboženství, tradice a zvyklosti a migrace jakožto socio-kulturní fenomén. V rámci polostrukturovaných rozhovorů informátoři hodnotili tyto atributy a posuzovali jejich vliv na transformaci irské národní identity. Z historických událostí přisoudili informátoři největší vliv Keltům, příchodu křesťanství, sv. Patrikovi, Vikingům, Normanům, britské nadvládě a hladomoru. Tyto historické milníky klasifikovali jako kladné, kromě britské nadvlády a hladomoru, ty jsou naopak

považovány za nejtemnější část irské historie. Informátoři se vyjadřovali i k aktuálním událostem odehrávajícím se v zemi, mezi které můžeme zařadit zvolení Lea Varadkara za nejmladšího předsedu vlády s multietnickým zázemím a homosexuální orientací. Dále pak současná referenda ohledně manželství homosexuálních párů, možnosti umělého přerušení těhotenství a vyškrtnutí zákona o rouhání z Ústavy. Tyto události stvrzují transformaci irské národní identity. Nelze opomenout vstup do EU roku 1973 a zvolení první prezidentky Mary Robinson, která ve svém postu bojovala za lidská práva. Vliv historie na změnu irské národní identity je zásadní. Irština je unikátním jazykem a pravděpodobně nadále zůstane součástí irské národní identity, protože patří mezi kulturní dědictví. Nicméně přímý vliv irštiny na transformaci identity zjištěn nebyl. Byla objevena korelace mezi historií a jazykem a historií a identitou. I přes to, že Irové jazyk spíše nepoužívají, nepředpokládá se jeho zánik, protože současná doba je příznivá pro revitalizaci jazyka skrze vydávání knih, televizní pořady a rádiové stanice. Radikální proměna byla zaznamenána též ohledně římskokatolické církve. Ta měla po určitou dobu prakticky neomezený vliv a možnost kontroly všech sfér života obyvatel. Útlak, perzekuce a špatné zacházení byly pro lidi nadále neúnosné a muselo dojít ke změně. Ta přišla částečně se vstupem do EU, díky kterému do Irska pronikly externí vlivy. Lidem tak byly představeny alternativy a rozhodli se situaci změnit. Církev už tedy není vnímána jako součást irské identity, ale jako svobodná volba. Přímý vliv tradic a zvyklostí na proměnu irské národní identity nebyl prokázán. Sport, tanec a hudba jsou však neoddělitelnou součástí identity. Hlavní roli má státní svátek, tedy den svatého Patrika, při kterém se oslavuje irská identita na všech místech, kde žijí Irové. Migrace jako socio-kulturní fenomén patří mezi hlavní faktory, které způsobily transformaci irské identity. Nejde jen o irskou emigraci, ale též o imigraci cizích příslušníků do Irska.

Irsko potkala celá řada událostí, jak pozitivních, tak negativních, které zformovaly identitu irských občanů. Z kulturních specifik lze za nejvlivnější označit historické milníky, náboženství a migraci jako socio-kulturní fenomén. Všechny tyto faktory, které v čase působily na irskou identitu, zapříčinily transformaci od uzavřené rurální společnosti k otevřenému multietnickému a multikulturnímu národu.

8. Seznam použitých zdrojů

8.1. Literární zdroje

AUERBACH, Loren, COTTERELL, Arthur, ed., 2007. *Mytologie: bohové, hrdinové, mýty*. Praha: Slovart. ISBN 978-80-7209-778-4.

BARTH, Frederik, 1998. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. 2. vydání. Long Grove, Illinois: Waveland Press. ISBN 0-88133-979-2.

BELLINGHAM, David, 1996. *Keltská mytologie*. Praha: Volvox Globator. ISBN 80-720-7013-4.

BOWIE, Fiona, 2008. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-378-9.

BUDIL, Ivo T., 1992. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton. ISBN 80-900-9045-1.

COLUM, Padraic, 1967. *A treasury of Irish folklore*. Second Revised Edition. New York: Crown Publishers. ISBN 0-517-502941.

CONSTABLE, Nick, 1996. *Ancient Ireland*. London: Promotional Reprint Company. ISBN 1-85648-404-1.

CRONIN, Michael a Barbara O'CONNOR, ©2003. *Irish tourism: image, culture, and identity*. Buffalo: Channel View Publications. ISBN 18-731-5054-7.

CULLINANE, John, 2001. *Further Aspects of the History of Irish Dancing in Ireland, Scotland, Canada, America, New Zealand and Australia*. 2nd ed. Dublin: The Central Remedial Clinic. ISBN 0-9527952-5-6.

DISMAN, Miroslav, 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.

EISENSTADT, Shmuel Noah a GIESEN, Bernhard, 2003. *Konstrukce kolektivní identity*. In: HROCH, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*.

- Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 361-374. ISBN 80-864-2920-2.
- ERIKSEN, Thomas Hylland, 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7254-925-2.
- ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.
- ERIKSEN, Thomas Hylland, 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-465-6.
- FILIP, Jan, 1996. *Keltská civilizace a její dědictví*. 4. rozš. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0584-6.
- FRANK, Jan, 2006. *Irsko*. Praha: Libri. Stručná historie států. ISBN 80-7277-294-5.
- GELLNER, Ernest André, 1993. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901-3811-X.
- GRAGLIA, Rosalba, 2004. *Irsko*. Přeložila Dana Čížková. Praha: Slovart. Místa a historie. ISBN 80-720-9573-0.
- GREW, Raymond, 2003. *Konstrukce národní identity*. In: HROCH, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 203-216. ISBN 80-864-2920-2.
- HEYWOOD, Andrew, 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-864-3295-5.
- HROCH, Miroslav, 2009. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0.

- HROCH, Miroslav, ed., 2003. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2920-2.
- KEE, Robert, 1995. *Ireland: A History*. London: Abacus. ISBN 978-0349116761.
- KLUSÁKOVÁ, Luďa, 2007. "A European on the Road": in pursuit of "Connecting Themes" for Frontiers, Borders and Cultural Identities. In: ELLIS, Steven G. a Luďa KLUSÁKOVÁ, *Imagining Frontiers: Contesting Identities*. Ed. Steve G. Ellis - Nad' a Klusáková. Pisa: Edizioni Plus - Pisa University Press. Frontiers and identities. 2. Thematic work group 5, s. 1-15. ISBN 978-88-8492-466-7.
- KOKAISL, Petr, 2014. *Etnické minority v Evropě*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-213-2524-1.
- KOKAISL, Petr, 2008. *Základy antropologie*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-213-1722-2.
- KOKAISL, Petr, Andrea ŠTOLFOVÁ, Pavla FAJFRLÍKOVÁ, et al., 2016 *Po stopách keltojazyčných obyvatel Evropy: Irsko, Skotsko, Wales, Cornwall, ostrov Man a Bretaň*. Praha: Nostalgie. Pestrá Evropa. ISBN 978-80-906207-3-5.
- KÜNG, Hans, 2017. *Žena v dějinách křesťanství*. Praha: Vyšehrad. Teologie (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-808-0.
- MEINECKE, Friedrich, 2003. *Obecně o národu, národním státu a světoobčanství*. In: HROCH, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 46-53. ISBN 80-864-2920-2.
- MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- MOODY, T. W. a F. X. MARTIN, 1996. *Dějiny Irska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 80-7106-151-4.

- MURPHY, Robert Francis, 2004. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-25-0.
- O'BRIEN Jacqueline a Peter HARBISON, 1996. *Ancient Ireland: From Prehistory to Middle Ages*. London: Weidenfeld & Nicolson. ISBN 9780297834168.
- O HEITHIR, Breandan, 1995. *Kapesní dějiny Irska*. Sv. 2. Brno: Zvláštní vydání. Kynwal Kanhwch. ISBN 80-85436-44-2.
- PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký sociologický slovník*. 1, A-O. Praha: Karolinum. ISBN 80-718-4164-1.
- POKORNÝ, Jan a Juraj HANULIAK, 2010. *Lingvistická antropologie: jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2843-8.
- RENAN, Ernest, 2003. *Co je to národ?* In: HROCH, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 24-35. ISBN 80-864-2920-2.
- CASEY, James, 2002. *Stát a církev v Irsku*. In: ROBBERS, Gerhard, ed.. *Stát a církev v zemích EU*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0967-1.
- SMITH, Anthony D., 1991. *National identity*. Reno: University of Nevada Press. ISBN 08-741-7203-9.
- SOUKUP, Václav, 2000. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál. Studium (Portál). ISBN 80-717-8328-5.
- ŠATAVA, Leoš, 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-83-0.
- TESAŘ, Filip, 2007. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-097-9.
- VOPATRNÝ, Gorazd, 2002. *Keltská církev prvního tisíciletí a její spiritualita*. Brno: L. Marek. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 80-862-6328-2.

8.2. Internetové zdroje

ALLEN, Joan, 2008. *Keeping the Faith: The catholic press and the preservation of Celtic Identity in Britain in the late nineteenth century*. In: ALLEN, Richard C. a Stephen REGAN. *Irelands of the Mind: Memory and Identity in Modern Irish Culture* [online]. Newcastle: Cambridge Scholars Publisher [cit. 2019-11-25]. ISBN 9781443804424. ProQuest Ebook Central. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=1133076>

BAHENSKÝ, František, 2010. *Etnicita v historické perspektivě: Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměn etnické kolektivní identity* [online]. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky [cit. 2019-11-06]. ISBN 978-80-87112-44-1. Dostupné z: <https://docplayer.cz/1061879-Etnicita-v-historicke-perspektive.html>

BARDON, Sarah, Ireland votes to remove constitutional ban on abortion by resounding two-thirds majority. *The Irish Times* [online]. 2018 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/politics/abortion-referendum/ireland-votes-to-remove-constitutional-ban-on-abortion-by-resounding-two-thirds-majority-1.3510068>

Brexit: the facts, © 2019. *The Irish Times* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/world/brexit/brexit-the-facts>

Census 2016, © 2018. *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <https://cso.ie/en/census/>

Census 2016: Profile 7 - Migration and Diversity [online], 2017. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/csolatestnews/pressreleases/2017pressreleases/pressstatemencensus2016resultsprofile7-migrationanddiversity/>

Census 2016: Profile 10 - Education, Skills and the Irish Language [online], 2017. Central Statistics Office [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/csolatestnews/pressreleases/2017pressreleases/pressstatemencensus2016resultsprofile10-educationskillsandtheirlanguage/>

- Census 2016 Summary Results - Part 1: Religion* [online], 2017. Central Statistics Office [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
https://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2017/Chapter_8_Religion.pdf
- Census of Population 2016: Profile 7 Migration and Diversity, © 2019. *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp7md/p7md/p7ri/>
- Census of Population 2016: Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion, © 2019. *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp7md/p7md/p7ri/>
- Central Statistics Office*, ©2018 [online]. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z:
<https://cso.ie/en/index.html>
- Culture & Society: Irish Society and Migration, © 2019. *Cross Care: Information and Advocacy Services* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://www.livinginireland.ie/culture-society/culture-society/>
- ELLIS, Steven G., © 2007-2019. A View of the Irish Language: Language and History in Ireland from the Middle Ages to the Present. In: *CiteSeerX* [online]. [cit. 2019-11-25]. Dostupné z:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.516.4365&rep=rep1&type=pdf>
- Failte Ireland* [online]. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <http://www.failteireland.ie/>
- GRAHAM-HARRISON, Emma, 2018. Ireland votes to oust ‘medieval’ blasphemy law. *The Guardian* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/world/2018/oct/27/ireland-votes-to-oust-blasphemy-ban-from-constitution>
- GUILLAUMOND, Julien, 2016. Who is Irish Today? Citizenship and Nationality Issues in 21st Century Ireland. *French journal of British studies* [online]. **XXI-1** | 2016 [cit. 2019-11-29]. ISSN 2429-4373. Dostupné z:

https://journals.openedition.org/rfcb/882?fbclid=IwAR12V_k4bR4Mt5nnfMG_M5IhSLpnMO4CQHxqzQ5n_fl5UM7PyDWyqbQpFrc

HALPIN, Padraic a Conor HUMPHRIES, 2017. Leo Varadkar elected as Ireland's first gay prime minister. *Reuters.com* [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-ireland-politics/leo-varadkar-elected-as-irelands-first-gay-prime-minister-idUSKBN1951XD>

HIRT, Tomáš, 2007a. Přehled nejasností spjatých s konceptem etnicity v perspektivě post-barthovských přístupů. *AntropoWebzin* [online]. (2-3) [cit. 2019-11-05]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-nejasnosti-spjaty-ch-s-konceptem-etnicit>

HIRT, Tomáš, 2007b. Přehled základních tezí modernistického pojetí nacionalismu. *AntropoWebzin* [online]. (2-3) [cit. 2019-11-05]. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-zakladnich-tezi-modernistickeho-pojet>

HORÁČEK, Jaromír a Liběna NOVÁ, © 2016. Jak chutnají irské Vánoce. *Idobnet.cz* [online]. [cit. 2019-11-24]. Dostupné z: <https://idobnet.cz/jak-chutnaji-irske-vanoce/>

HORÁLEK, Adam, 2012. Tři přístupy k pupkům národů.: Primordialisticko-modernistický diskurz prizmatem aktivity a objektivit etnicity. *Český Lid* [online]. 2012, **99**(1). [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <http://ceskylid.avcr.cz/media/articles/178/submission/original/178-349-1-SM.pdf>

Ireland in the EU: Joining the European Community, 2019. *European Commission: Representation in Ireland* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/ireland/about-us/ireland-in-eu_en

Irsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, 2019. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irsko-zakladni-charakteristika-teritoria-18945.html>

- Language: History of the Irish Language © 2019. *Cross Care: Information and Advocacy Services* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://www.livinginireland.ie/culture-society/language/>
- Language: What is the Gaeltacht?, © 2019. *Cross Care: Information and Advocacy Services* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://www.livinginireland.ie/culture-society/language/>
- MAC GIOLLA CHRÍOST, Diarmait, 2008. The language question. In: ALLEN, Richard C. a Stephen REGAN. *Irelands of the Mind: Memory and Identity in Modern Irish Culture* [online]. Newcastle: Cambridge Scholars Publisher [cit. 2019-11-25]. ISBN 9781443804424. ProQuest Ebook Central. Dostupné z:
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=1133076>
- MCDONALD, Henry, 2015. Ireland becomes first country to legalise gay marriage by popular vote. *The Guardian* [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/world/2015/may/23/gay-marriage-ireland-yes-vote>
- MCGARRY, Patsy, 2018. Blasphemy and Ireland: Everything you need to know. *The Irish Times* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z:
<https://www.irishtimes.com/news/social-affairs/religion-and-beliefs/blasphemy-and-ireland-everything-you-need-to-know-1.3666962>
- O'ROURKE, Bernadette a Sara C. BRENNAN, 2018. Regimenting the Gaeltacht: Authenticity, anonymity, and expectation in contemporary Ireland. *Problematizing Language Regimes* [online]. 2019, **66** [cit. 2019-11-25]. ScienceDirect. Dostupné z:
<https://www-sciencedirect-com.infozdroje.czu.cz/science/article/pii/S027153091830274X?fbclid=IwAR0YIprQzQueYkElwrBMB1WfxX6A6qos6Lx9z8nTv9sNYn78ZLpmOGc8XDQ>
- ORT, Jakub, 2018. Prolomit vlny: Katolický postoj k sexu působí utrpení. Dokáže to papež František změnit? *Český rozhlas: Radio Wave* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/prolomit-vlny-katolicky-postoj-k-sexu-pusobi-utrpeni-dokaze-papez-frantisek-7595836>

- Our role, © 1980 – 2019. *Údarás na Gaeltachta* [online]. [cit. 2019-11-25]. Dostupné z:
<http://www.udaras.ie/en/faoin-udaras/ar-rol>
- Percentage of Irish Speakers and Non-Irish Speakers Aged 3 Years and Over 1861 to 2016 by Province, Census Year and Statistic, *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>
- PLECITÁ-VLACHOVÁ, Klára, 2003. Může existovat občanská společnost bez národní identity? *SOCIOweb: Sociologický webzín* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. **2003**(10) [cit. 2019-11-09]. ISSN 1214-1720. Dostupné z:
http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/112_SOCIOweb_10_2003.pdf
- Population 1881 to 2016 (Number) by Religion and Census Year, *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>
- Population at Each Census from 1841 to 2016 by County, Sex and Census Year, *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z:
<https://statbank.cso.ie/px/pxeirestat/Statire/SelectVarVal/saveselections.asp>
- Protection and Use of State Emblems, ©2019. *Department of Business, Enterprise and Innovation* [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://dbei.gov.ie/en/What-We-Do/Innovation-Research-Development/Intellectual-Property/Trade-Marks/State-Emblems/>
- ROUBAL, Ondřej, 2003a. Když se řekne identita.....regionální identita. (I. část). *SOCIOweb: Sociologický webzín* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. **2003**(9) [cit. 2019-11-09]. ISSN 1214-1720. Dostupné z:
http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/110_SOCIOweb_9_2003.pdf
- ROUBAL, Ondřej, 2003b. Když se řekne identita.....regionální identita. (II. část). *SOCIOweb: Sociologický webzín* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. **2003**(13-14) [cit. 2019-11-09]. ISSN 1214-1720. Dostupné z:
http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/114_Socioweb_13-14_2003.pdf

- SÉAGHDHA, Micheál, 2007. *The Story of Ireland: A Bridge Between Celtic and Modern America and Europe* [online]. Praha: Bridge [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <http://bridge-online.cz/wp-content/uploads//2016/09/ireland.pdf>
- SOUKUP, Václav, 2017. Etnografie nová. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 2019-11-12]. Dostupné z https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etnografie_nov%C3%A1
- Statistics - Population and Migration Estimates, 2019. *Central Statistics Office* [online]. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/pme/populationandmigrationestimatesapril2019/>; <https://www.cso.ie/en/statistics/population/populationandmigrationestimates/>
- Ten Irish Cultural Traditions And Their Origins, © 2019. *Irelandbeforeyou.ie* [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://www.irelandbeforeyou.ie.com/ten-origins-irish-cultural-traditions/>
- VLACHOVÁ, Klára a Blanka ŘEHÁKOVÁ, 2004. Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* [online]. 40 (4): 489–508. ISSN 0038-0288 [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d2fe757af6ca935d6d1d996e3349242406475ee0_534_416vlach19.pdf
- VÝBORNÁ, Lucie, 2019. *Host Lucie Výborné: Vzdělávání podle aktuálních témat připravuje děti na vstup do světa, myslí si odborník na vzdělávání* [rozhlasové vysílání]. Český Rozhlas Radiožurnál, 7. listopadu 2019, 9:00. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/vzdelavani-podle-aktualnich-temat-pripravuje-deti-na-vstup-do-sveta-mysli-si-8101416>
- What attracts companies to Ireland, © 2019. *Eolas magazin* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://www.eolasmagazine.ie/what-attracts-companies-to-ireland/>
- WILSON, Thomas M. a Hastings DONNAN, 2006. *The anthropology of Ireland* [online]. Londýn: Bloomsbury Publishing [cit. 2019-11-28]. ISBN 9781847883230.

ProQuest Ebook Central. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=487169>

ZENKER, Olaf, 2013. *Irish/Ness Is All Around Us: Language Revivalism and the Culture of Ethnic Identity in Northern Ireland* [online]. New York: Berghahn Books [cit. 2019-11-25]. ISBN 9780857459145. ProQuest Ebook Central. Dostupné z: https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=1337725&fbclid=IwAR00cZ-PP0C9epBzraxfHlo_zSt-e6yVwSHA8BAExUBu5ASImc2A4XveN7k

8.3. Zdroje použitých obrázků

Dun Aonghasa History, *The Aran Islands: Official Guide to the Aran Islands* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://www.aranislands.ie/dun-aonghasa-inis-mor-island>

Monument aligned with winter solstice among 40 newly discovered near Newgrange, 2019. *Irishcentral* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://www.irishcentral.com/news/40-new-ancient-irish-monuments-newgrange>

8.4. Další zdroje

KREISSLOVÁ, Sandra. *Etnické konflikty a sociální hnutí* [přednáška]. Praha: Česká zemědělská univerzita, 19. 2. 2019.

9. Přílohy

Příloha 1: Přehled nejpřínosnějších rozhovorů ke kapitole 5.4. Náboženství aneb vliv římskokatolické církve

Informátorka Emma, 41 let

Jak vnímáte církev a katolictví, jaká je současná podoba a jak to bylo v minulosti?

„Katolictví bylo velká věc přibližně v době, kdy jsem vyrůstala. Mělo velký vliv přibližně od 30., 40. let a rozhodně později. Irsko bylo silně katolická země a církev měla značný dopad na lidi, na zákony, na zemi, na to, jak se lidé mají chovat. Pomalu se to ale mění, bylo zjištěno hodně skandálů ohledně církve a lidé si teď myslí, že církev by už neměla mít rozhodující slovo v mnoha okruzích. Například ve školství. Chodila jsem na katolickou školu a museli jsme navštěvovat hodiny náboženství. Školy s dlouholetou tradicí byly v Irsku vždycky katolické a když jste chtěli, aby vaše dítě chodilo na dobrou školu, muselo být pokřtěno, takže byli lidé do katolictví poměrně silně tlačeni. Když jsem byla malá, tak to moc nikdo neřešil, protože všichni byli katolíci. Nicméně teď, když se Irsko stalo multikulturní zemí a je zde mnoho přistěhovalců, tak rodiče nechtěli, aby jejich děti byli pokřtěné, tak to začali řešit.“

„Myslím si, že náboženství by se nemělo plést do věci jako je školství, to by mělo být veřejné a neutrální a pro všechny. Náboženství a stát by měly být oddělené. Náboženství je osobní věc, a tak by to mělo být. Lidem by se nemělo říkat, že tohle náboženství je lepší. Já sama nejsem věřící, protože vidím, co všechno je spojené s církví. Dříve jsem se považovala za katoličku, ale když vidím, co si křesťané navzájem dělají ve jménu Boha, tak sama sebe považuji za ateistku. Ráda bych věřila, že je něco po smrti, ale když vidím, jaké strašné věci se na světě dějí, tak to v člověku vyvolá pochyby.“

„Irsko se teď už kompletně změnilo, dostali jsme se z toho panovačného vlivu katolické církve. Dá se to krásně ilustrovat na příkladu návštěvy papeže v 70. letech, kdy přes jeden milion lidí přišlo, aby ho vidělo, což je ohromné množství na národ, který má populaci kolem 4 milionů lidí. Když přijel minulý rok, tak jsem viděla nějaká čísla a přišlo se na něj podívat kolem 70 000 lidí. Tento propad také ukazuje, že Irsko nechává křesťanství za

sebou a vidím to jako dobrou věc. Nemám nic proti tomu, že se budou děti ve škole učit o náboženství, ale měly by se učit o všech náboženstvích a nechat je, aby si vybraly, jaké náboženství chtějí následovat.“

„Považuji katolickou církev silně zaměřenou proti ženám. Když vyrůstala moje matka a i já, tak antikoncepce byla zakázaná. Kdo dává církvi právo tohle říct a ještě přimět vládu, aby to prosadila jako zákon. Irsko se teď hodně zlepšilo, postupně se zbavuje těchto staromódních představ, které šíří nenávist vůči různým skupinám, například proti homosexuálům. Nebo myšlenka, když žena není vdaná a žije s partnerem, tak jsou to vlastně hříšníci. Irsko toho může hodně nabídnout. Měli jsme referendum ohledně manželství párů stejného pohlaví a Irsko jako první země ho prosadila do lidového práva. Na to jsme byli pyšní. Minulý rok proběhlo referendum ohledně interrupce a nyní následuje referendum ohledně rouhání a já budu rozhodně hlasovat pro to, aby se vyškrtlo z ústavy.“ (smích)

„Ušli jsme opravdu dlouhou cestu za strašně krátké období a myslím si, že na to můžeme být opravdu hrdí. Odhodili jsme ty okovy, které na nás církev a britská vláda uvrhla a nacházíme naši identitu jako moderní stát. Myslím si, že se věci budou postupně zlepšovat, díky těmto změnám, a nakonec najdeme naši opravdovou identitu, jaká jsme země a jakou se můžeme stát. Právě teď se odehrává mnoho pozitivních věcí.“

Myslíte si, že křesťanství by mělo být součástí irské identity?

„Myslím si, že je to věc každého člověka, nemělo by to na vás být uvaleno. Měli jsem tu zákony, které byly založeny na představách církve. Církev by se neměla míchat dohromady s politickými a vládními rozhodnutími. Víra je pouze osobní záležitost, a tak by to mělo zůstat.“

Bylo náboženství jedním z hlavních důvodů pro konflikt mezi Irskem a Severním Irskem?

„Ano, to byl velký náboženský problém. Nevím, jestli jsou teď věci jednodušší, nebo jestli jsou lidé méně věřící, než byli předtím, nebo jestli je to stále velké téma na severu v Severním Irsku, protože tam se lidé identifikují dle toho, kdo je katolík a kdo protestant. Tady dole na jihu takovou identitu už nemáme. Tady to nebyl problém, všichni byli katolíci a všichni jsme na tom byli stejně, a tak jsme tak stáli a koukali, co se tam děje, jak jsou

katolíci perzekuováni kvůli své víře, nemohou navštěvovat dobré školy. Političtí představitelé neměli tak vysoké zastoupení jako britští představitelé a tak.“

Sv. Patrik je poměrně důležitá osobnost irské historie a křesťanství a den sv. Patrika se velmi náležitě oslavuje. Myslíte si, že je to stále silně křesťanská záležitost?

„Myslím, že ne. Podle mého názoru na tom bylo Irsko mnohem lépe před křesťanstvím, beru to jako velký propad, vedli jsme si dobře s našimi pohanskými přesvědčeními. Myslím, že jsem proti náboženství zaujatá, byla jsem vychovaná v silně křesťanském prostředí. Takže jako patron je fajn. Mám ráda svátek sv. Patrika, je to taková oslava naší identity. Fakt je, že se to oslavuje po celém světě a v tom je to specifické. Žádný jiný svátek se neslaví v takovém rozsahu jako tento. Řeky se zbarvují do zelena, zeleně se osvítil Eiffelovu věž, pije se zelené pivo a pro takovou malou zemi je úžasné, že máme takový velký vliv po celém světě, nejspíše skrze silnou migraci a na to jsem hrdá. Nejsem hrdá na to, že tady lidé celý den popíjí alkohol, ale jít se podívat na průvod je hezké.“

Tato myšlenka je poměrně kontroverzní. Zmínila jste, že křesťanství není něco, na co byste byla pyšná, ale svátek sv. Patrika Vás pyšnou činí.

„Pro mě [...] moje země a moje identita, na to jsem opravdu hrdá, ale to, jakým způsobem jsme v katolickém duchu byli vychováváni, tak to dobré nebylo. Nemohli jsme s tím nic dělat, nijak to zastavit a museli jsme se tomu podřídit, abychom byli dobří občané. Když jsem byla malá, musela jsem chodit na mši a nemyslím si, že moji rodiče byli silní věřící, ale stejně se pokaždé hezky oblíkli a šli a bralo se to jako, že jsme dobří a správní občané země. Nebyla to záležitost víry, bylo by mnohem upřímnější, kdybychom nešli, byla to prostě položka na seznamu ve stylu – jo, šli jsme v neděli na mši. Náboženství je prostě podstatnou součástí naší země a celé to, kdo jsme, je spojeno s náboženstvím, ale bylo to na nás vrženo. Teď mají lidé možnost volby, nemusí chodit v neděli na mši a nikdo si o nich nebude myslet, že jsou něco míň.“

Informátorka Noeleen, 48 let

Jak vnímáte církev a katolictví, jaká je současná podoba a jak to bylo v minulosti?

„Většinu mého dětství jsme chodili každou neděli do kostela a náboženství bylo velkou součástí našeho života, především zpovídá se ze hříchů. Moc církve byla obrovská. Osobně vidím jako pozitivní funkci církve v to, jak držela lidi pohromadě v komunitě, ale rozhodně lidi hodně utlačovala, oni nikdy neměli možnost se nějak bránit nebo proti ní bojovat. Když chtěl člověk pracovat jako kantor, tak musel mít pozitivní hodnocení od svého kněze a tak. Takže církev měla značnou kontrolu jak nad profesním, tak nad osobním životem. Také kontrovala rodinný život, protože ženy nemohly užívat antikoncepci, takže církev měla přehled, kolik mají dětí a mít hodně dětí bylo velmi dobré. Církvi se též musely platit příspěvky a kněz četl jméno každé rodiny a veřejně říkal, kolik peněz přispěli. Lidé žili ve velkém strachu, báli se, že přijdou do pekla. Pamatuji si, že jsem řekla sestře, která je o 18 let mladší než já, když jí bylo devět let, že nic jako peklo neexistuje. Chtěla jsem, aby si nemusela projít tím, čím já a žít v neustálém strachu a znevažovat, jak se má cítit ohledně sebe. [...]. Církev měla velmi dlouho vliv ve školství. Zasloužila se o skvělé věci a vzdělání lidí, ale zároveň tuto oblast dlouho kontrolovala, až do roku 1967, kdy se vzdělání stalo volně dostupné.“

Myslíte si, že je lepší, že církev už nemá takovou moc?

„Rozhodně ano, lidé teď mají mnohem větší individuální svobodu – svobodu slova, svobodu myšlení. Všechny tyto věci byly značně ovlivněné církví. Když jsem vyrůstala a i dříve, vliv církve byl hodně silný. Životy lidí byly definované církví. Já do kostela moc nechodím, spíše jen s rodinou. Ještě tedy jsem oficiálně součástí, protože jsem se neodhlásila. Myslím, že jde o to zacházení s ženami. Je tady spousta žen, které odevzdaly život církvi. Dříve to byla otázka cti, když muž nebo žena vstoupili do církve, takže matky si přály, aby jejich děti do církve vstoupily. Já osobně už nemám absolutně žádnou víru v náboženství a za druhé to ovlivňovalo můj způsob myšlení, kam jdu, co bych měla dělat, jaká bych měla být a to jsem prostě nemohla akceptovat. Jako výsledek, žádné z mých dětí nebylo pokřtěné. Je to docela velká věc, protože moji rodiče mají obavy, protože když nejste součástí církve, tak přijdete do pekla. Toto opravdu zdůrazňuje ten vliv církve. Jedna z povinností rodičů je vést dítě ke křesťanství, takže cítili i vinu, že neuspěli. Já jsem to tak neviděla, pro mě to bylo prostě rozhodnutí dospělého člověka. Také ten fakt, že děti opravdu nebyly pro církev důležité sami o sobě, církev je brala jako dospělé a až do nedávna bylo podstatné, že děti mohou být naočkováni na víru, ale nebyly viděny jako lidé. To můžeme vidět v případech týrání a zneužívání dětí, které vyplynuly na povrch. Rodiče

totiž věřili, že všichni, kdo byli v církvi, byli hodní, a že přeci v církvi nemůže být žádné zlo. Ale ono to bylo trochu jinak. Pro mě je spíš důležitější být řádným občanem demokratické společnosti. Takový ten pocit miluj bližního svého jako sebe už je tak nějak zakořeněný v demokratické společnosti. Tudiž nepotřebujeme žádnou instituci, aby na toto měla monopol. Není správné, aby kněz mohl říct, ty jsi špatný člověk a ty dobrý a není to založené na ničem, co člověk udělal. To zní jako velké nadržování někomu v určité situaci a toho bych se opravdu obávala. Takže ve zkratce, ano teď jsme na lepším místě, když církvev nemá takovou moc.“

„Pro mladé lidi je to takové světlejší období, nemusí se tolik ohlížet přes rameno a přemýšlet, že se Bůh dívá a jestli nepůjdou do pekla. Teď je to o tom, že dělají rozhodnutí, zodpovědná rozhodnutí, která jsou založená na pochopení spravedlnosti a ne na strachu, jaké by mohly být následky, když neudělají správné rozhodnutí. Myslím, že naše děti můžeme vzdělávat v tomhle smyslu, skrze spravedlnost, a že je to dobrá věc. Ne je vzdělávat z pozice strachu.“

Myslíte, že lidé považují katolictví za méně podstatné než dříve?

„Lidé to vidí tak, že jsou katolíci a mají rádi ty rituály. Ale ve smyslu osobního života už tomu nepřikládají takovou váhu, teď už dělají vlastní rozhodnutí ohledně svého života. Například, jestli jejich partnerský život nefunguje, tak se nechají rozvést, pokud nechtějí velkou rodinu, tak ženy používají antikoncepci, pokud jsou lidé homosexuálové a tak .. tak dělají věci na základě svého rozhodnutí a ne podle nařízení církve, jako to dělali moji rodiče a prarodiče.“

Z jakého důvodu se podle Vás stala tato změna ve vnímání církve?

„Předpokládám, že to byla práce mnoha lidí po mnoha let. Přišlo to tedy od lidí. Bylo tady hodně podivných případů, které se staly. Případy žen v 80. letech. Byl zde případ ohledně jednoho páru, týkalo se to tedy antikoncepce, té ženě řekl doktor, že pokud bude mít další dítě, tak je značná pravděpodobnost, že zemře. Takže se s manželem rozhodli, že bude užívat antikoncepci, aby znovu neotěhotněla. Šla s tím k vrchnímu soudu a pak k nejvyššímu soudu a musela se obhajovat, proč chce začít používat antikoncepci. Zeptali se dokonce jejího manžela, jestli by neupřednostnil, aby nemuseli používat kondom - nešlo o nějakou komplikovanou antikoncepci, chtěli používat pouze kondomy - a on řekl, že

raději dá přednost tomu, aby jeho žena byla naživu. Záleží, jestli tedy budeme brát na zřetel církev, anebo se také podíváme na tu lidskou stránku. Dříve to bylo na muži, aby učinil nějaké rozhodnutí ohledně své ženy a své rodiny, ne na ženě. Tohle byl docela mezní případ a poté jich bylo ještě několik, a tedy hodně pomalu a postupně se začala dít nějaká změna v církevní hierarchii, Postupně se dospělo k tomu, že církev už nejde s dobou a její myšlenky nekorespondují s tím, kam se Irsko vyvíjelo. Mám přátele, kteří jsou homosexuálové a vyrůstali v Irsku a měli velký strach říct lidem o své orientaci. Rodiče by se jich zřekli, bylo to tabu. Ted' už je to jiné, můj syn má kamaráda a je mu třináct let a svým rodičům řekl, že je gay. Chlapci a dívky jsou ted' mnohem víc otevřenější ohledně své orientace než dříve. Zde také můžeme vidět, že role církve slábne. “

„Další velká věc byla, když se Mary Robinson stala první prezidentkou. Ona docela tlačila na prosazení zákonů ohledně interrupce nebo antikoncepce, prostě těch základních lidských práv, které fungují v jiných zemích. “

Informátor Padraig, 49 let

Jak vnímáte církev a katolictví, jaká je současná podoba a jak to bylo v minulosti?

„Významnost církve v Irsku je opravdu značně na ústupu, v minulých deseti nebo dvaceti letech. Děje se to jednak kvůli skandálům církve, ale i proto, že mnoho lidí se sice identifikuje jako příslušníci římskokatolické církve, ale prakticky to tak nevidí. Měli jsme tu ted' dvě referenda. Jedno ohledně manželství párů stejného pohlaví, které prošlo a nejnovější ohledně legalizace interrupce, které prošlo poměrně jednoduše, což by se před dvaceti lety nestalo. A ještě referendum o rouhání, to ale bylo nejmíň kontroverzní z těch všech. Vyšlo najevo hodně případů ohledně zneužívání dětí. V některých případech se s tím církev nějak popasovala, v jiných ne, a to značně oslabilo moc církve. “

Myslíte si, že je to tak lepší, když došlo k oslabení moci církve?

„Rozhodně je to lepší. Osobně si myslím, že organizace, která je řízená pouze jedním pohlavím, v tomto případě muži, nikdy nemůže být všezahrnující a tím způsobem, jak řídí samu sebe, tak ten úpadek musí rozhodně pokračovat. “

Vidíte nějaké rozdíly ohledně vnímání církve ted' a když jste byl malý?

„Dříve byl plný kostel, spoustu lidí chodilo na mši. Já teď nechodím, nevím, jak moji přátelé. Je to velký rozdíl. Dříve se očekávalo, že půjdete a pravděpodobně by si lidé všimli, že tam nejste. Teď se to úplně otočilo [...] když jsem byl malý, tak jsme znali tak 80 % lidí, co do kostela pravidelně chodilo a teď je to tak 10 %.

Jak podle Vašeho názoru začal úpadek církve?

Církev udělala spoustu dobrého ve smyslu školství, zdravotnictví a zdravotní péči. Lidé už si nechtěli nechat diktovat od určité skupiny lidí. Velký úpadek nastal po zveřejnění několika případů obtěžování dětí. To způsobilo velké, nenapravitelné škody celé církvi. Lidé přestali mít důvěru k církvi a v její hodnoty. Kněží udělali mnoho dobrého ve vztahu ke komunitě, ale je těžké pokračovat, když jejich nadřízení jsou tak mimo a nezvládají reagovat na krizi. Tím se vracíme zpátky k těm organizacím řízeným pouze jedním pohlavím. Na určité věci by prostě ženy reagovaly lépe, takže když máte mix lidí, dostanete takový vyrovnaný pohled na věc. Vliv církve se snižuje i v těch referendech, samozřejmě, že církev byla proti nim. Snižuje se i její vliv ve školách. Stále tu jsou lokální a farní školy, které řídí kněží a odvádějí dobrou práci, bylo by nefér být k nim příliš kritický, ale já v tom nevidím budoucnost.

Je Irsko opravdu tak silně katolický stát?

Myslím, že to jsou spíše křesťanské hodnoty, desatero přikázání a tak. Lidé s těmi hodnotami souhlasí, nejde tady o nějaké horlivé katolictví. Já souhlasím s desaterem, ne, že bych v to nějak vyloženě věřil, ale je to takový dobrý morální kodex, jak se chovat. Je to ta interpretace Bible a pravidel, které ustanovili muži. Když se nad tím zamyslíte, tak mají většinou tendenci být značně proti ženám. Tak v padesátých, šedesátých a možná i sedmdesátých letech, když se dítě narodilo mimo manželství, matky byly poslány do takových domů, aby dítě porodily a pak ty děti byly matkám odebrány, byly dány k adopci a ty ženy musely žít v nějakých těch institucích jako Magdaléniny prádelny. Nebyla to pouze církev, která by byla špatná, někdo ty ženy do těch domovů musel poslat, a to byla většinou jejich vlastní rodina. Ale když se zamyslíte nad těmi zákony a přístupy, tak to byla vždycky žena, která byla znevýhodněna. Co se týká těch referend, kdyby tady nebyla společnost dominována muži, tak interrupce by se legalizovala už před mnoha lety. Kdyby ta pravidla postihovala muže natolik výslovně jako ženy, tak by se vše změnilo už dávno. Byla to většinou žena, která byla za vše zodpovědná. Pravidla jsou důležitá, ale ne, když

jsou víceméně zaměřená proti ženám. Myslím, že je šilené, že ženy nemohou být církevními představiteli.

Informátor Séamus, 47 let

Jak vnímáte církev a katolictví, jaká je současná podoba a jak to bylo v minulosti?

„Když jsme byli pod britskou nadvládou, tak se Britové snažili potlačit katolicismu. Ta moc církve byla vyvolaná tím, že za dob britské nadvlády bylo katolictví silně utlačované. Pravidlem pak bývá, že čím více se ve vás někdo snaží něco potlačit, tím více se proti tomu snažíte bojovat. Byl to též způsob, jak se odlišit od Britů, protože ti byli protestanti. I přes vyhlášení trestních zákonů se mniši a kněží svého poslání nezřekli a dále potají vedli mše, oddávali, chodili za chudými apod. Riskovali tím svůj život, a tak se není čemu divit, že úloha kněží a křesťanství obecně se považovalo za velmi silné.“

„Problém vidím v tom, že když Irsko získalo svou nezávislost, tak vystavělo svou identitu na katolické víře, protože to byla jistota. Vliv církve byl patrný ve všech sférách života. Zasahoval například do práva, do zákonů, do rodinného života. Důvod, proč užívám slovo problém je, že církev diktovala lidem, jak se má žít. Žena měla být v domácnosti, rozvody nepřicházeli v úvahu, společnost se řídila tím, co chtěl muž. Když měly ženy dítě mimo manželství, což bylo samozřejmě protizákonné, bylo na ně pohlíženo jako na podřadné. Ona a dítě byly umístěné do útulků, popřípadě jí bylo dítě vzato a dáno k adopci.“

„V jednu dobu byla církev důležitější než naše vláda, měla až moc pravomocí. Později vyšly najevo různé skandály. Například zneužívání dětí, Magdaléniny prádelny apod. Vyvstaly tedy diskuse o manželství homosexuálních párů, umělé ukončení těhotenství a rozvodech. Jako následek těchto událostí jsme se ze země, která měla možná a přebytek kněží, stali zemí s nedostatkem kněží. Je to hodně komplikovaný příběh. Církev je stále pro společnost velmi důležitá, ale zdaleka ne tolik, jako pár desítek let zpátky.“

Co se stalo, že církev ztratila svou moc?

„To je opravdu složitá otázka a pravděpodobně v tom hrálo roli mnoho faktorů. Jedním z nich je vstup do EU a zlepšení ekonomické situace. Tato situace se zlepšila především prostřednictvím přímých zahraničních investic. Vláda vytvořila příznivé prostředí pro zahraniční firmy, převážně americké, které si zde vytvořily pobočky a poskytly práci mnoha

lidem. Tím pádem se země otevřela turismu. V televizi běžely zahraniční pořady, ve kterých se probíral sex, nebo antikoncepce. Lidé tak zjistili, že je běžné o těchto věcech mluvit, protože do té doby jim bylo předkládáno, že se tyto věci nerozebírají. Lidé tedy viděli, že jsou i nějaké jiné alternativy.“

10. Seznam tabulek, obrázků a grafů

10.1. Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam informátorů	19
Tabulka 2: Vývoj počtu věřících dle příslušnosti k církvi ve vybraných letech.....	47

10.2. Seznam obrázků

Obrázek 1: Newgrange	49
Obrázek 2: Pevnost Dún Aengus	50
Obrázek 3: Keltský kříž	58
Obrázek 4: Keltský kříž na náhrobku	58
Obrázek 5: Název města Waterford za doby Vikingů	61
Obrázek 6: Reginaldova věž a replika vikingské lodi	61
Obrázek 7: Vikingský trojúhelník.....	62

10.3. Seznam grafů

Graf 1: Vývoj populace v Irsku v letech 1841 - 2016	45
Graf 2: Vývoj procentuálního zastoupení irsky mluvících obyvatel starších tří let v letech 1861 – 2016	46